

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

رسالت
علیهما الصلوة
والتسلیم

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

۱۸

فقہ و فرائض

ظاہرہ جباری

حجاب و عفاف

احکام
و
آداب

یہ کتاب میں مسلمان خواتین کے لیے حجاب و عفاف کے احکام و آداب کے بارے میں تفصیلی طور پر بحث کی گئی ہے۔

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

احکام و آداب حجاب و عفاف

نویسنده:

طاهره جباری

ناشر چاپی:

نورالسجاد

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۹	احکام و آداب حجاب و عفاف
۹	مشخصات کتاب
۹	سخن ناشر
۹	مقدمه مولف
۱۰	فصل اول : جایگاه زن و آزادی او
۱۱	۱. نگاه غرب به زن، از دیروز تا امروز
۱۱	۲. زن در نظام شاهنشاهی
۱۲	۳. جایگاه زن در اسلام و انقلاب اسلامی
۱۳	۴. نسخه شفابخش
۱۴	فصل دوم : کلیات
۱۴	مفهوم پوشش و حجاب
۱۴	مفهوم عفاف
۱۴	رابطه عفاف با حجاب و پوشش
۱۵	تاریخچه حجاب ۲
۱۵	پوشش در ادیان الهی
۱۵	۱. پوشش در آیین زرتشت
۱۶	۲. پوشش در آیین یهود
۱۶	۳. پوشش در آیین مسیح
۱۶	۴. پوشش در ایران باستان
۱۶	۵. پوشش در سایر ملل
۱۶	۶. پوشش زنان عرب
۱۷	۷. پوشش مسلمانان پیش از نزول آیه حجاب

۱۷	کشف حجاب در ایران
۱۸	ضرورت حفظ حریم میان زن و مرد
۱۸	دیدگاه اسلام
۱۸	اشاره
۱۸	۱. آرامش روانی
۱۸	۲. استحکام پیوند خانوادگی
۱۹	۳. امنیت اجتماعی
۱۹	۴. ارزش و احترام زن
۲۰	دیدگاه روان شناسان و جامعه شناسان
۲۰	۱. حجاب و رشد شخصیت
۲۰	۲. حجاب و احساس ارزش و حرمت
۲۱	۳. حجاب و تامین نیازهای خانواده
۲۱	۴. حجاب و مسئولیت اجتماعی
۲۱	فلسفه حجاب
۲۲	فلسفه حجاب کامل در نماز
۲۲	فصل سوم : نیاز انسان به لباس
۲۲	حجاب در قرآن و سنت
۲۳	حیاء و وقار
۲۴	حیا و وقار در روایات
۲۵	عفاف در روایات
۲۵	غیرت در روایات
۲۵	لباس عامل آراستگی و وقار
۲۷	خودارایی و آراستگی در روایات
۲۹	تجمل گرایی در پوشش

- استفاده نابجا از زینت و بوی خوش ۲۹
- احکام خودآرایی و آراستگی ۳۰
- حفظ حریم در قرآن ۳۱
- اختلاط زن و مرد ۳۲
- دست دادن با نامحرمان ۳۲
- بوسیدن ۳۲
- احکام حفظ حریم ۳۲
- آداب ورود به خانه دیگران ۳۳
- حدود پوشش و نگاه ۳۴
- حد پوشش در نماز ۳۶
- چادر، حجاب برتر ۳۷
- پوشش زن از زن ۳۸
- پوشش زن در مقابل کودکان ۳۸
- نگاه و خواستگاری ۳۹
- احکام حدود نگاه ۴۰
- نگاه پزشک ۴۱
- نگاه به عکس و فیلم ۴۲
- نوع پوشش ۴۳
- لباس شهرت ۴۵
- تشبیه زن به مرد و برعکس ۴۶
- پوشیدن لباس های نازک، تنگ و رنگی ۴۶
- گفتگو با نامحرم در روایات ۴۷
- ورود به حریم زن و شوهر ۴۸
- حکم رعایت عفت ۴۹

۴۹	پوشش زنان سالخورده
۵۰	عاقبت بی حجاب
۵۰	کیفیت حجاب مورد نظر اسلام
۵۱	حضور زن در اجتماع
۵۳	فصل چهارم: بدحجابی؛ مقابله، پیامدها و راههای درونی کردن حجاب
۵۳	راه های برخورد و مقابله با بدحجابی
۵۴	حجاب اقلیت ها
۵۵	پیامدهای بدحجابی
۵۵	الف) پیامدهای اجتماعی، بدحجابی
۵۵	ب) پیامدهای فرهنگی - عقیدتی بدحجابی
۵۷	د) پیامدهای سیاسی بدحجابی
۵۷	ه) پیامدهای روانی بدحجابی
۵۷	راه های درونی کردن حجاب در افراد
۵۸	نقش خانواده در درونی کردن حجاب
۵۸	سیره عملی حضرت فاطمه و اهل بیت (علیه السلام) در باب پوشش
۶۰	سخن آخر: حجاب حق الهی
۶۱	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

احکام و آداب حجاب و عفاف

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: احکام و آداب حجاب و عفاف/ طاهره جباری مشخصات نشر: قم: نورالسجاده، ۱۳۸۸ مشخصات ظاهری: ۲۰۲ص. ۱۹×۱۱س.م وضعیت فهرست نویسی: در انتظار فهرست نویسی (اطلاعات ثبت) شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۱۷۷۱۵

سخن ناشر

از دیدگاه اسلام، همان گونه که دین راهنمای اندیشه و اخلاق و عبادات است، راهنمای انتخاب‌ها و بایدها و نبایدها در همه شؤون زندگی است. طرح پروهشی- فرهنگی " فقه و زندگی " با این عقیده شکل گرفت که اسلام پاسخ گوی نیازهای بشر در همه عرصه های زندگی است. رفتار و اعمال روزمره هر انسان صدها حکم واجب و مستحب و شرایط حقوقی و اخلاقی دارد که دانستن آن در سلامت روابط اجتماعی و تکامل اخلاقی و معنوی انسان اثر می گذارد، همچنین صدها حرام و مکروه دارد که انجام آن فضای زندگی فردی و اجتماعی را تیره و تاریک می سازد. از آنجا که بسیاری از مشکلات اجتماعی، ناشی از ندانستن احکام الهی و عمل نکردن به قوانین فقهی است، اگر دولت ها و ملت ها احکام و دستورهای حیات بخش الهی را بشناسند و به آن عمل کنند زندگی هر روز شیرین و شیرین تر می شود و زمینه برای رشد معنوی و سعادت جاودانی فراهم می گردد. نویسنده محترم این اثر، همچون سایر نویسندگان مجموعه کتب فقه و زندگی، با بهره گیری از قرآن، سنت، فقه اهل بیت، اخلاق اسلامی و اصول مسلم عقلی سعی کرده که وظیفه و تکلیف الهی و دینی بانوان محترم را، در رابطه با پوشش و حجاب تبیین کرده و آنها را برای عمل به واجبات و مستحبات الهی راغب و نزدیک تر و از مکروهات و محرّمات دور نماید؛ که جا دارد از قلم شیوا و تلاش محققانه ایشان تشکر و قدردانی شود. همچنین از تمام مسئولان و دست اندرکاران، به ویژه حجج اسلام محمود مهدی پور و محمدحسین فلاح زاده که نظارت علمی این مجموعه را به عهده دارند، و " دبیر ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر، " جناب حجة الاسلام المسلمین حاج سید احمد زرگر و تشکل های مردمی ستاد، که با راهنمایی و حمایت های مالی ما را در چاپ و نشر این مجموعه یاری می دهند، تشکر و قدردانی می شود. امید است که دیدگاه های علمی و تجربی خویش را برای تکمیل و اصلاح این مجموعه، به نشانی: قم، خ معلم، ۱۶ متری عباس آباد، جنب مدرسه شهیدین، انتشارات نورالسجاده ارسال کنید و ما را در ارائه بیشتر و بهتر خدمات فرهنگی یاری فرمایید. والله ولی التوفیق قم- انتشارات نورالسجاده

مقدمه مؤلف

پوشش زن در برابر مرد بیگانه از مسائل مهم اسلامی است که قرآن کریم با صراحت بر وجوب آن تاکید نموده است. پوشش مناسب، پرهیز از نگاه حرام و عدم جواز خلوت، لازمه حفظ حریم میان مردان و زنان نامحرم است. زن با رعایت حجاب اسلامی، علاوه بر این که روح خود را برای تزکیه، پالایش و قرب الهی آماده می نماید، زمینه رشد معنوی مردان و گسترش امنیت اجتماعی را فراهم می سازد. حفظ حریم میان مردان و زنان، روح و روان و اخلاق آنان را سامان دهی کرده، بر تحکیم نظام خانواده می افزاید. حال اگر کسانی با نگرش دینی- اسلامی یا با دید جامعه شناسانه و روان شناسانه به چنین تاثیرات مطلوب، به ویژه تامین امنیت اجتماعی پی ببرند برای اندیشه ها و رفتارهایشان دست به گزینش می زنند تا به کمال انسانی دست یابند. از این رو به پوشش و عفاف نیز به عنوان یک حفاظ ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم، که مصونیت اخلاقی و خانوادگی و سعادت دنیا و

آخرت را در پی دارد، می‌نگرند. پوششی که اسلام آن را به عنوان یک حکم شرعی اعلام کرده، یک عمل ظاهری نیست، بلکه بر پایه های محکم عقیدتی استوار است. این پایه ها عبارتند از: ۱. ایمان به خدا و جهان آخرت: ایمان به خدای علیم و حکیم، علاوه بر ایجاد آرامش روحی و روانی، این اطمینان را در انسان به وجود می‌آورد که احکام و دستورات الهی، بدون نقص و دارای آثار مطلوبی است. بنابراین، احکام الهی را با تمام وجود پذیرفته و به آن‌ها عمل می‌نماید. ۲. تقوا و پرهیزکاری: این عامل، اعتقاد قلبی انسان را به شکلی که مطلوب خداوند متعال است، در عمل او ظاهر می‌سازد. کسی که درمان بیماری دل را تقوا بداند و آن را به کام جان خود بریزد، در برابر معبود سراپا تسلیم و رضا می‌گردد و حفظ حریم را محدودیت نمی‌داند. ۳. آگاهی کامل: وقتی زن برای این پرسش درونی خود که "چرا باید پوشیده باشم"؟ پاسخ قانع کننده پیدا کند، بی تردید با جان و دل این مسئولیت بزرگ فردی و اجتماعی را می‌پذیرد و دوام آن را تضمین می‌نماید. به طور کلی، شناخت کافی درباره آثار حیات بخش رعایت حجاب، باعث می‌شود که زن نه تنها از رعایت آن احساس سنگینی نکند، بلکه بی بند و باری و پوشش نامناسب را برای روح و جسم خود و خانواده و اجتماع باری سنگین و غیر قابل تحمل بداند. بر این اساس و با توجه به آیات شریفه (إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ۱)؛ ما اجر کسانی را که عملشان نیکوست، ضایع نمی‌کنیم و (إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ۲)؛ ما اجر نیکوکاران را از بین نمی‌بریم، دست کم در میان پیروان دین مقدس اسلام، پدیده بی حجابی و بدحجابی بروز و ظهور نخواهد داشت، چرا که زنان پوشش اسلامی را عملی صالح و نیکو قلمداد می‌کنند که به وسیله آن می‌توانند عشق درونی و ایمان قلبی شان را به معبودشان بر سر هر کوی و برزن فریاد بزنند. و از آن جا که خداوند فرمود: (وَالْعَقَبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ۳) فرجام نیک از آن پاکان پرهیزکار است. کسی که رفتارش مطابق دستورات الهی نیست، نباید انتظار داشته باشد که دیگران تقوا و ایمان قلبی او را باور کنند. او باید بداند که لاجرم این گونه اعمال به فرموده امام جعفر صادق (ع) سیاهی قلب و خارج شدن نور ایمان از دلش خواهد شد. ۴. اگر در قرآن کریم همواره ایمان و عمل صالح در کنار هم ۱. کهف (۱۸)، آیه ۳۰. ۲. اعراف (۷)، آیه ۱۷۰. ۳. قصص (۲۸)، آیه ۸۳. ۴. کافی، ج ۲، ص ۲۷۱ ذکر شده، بدان معناست که خداوند دوست دارد زیبایی قلبی و درونی انسان‌ها به شکل عملی زیباتر جلوه گر شود تا او بتواند بانك (فَتَيَّازَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَلْقِينَ ۱) سر داده و به خلقت بشر در برابر مخلوقات دیگرش افتخار نماید. تلاش این نوشتار بر آن است تا به اختصار، فلسفه، ضرورت و احکام پوشش و نگاه را از دیدگاه قرآن و روایات و فتاوی‌ای مراجع عظام تقلید بیان نماید، باشد که به لطف پروردگار این شناخت تبدیل به ایمان قلبی گردیده، عمل صالح به بار آورد تا در پرتو آن، زنان چو مردان جامعه مصداق آیه شریفه ی (يَأْتِيهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ أَرْجَعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ۲) شوند و در بهشت با اولیای خدا هم‌نشین گردند. چنان که به یاری حق روشن خواهد شد، حجاب مصداق بارز دستورهای حیات بخش خدا و رسولش است که بنابر بیان آیه شریفه (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۱) ای اهل ایمان وقتی که خدا و رسولش شما را به آن چه حیات بخش است دعوت می‌کنند، اجابت کنید و بدانید که خداوند بین فرد و قلبش واقع است و به سوی او محشور خواهید شد. ۱. اجابت آن ضروری است. ۱. مؤمنون (۲۳)، آیه ۱۴. ۲. فجر (۸۹)، آیات ۲۷ و ۲۸ گفتنی است احکامی که در ادامه خواهد آمد مطابق با فتوای حضرت امام قدس سره رهبر معظم انقلاب جمع آوری گردیده و در مواردی که مراجع عالیقدر دیگر نظرشان با این دو بزرگوار یکی بوده، مقابل آن مسئله با کلمه "همه" به این مطلب اشاره شده و در غیر این صورت نظر مخالف بیان گردیده است. به دلیل این که توجه اصلی این کتاب، زن و کرامت اوست؟ ناگزیر برای ایجاد بستری مناسب، دیدگاه‌های مختلف درباره زن را به اجمال طرح نموده، در صدر سخن از کلام حضرت امام قدس سره و رهبر معظم انقلاب و شهید مطهری یاری می‌جوییم، باشد که انفاس قدسیه این بزرگواران بر تاثیر کلام بیافزاید. طاهره جباری

۱. نگاه غرب به زن، از دیروز تا امروز

در امپراتوری روم که پایه تمدن امروزی اروپاست، زن‌ها را به بالاترین مقام و به آرایش‌ها می‌آراستند و احترامشان می‌کردند. برای اشباع یکی از حاکی‌ترین و مادی‌ترین خصلت‌های بشری در مرد و این بزرگ‌ترین توهین و تحقیر نسبت به انسان و نسبت به جنس زن است! ۱ زمانی که اروپایی‌ها تازه صنایع را به وجود آورده بودند و سرمایه‌داران غربی کارخانجات فراوان تاسیس کرده بودند احتیاج به نیروی کار ارزان، بی‌توقع و کم‌دردسر داشتند و لذا زمزمه آزادی زن را بلند کردند؛ برای این که زن را از داخل خانواده به داخل کارخانه‌ها بکشاند و به عنوان یک کارگر ارزان از او استفاده نموده، جیب‌های خودشان را پر کنند. امروز آن چه به نام آزادی زن در غرب مطرح است، ادامه همان داستان ۱. سخنرانی رهبر معظم انقلاب، ۴/۱۰/۷۰ و ماجراست. در گذشته تاریخ هم به زن ظلم شده، اما این ظلم عمومی و فراگیر و همه‌گیر مخصوص دوران اخیر و ناشی از تمدن غرب است که زن را وسیله التذاذ مرد معرفی کرده‌اند و اسمش را آزادی زن گذاشته‌اند. در حالی که در واقع آزادی مردان هرزه برای تمتع از زن است. غربی‌ها در عرصه هنر هم به زن ظلم کردند؛ اگر امروز در آثار هنری، داستان‌ها، رمان‌ها، نقاشی‌ها و انواع کارهای هنری نگاه کنید، خواهید دید با چه دیدی به زن می‌نگرند. آیا جنبه‌های مثبت و ارزش‌های والایی که در زن وجود دارد، مورد توجه قرار می‌گیرد؟ آیا عواطف رقیق و خوی مهرآمیزی که خدای متعال در زن به ودیعه گذاشته است، خوی مادری، روحیه نگهداری از فرزند و تربیت فرزند مورد توجه است یا جنبه‌های شهوت‌رانی و به تعبیر آن‌ها "عشقی؟" که البته این تعبیر غلط و نادرستی است، حقیقت مسئله شهوت است نه عشق. آن‌ها خواستند زن را این‌طور پرورش و عادت بدهند. آن‌ها زن را به عنوان یک موجود مصرف‌کننده دست و دل باز و کارگر کم‌توقع و کم‌طلب و ارزان تلقی می‌کنند، لکن اسلام این‌ها را برای زن ارزش نمی‌داند. ۱ در اروپا و غرب، جنس مرد اجازه پیدا می‌کند به هر شکلی از جنس زن التذاذ ببرد و این در فرهنگ روم قدیم به اشکال مختلف وجود داشته است. اگر دیده می‌شود، در جامعه غربی ۱. سخنرانی رهبر معظم انقلاب، ۲۵/۸/۹۱ نسبت به زن به نوبت از انحاء بعضی از تکریم‌ها می‌شود و ستاره‌های سینما و هنرپیشه‌ها و زن‌های زیبا را در مسابقات زیبایی مثلاً احترام می‌کنند؛ این از آن نوع تکریم در مقام اهانت و اهانت به شکل تکریم است. ۱ اروپایی‌ها چون دیر از خواب بیدار شده‌اند، می‌خواهند عقب افتادگی از لحاظ زمان را با هیاهو و جنجال‌های دورغین جبران کنند؛ زیرا تا اواسط دهه‌های دوم این قرن در هیچ جای اروپا هیچ زنی حق رأی و تصرف در مال خود را نداشت. ۲ شگفت‌آور این که در غرب با همه ادعاها در مورد تکریم زن و با همه تشریفات دروغین و ظاهری که به عنوان تکریم انجام می‌گیرد، ارتباط زن و شوهرها در داخل خانه‌ها تاسف‌بار است، مثل روابط زن و شوهر که در خانواده‌های بسیار ارتجاعی و متعصب ما وجود دارد؛ مثل کتک زدن، سیاه کردن بدن زن، کشتن زن به خاطر چیزهای کوچک که معمول است. ۱ این‌ها موجب تاسف است. ۳ ۱. همان، ۱۵/۲/۷۱ ۲. همان، ۲۶/۱۰/۶۸ ۳. همان، ۱۵/۲/۷۱

۲. زن در نظام شاهنشاهی

از حرمسرای پادشاهان خبرهایی شنیده‌اید. این حرمسرداری یعنی چه ۳ حرمسرداری همان اهانت یک مرد است که چون قدرت دارد، به خودش حق می‌دهد هزار نفر زن را در حرمسرای خود نگه دارد. اگر همه ملت هم این قدرت را داشتند، می‌خواستند به قدر خودشان هزار، چهارصد یا دویست زن داشته باشند. این حاکی از چه نگرشی نسبت به زن است. ۱ زن در جامعه خودباخته نظام پلید پادشاهی حقیقتاً از همه جوانب مظلوم بود. اگر زن می‌خواست وارد مقوله علم بشود، باید قید دین و تقوا و عفاف را می‌زد، در میدان سیاست و در زمینه‌های اجتماعی هم همین‌طور. البته به این بستگی داشت که خود این زن جوهر و استعدادش چگونه باشد. اگر خیلی سست عنصر بود، تا آن اعماق می‌لغزید، اگر خویشتن دار بود تا حدودی می‌توانست خودش را حفظ

کند، با توجه به این که دائماً با فشارهای روز افزون از سوی محیط اجتماعی روبه رو بود. ۲. در رژیم گذشته با این که جمع کثیری از زن ها بی سواد بودند و از مسائل سیاسی، اجتماعی دور نگه داشته شده بودند و اصلاً نمی دانستند که زن می تواند در سرنوشت کشور دخالت داشته باشد، از لحاظ ظاهری شبیه زنان اروپایی، گاهی هم روی دست آن ها زده بودند، وقتی آدم با آن ها روبه رو می شد خیال می کرد این زن الان از یک کشور اروپایی وارد ایران شده است. ولی هرگاه با وی دو کلمه صحبت می کرد، معلوم می شد ۱. سخنرانی رهبر معظم انقلاب، ۴/۱۰/۲۷۰. همان ۶۸/۱۰/۲۷ یک خانم بی سواد یا کم سواد است؟ ضعف شخصیت، او را وادار کرده تا برای خود شخصیتی کاذب درست کند. جلوه گری می کرد تا چشم ها را به سوی خود جلب کند. این، برای زن انحطاط بود. این پیشرفت نبود که زن را با آرایش و با مد یا جلوه گری و لباس و طلا و زیور آلات سرگرم نموده، از او به عنوان یک ابزار و وسیله در راه رسیدن به مقاصد گوناگون استفاده کنند و نگذارند در میدان سیاست، اخلاق و تربیت وارد شود، آیا جنایتی از این بزرگ تر نسبت به زن ممکن است؟ از ن ها را در این دوره های اخیر منحط کردند. نیروی بانوان ما را به عقب راندند، بانوان ما را منحط کردند؟ خیانت کردند بر ملت ما. بانوان ما را ملعبه کردند؟ بانوان ما را مثل عروسک ها کردند. بانوان ما جنگ جو بودند، این ها خواستند ننگ جو باشند! و خدا نخواست. این ها اهانت به مقام زن کردند. این ها می خواستند زن را مثل شیء، مثل یک چیز، مثل یک متاع به این دست و آن دست بگردانند. ۲. سخنرانی رهبر معظم انقلاب، ۶۸/۱۰/۲۷. ۲. صحیفه ی نور، ج ۶، ص ۳۰۰

۳. جایگاه زن در اسلام و انقلاب اسلامی

اسلام در وقتی که ظهور کرد (در جزیره العرب)، بانوان حیثیت خودشان را پیش مردان از دست داده بودند، اسلام آن ها را سربلند و سرفراز کرد، اسلام آن ها را با مردان مساوی کرد. عنایتی که اسلام به بانوان دارد، بیشتر از عنایتی است که بر مردان دارد. مردان بر ملت ها حق دارند و زن ها حق بیشتر دارند. زن ها مردان شجاع را در دامن خود بزرگ می کنند. قرآن کریم انسان ساز است، و زن ها نیز انسان ساز. وظیفه زن ها انسان سازی است. اگر زن های انسان ساز از ملت ها گرفته بشود، ملت ها به شکست و انحطاط مبدل خواهند شد، شکست خواهند خورد، منحط خواهند شد. زن ها هستند که ملت ها را تقویت می کنند، شجاع می کنند. بانوان از صدر اسلام با مردان در جنگ ها هم شرکت داشته اند. مقام زن مقام والاست، عالی رتبه هستند. بانوان در اسلام بلند پایه هستند. ما می بینیم و دیدیم که زن ها، (بانوان محترمانه) همدوش مردان بلکه جلو (تراز) مردان در صفِ قتال ایستادند. بچه های خودشان را از دست دادند، جوانان خودشان را از دست دادند و شجاعانه مقاومت کردند. ما می خواهیم زن در مقام والای انسانیت خودش باشد نه ملعبه باشد؟ نه ملعبه در دست مردها باشد، در دست اراذل باشد. ۱. بانوان محترم ایران ثابت کردند که در دژ محکم عفت و عصمت هستند و جوانان صحیح و نیرومند و دختران عفیف و متعهد به این کشور تسلیم خواهند کرد و هیچ گاه در آن راه هایی که قدرتهای بزرگ برای تباه کردن این کشور پیش پای آن ها گذاشته بود، نخواهند رفت. ۲. صحیفه نور، ج ۶، ص ۳۰۰. ۲. همان، ج ۴، ص ۳۵۵ و ۳۵۶ و ۳۵۷. هدف از آفرینش هر فرد انسان، همان هدف از آفرینش بشریت است؛ یعنی رسیدن به کمال بشری و بهره بردن از بیشترین فضائلی که یک انسان و یک فرد می تواند به آن فضائل آراسته شود. لذا فرقی بین زن و مرد نیست. نشانه اش هم در درجه اول فاطمه زهرا علیها السلام است که در قله بشریت قرار دارد و کسی از او بالاتر نیست و دیگر زنان بزرگ تاریخ در درجه بعد از ایشان، همان گونه که می بینیم آن بزرگوار به عنوان یک بانوی مسلمان این فرصت و این قدرت را یافت تا خود را به این اوج برساند. پس فرقی بین زن و مرد نباید باشد. شاید به همین جهت است که خدای متعال در قرآن کریم آن جا که راجع به نمونه انسان های خوب و نمونه انسان های بد مثال می زند، مثال را در هر دو مورد از زن انتخاب می کند که در یک مورد همسر فرعون و در مورد دیگر همسر نوح و لوط (وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ) ۱ در مقابل وقتی می خواهد در مورد انسان

بد و نگون بخت و انسانی که در جهت غلط حرکت می کند نمونه ارائه بدهد، به همسر نوح و لوط مثال می زند. شاید جای سوال باشد که چرا زن و مرد، هر دو را نمی آورد. اسلام می خواهد در مقابل این برداشت و روش غلط و فهم نادرست که در طول تاریخ از مسئله زن وجود داشته، بایستد. شما از تعلیمات انبیا که بگذرید در همه برداشت های بشری و در همه ۱. تحریم (۶۶)، آیه ۱۱. تحلیل ها و تفکراتی که بشر داشته جایگاه زن و مرد یک جایگاه نادرست است و نسبت زن و مرد یک نسبت غلط است. حتی در تمدن های بزرگ مثل ایران و روم. ادعای ما نسبت به مسئله زن در عالم این است و آن چیزی را که در تمدن های مادی نسبت به زن عمل می شود و امروز وجود دارد به هیچ وجه قبول نداریم و آن را به صرفه و صلاح زن و صرفه و صلاح کل جامعه نمی دانیم. ۱. تبلیغات استکباری و صهیونیستی ما را متهم می کنند که به رشد علمی و فرهنگی زنان اهمیت نمی دهیم؛ آن ها می دانند که این اتهام دروغ است ولی تکرار می کنند؛ ما برای زن ارزش واقعی انسانی قائلیم، ما میان زن و مرد تفاوتی قائل نیستیم. معتقدیم زن و مرد هر دو انسانند و میدان تکامل در برابر آن ها باز است؛ راه حضور سیاسی هم باز است. در انقلاب هم ما مشاهده کردیم نقش زن ها از مردها اگر بیشتر نبود کمتر هم نبود. در جنگ هم همین طور بود. ۲. نقش زنان در انقلاب ثابت کرد که زن در سایه ایمان و آگاهی و به دور از منجلاب فساد که دنیای غرب برای او درست کرده، می تواند نقش اول را در تولات جهانی ایفا کند. ثابت کرد که افتخار و عظمت زن در چیزهایی که دست های آلوده صهیونیسم برای او در دنیای منحط کنونی ۱. سخنرانی رهبر معظم انقلاب، ۲۶/۱۰/۶۸. ۲. همان، ۱۵/۹/۶۸ فراهم آورده نیست، بلکه در سایه طهارت و عفت و احساس مسئولیت است که زن می تواند همگام با مرد و در مواردی جلوتر از او گام بردارد. ۱. امروز سرگرم شدن به زر و زیور برای زن انقلابی مسلمان ایرانی عیب است. امروز سر و سینه و دست را از زیور آلات پر کردن و آرایش و مد و لباس را بت خود قرار دادن، برای زن انقلابی مسلمان ایرانی ننگ است. آن زنی که در پی این گونه چیزهاست، از ارزش پایینی برخوردار است، طلا برای زن ارزش آفرین نیست، بی اعتنایی به طلا ارزش آفرین است. مد برای زن ارزش آفرین نیست، بی اعتنایی نسبت به مدهای دام گونه ساخته و پرداخته دشمنان، برای زنان ارزش است. ۲. البته تجمل در حد معقول را اسلام هم رد نکرده، ما در حد غیر معقول به شکل مسابقه، چشم و هم چشمی، رقابت و وابسته کردن زن به تجملات، خلاف آن هدفی است که اسلام برای زن ها در نظر دارد. ۳. ۱. سخنرانی رهبر معظم انقلاب، ۲۳/۴/۶۸. ۲. همان، ۲۷/۱۰/۶۷. ۳. همان، ۱۵/۱۲/۸۱

۴. نسخه شفا بخش

زن مسلمان باید در راه فرزاندگی، علم و خودسازی معنوی و اخلاقی تلاش کند و در میدان جهاد و مبارزه پیش قدم باشد، نسبت به زخارف دنیا و تجملات کم ارزش بی اعتنا باشد. عفت چو عصمت و طهارتش در حدی باشد که چشم و نظر هرزه بیگانه را به خودی خود دفع کند. در محیط خانه، دل آرام شوهر و فرزندانش باشد. مایه آرامش زندگی و آسایش محیط خانواده باشد. در دامن پر مهر و عطوفت و با سخنان پر نکته و مهرآمیزش فرزندان سالمی را از لحاظ روانی تربیت کند. انسان های بی عقده، خوش روحیه و سالم از لحاظ روحی و اعصاب در دامن او پرورش پیدا کنند. مردان و زنان و شخصیت های جامعه را به وجود بیاورد. مادر از هر سازنده ای، سازنده تر و با ارزش تر است. بزرگترین دانشمندان ممکن است ابزار بسیار فوق پیچیده الکترونیکی یا موشک های قاره پیما و وسایل تسخیر فضا را به وجود آورند، ولی هیچ کدام از این ها اهمیت این را ندارد که کسی یک انسان والا را بسازد. چنین کاری فقط از مادر ساخته است. این، آن الگوی زن اسلامی است. دنیای استکباری سرشار از جاهلیت، اشتباه می کند که خیال می کند ارزش و اعتبار زن به این است که خود را در چشم مردان بیاراید تا چشم های هرزه به او نگاه کنند و از او تمتع بگیرند و او را تحسین کنند. زن را به عنوان یک انسان والا نگاه کنید تا معلوم شود تکامل و حق آزادی او چیست؟ زن را به عنوان موجودی که می تواند خمیرمایه اصلاح جامعه برای پرورش انسان های والا- بشود، نگاه کنید تا معلوم شود زن کیست و

آزادی او چگونه است؟ زن را به عنوان عنصر اصلی تشکیل خانواده در نظر بگیرید، اگر چه خانواده از زن و مرد تشکیل می شود و هر دو در تشکیل و موجودیت خانواده مؤثرند؟ اما آسایش فضای خانواده و آرامش و سکونی که در فضای خانواده وجود دارد، به برکت زن و طبیعت زنانه است؟ با این چشم به زن نگاه کنید تا معلوم شود زن چگونه کمال پیدا می کند و حقوق زن در چیست؟^۱ اسلام می خواهد رشد فکری، علمی، اجتماعی، سیاسی و بالاتر از همه رشد فضیلتی و معنوی زنان به حد اعلا برسد و وجودشان برای خانواده بشری و جامعه بشری به عنوان یک عضو، حد اعلائی فایده و ثمره را داشته باشد و لذا همه تعالیم اسلام از جمله مسئله حجاب بر این اساس استوار است.^۲ غربی ها فشار و تکیه بیشتر را گذاشتند روی آن مسئله ای که درست نقطه مقابل مسائل ارزشی واقعی است و در اسلام به آن اهتمام شده و لذاست که ما در باب حجاب این همه تاکید داریم و به نظر ما بحث هایی که در باب پوشش زن می شود خوب است که انجام بگیرد.^۳ ۱. سخنرانی رهبر معظم انقلاب، ۲۵/۹/۷۱. همان، ۲۶/۱۰/۶۸. همان، ۲۶/۱۰/۷۰. همان، ۴/۱۰/۷۰.

فصل دوم: کلیات

مفهوم پوشش و حجاب

معنای لغوی حجاب: کلمه حجاب هم به معنی پوشیدن است و هم به معنی پرده و حاجب؛ بیشتر استعمالش به معنی پرده است. این کلمه از آن جهت مفهوم پوشش می دهد که پرده وسیله پوشش (پوششی که مانع از دیدن شیء پوشانده شده می شود) است و شاید بتوان گفت که به حسب اصل لغت هر پوششی حجاب نیست، آن پوشش حجاب نامیده می شود که از طریق پشت پرده واقع شدن صورت گیرد. حجاب به این معنا در قرآن هفت بار به کار رفته است.^۱ معنای اصطلاحی حجاب: استعمال کلمه حجاب در مورد پوشش زن یک اصطلاح نسبتاً جدید است. در قدیم و مخصوصاً در اصطلاح فقها کلمه "ستر" که به معنی پوشش است به کار رفته است. فقها که در بحث "نماز" و "نکاح" این موضوع^۱ اعراف (۷/۴۶)؛ اسراء (۱۷/۴۵)؛ مریم (۱۹/۱۷)؛ احزاب (۳۳/۵۳)؛ ص (۳۸/۳۲)؛ فصلت (۴۱/۵)؛ شوری (۴۲/۵۱) را مطرح کرده اند کلمه ستر را به کار برده اند، نه کلمه حجاب را. بهتر این بود که این کلمه عوض نمی شد و ما همیشه همان کلمه پوشش را به کار می بردیم. زیرا چنان که گفتیم، معنی شایع لغت حجاب پرده است؛ و اگر در مورد پولشش به کار برده می شود، به اعتبار پشت پرده واقع شدن زن است و همین امر موجب شده که عده زیادی گمان کنند که اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود. پوششی که اسلام برای زنان مقرر کرده، بدین معنی نیست که از خانه بیرون نروند. زندانی کردن و حبس زن در اسلام مطرح نیست. در برخی از کشورهای قدیم مثل ایران قدیم و هند، چنین چیزهایی وجود داشته است. ولی در اسلام وجود ندارد. پوشش زن در اسلام این است که زن در معاشرت خود با مردان بدن خود را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد.^۱ مسئله حجاب، ص ۷۷ و ۷۹

مفهوم عفاف

عفاف از ریشه عَفَّت است. عفت، یعنی پدید آمدن حالتی برای نفس، که بوسیله آن از فزونخواهی شهوت جلوگیری شود؛ عَفَّت، یعنی خویشتن داری از آن چه حلال و زیبا نیست. مفهوم اصطلاحی: عفاف در اصطلاح یعنی آن حالت نفسانی و رام بودن قوه شهوانی تحت حکومت عقل و ایمان. عفاف و پاکدامنی یعنی تحت تأثیر قوه شهوانی نبودن، یعنی جزو آن افرادی که تا در مقابل یک شهوتی قرار می گیرند، بی اختیار می شوند و محکوم این غریزه خود هستند، نبودن.^۱ ۱. تعلیم و تربیت در اسلام، ص ۱۵۲

رابطه عفاف با حجاب و پوشش

عفت نمی تواند یک امر صرفاً درونی باشد و هیچ علامت بیرونی نداشته باشد. بخشی از تفاوت در نشانه های خویشتن داری زن و مرد از تفاوت در خلقت آن ها سرچشمه می گیرد و یکی از نشانه های عفاف پوشش است. عفاف بدون رعایت پوشش قابل تصور نیست، نمی توان به زن یا مردی عقیف گفت در حالی که عریان یا نیمه عریان در انظار عمومی ظاهر می شود؟ گرچه تفاوت در رفتارهای انسانی و حیوانی، ریشه در تفاوت خلقت و فطرت، گرایش ها و منش ها دارد. در اسلام از نشانه های برجسته عفاف می توان به پوشش اسلامی (حجاب) اشاره نمود. وقتی زن پوشیده و سنگین از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاکدامنی را رعایت کند افراد فاسد و مزاحم جرأت نمی کنند به او تعرض کنند. حیا و عفاف از ویژگی های درونی انسان است و حجاب به ۱. تعلیم و تربیت در اسلام، ص ۱۵۲ شکل و قالب و نوع و چگونگی پوشش بر می گردد و زن بدون عفت و پوشش به زباله دان شهوت مردان بی اصول بدل می گردد. نباید بگذارند عفت زن - که مهمترین عنصر براق شخصیت زن است - مورد بی اعتنائی قرار گیرد. عفت در زن، وسیله ای برای تعالی و تکریم شخصیت زن در چشم دیگران، حتی در چشم خود مردان شهوتران و بی بند و بار است. عفت زن، مایه احترام و شخصیت اوست و مسئله حجاب و محرم و نامحرم و نگاه کردن و نگاه نکردن، همه به خاطر این است که قضیه عفاف در این بین سالم نگه داشته شود. " امروز یکی از مشکلات زنان در دنیای غرب، بخصوص در کشور ایالات متحده آمریکا، همین است که مردان با تکیه به زورمندی خودشان، به عفت زن تعدی و تجاوز می کنند. آمارهای رسمی آمریکا واقعاً وحشت انگیز است. در هر شش ثانیه، یک تجاوز به عنف در کشور آمریکا صورت می گیرد! ببینید چقدر مسئله عفت مهم است و وقتی بی اعتنائی کردند، قضیه به کجا می رسد. هر شش ثانیه، یک تجاوز به عنف! برخلاف تمایل زن، مرد زورگو، ظالم، بی بندوبار و بی عفت بتواند به حریم عفت زن تعدی و تجاوز کند. اسلام این ها را ملاحظه می کند. مسئله حجاب که این همه مورد توجه اسلام است، به خاطر این هاست " ۱.

تاریخچه حجاب ۲

آثار به جامانده از انسان ها چو تمدن های کهن نشانگر این است که پوشش به اسلام اختصاص ندارد و پیشینه تاریخی و دیرینه دارد. از سه هزار سال قبل از میلاد در تصاویری که نقاشی شده؛ دختران تمام بدن و پسران نیمه پایین بدنشان پوشیده است. چهارده قرن پیش در نقوش برجسته، فرعون و زن و دخترش پوشیده هستند. نقش برجسته های مربوط به چهارده قرن پیش از میلاد در مصر، ملکه را با پوشش نمایش داده است. نقش برجسته های موجود در موزه های بریتانیا، برلین و ناپل، نشان دهنده پوشش زنان آن دوره می باشد. زنان در این مجسمه ها از پوشش کامل برخوردارند که بعضی مربوط به سه هزار سال قبل از میلاد هستند. در یونان، روم، مصر و ایران باستان زنان شهرنشین و ثروتمند، خود را می پوشاندند و از نظرها دور نگه می داشتند. در یونان زن در بیرون خانه بدن و صورت خود را می پوشاند. زنان آشوری به حجاب بدن و صورت و سر عادت داشتند. در روم شرقی حجاب شدیدتری رواج داشت و در روسیه تا هنگام سلطنت " پتر کبیر " حجاب معمول بود. ۲. برگرفته از تاریخ تمدن، ج ۴ و ۶ و ۱۲ و حجاب در ادیان الهی.

پوشش در ادیان الهی

۱. پوشش در آیین زرتشت

مرکز بعثت زرتشت ایران بوده و زنان ایران زمین از زمان مادها - که نخستین ساکنان این دیار بودند - پوشش کاملی شامل پیراهن بلند و چین دار، شلوار تا مچ پا و چادر و شنل بلند بر روی لباس ها داشتند و تا زمان بعثت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) ادامه

داشته است. با توجه به متون تاریخی در زمان زرتشت اگر چه زن با آزادی در محیط بیرون از خانه رفت و آمد می کرده و همپای مردان به کار می پرداخته، ولی این امور با حجاب و پرهیز شدید از اختلاط های فسادانگیز همراه بوده است. زنان شوهردار حق نداشتند هیچ مردی را ولو پدر یا برادرشان باشد ببینند. در نقش هایی که از ایران باستان بر جای مانده، هیچ صورتی از زن دیده نمی شود و نامی از ایشان به نظر نمی رسد...

۲. پوشش در آیین یهود

در تورات و کتاب فقهی "تلمود" به صراحت وجوب پوشش سر از نامحرمان، نهی از تشبه زن به مرد و مرد به زن در پوشش، منع لمس و تماس و اختلاط زن و مرد، پرهیز از آرایش و ناز و غمزه و به صدا درآوردن خلخال های پا که موجب عذاب الهی می گردد، بیان شده است و در صورت عدم رعایت این فرامین، مرد حق داشت بدون پرداخت مهریه زنش را طلاق دهد.

۳. پوشش در آیین مسیح

مسیحیت، نه تنها احکام سخت یهود را استمرار بخشیده، بلکه در برخی موارد آن را تشدید نموده و در برخی از آیات انجیل کوشش شده عفاف درون را پشتوانه حجاب بیرونی قرار دهد و در مورد لزوم عفت و آراستگی زن بوسیله حیا و پرهیز از آرایش و زیورآلات، داشتن وقار و دوری از نگاه نامحرم و وجوب پوشاندن موی سر به ویژه در مراسم عبادی آیتی بیان شده است. کتاب های مصور مسیحیان و ارامنه بیانگر اهتمام زنان مسیحی و ارمنی به حجاب و عفاف است.

۴. پوشش در ایران باستان

در ایران در دوره مادها و هخامنشیان و اشکانیان، زنان علاوه بر لباس های بلند و گشاد و آستین دار روی آن چادری هم به سر می کرده اند و لباس بیرون از منزلشان از تجملات و تزیینات خاص دور بوده است و از اختلاط با نامحرمان به شدت پرهیز می کرده اند. آن چه در ایران ساسانی بوده است، تنها پوشیدگی زن نبوده، بلکه مخفی نگه داشتن زن بوده است.

۵. پوشش در سایر ملل

حجاب زنان از عادات قدیم تمدن های بشری بوده است و منشا پیدایش حجاب حفظ حرمت زنان محترمه و ثروتمند بوده و بعداً صورت عفاف به خود گرفته است. زنان یونانی صورت و اندامشان را تا روی پا می پوشاندند. زن های فنیقی دارای پوشش های قرمز رنگ بودند در لابه لای قدیمی ترین کتاب های یونانی سخن از حجاب به چشم می خورد. در بعضی شهرها صورتشان را با پارچه می پوشاندند و دو منفذ جلو چشمشان قرار می دادند. در بعضی شهرها موقع رفتن به بازار واجب بوده که زنان صورت هایشان را بپوشانند. در هند نیز حجاب سخت و شدیدی نظیر حجاب ایرانیان باستان حکمفرما بوده است. بنابراین، در عهد باستان در میان همه ادیان و اقوام یونانی، رومی، آلمانی و خاور نزدیک و... پوشش زن به طور کامل رعایت می شده و از نیمه دوم قرن هجدهم آثاری مبنی بر کم شدن تدریجی حجاب به چشم می خورد.

۶. پوشش زنان عرب

زنان عرب پیش از اسلام پوشش مناسبی نداشتند؛ از این رو همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله) از پیروی آن الگو منع شدند. آیات سوره احزاب ۱ بیانگر این نکته مهم است. از بررسی های تاریخی نتیجه ۱. احزاب (۳۳) / ۳۲ و ۳۳ می گیریم که اصل پوشش، پیش

از اسلام رواج داشته است و اسلام فقط حد و مرز آن را مشخص کرده است، به عبارت دیگر، اسلام این رسم یا عادت را که در برخی جوامع به گونه‌ای شدید و یا ضعیف بوده است، به حد اعتدال و حدود شرعی رسانده و آن را اصلاح و تعدیل کرده است و جزء فرائض دین قرار داده است تا ناهنجاری‌های اجتماعی و خانوادگی را که نتیجه افراط‌ها و تفریط‌ها در این زمینه بوده است، برطرف سازد. ۱۱. برگرفته از تاریخ تمدن، ج ۴ و ۶ و ۱۲ و حجاب در ادیان الهی

۷. پوشش مسلمانان پیش از نزول آیه حجاب

به نظر می‌رسد حکم حجاب در سال ششم هجرت تشریح گردید. صاحب تفسیر کشاف، وضع زنان را در پیش از نزول آیات حجاب چنین شرح می‌دهد: "زنان، گریبان‌هایشان گشاد و باز بود، گردن و سینه و اطراف سینه‌هاشان دیده می‌شد و داخل روسری‌ها را معمولاً از پشت سر برمی‌گرداندند (همان‌طور که الان بین مردان عرب متداول است) و قسمت‌های گردن و بناگوش و سینه دیده می‌شد." ۲ باید خاطر نشان کرد که پیش از نزول این آیات، زنان مثل مردان با سر باز در معرض اجتماع رفت و آمد نمی‌کردند، اقامه نماز و حضور زنان در مسجد به طور حتم با پوشش همراه بود، گرچه نحوه آن با آمدن آیات قرآن تغییر کرد و صورت جدیدتر و کامل‌تری به خود گرفت. از این رو نمی‌توان گفت که زنان قبل از نزول آیات فوق، هنگام نماز پوششی نداشتند، یا در اماکن مقدس و معنوی با همان وضع و شرایطی که در داخل خانه حاضر می‌شدند حضور یافته، به سخنان پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله) در کنار مردان در مساجد گوش فرا می‌دادند. بنابراین آن چه در جامعه رواج داشت و قرآن به مبارزه با آن برخاست، پدیده بدحجابی بود، نه بی‌حجابی.

کشف حجاب در ایران

گرچه حافظه مردم، هفدهم دیماه ۱۳۱۴ را آغاز کشف حجاب می‌داند؛ اما تغییر شکل لباس زنان در ایران از حرمسرای ناصرالدین شاه پس از سفر او به اروپا آغاز شد. او دستور داد زن‌ها، به تقلید از "بالرین" های روسی، لباس‌های کوتاه با شلوارهای نازک چسبان بپوشند. این مدل لباس پوشیدن، به زودی به زنان اعیان و پس از آن به سایر خانم‌ها سرایت کرد. بدین ترتیب لباس‌های تا پشت پا به سر زانو رسید. بعد از مشروطه نیز به نام آزادی خواهی برای زن، حجاب را بزرگ‌ترین مانع ترقی او خواندند و به طور مبالغه آمیزی آن را تبلیغ نمودند. به این ترتیب نسخه کشف حجاب برای زن ایرانی، پس از زنان ترکیه و افغانستان پیچیده شد. استعمار در پی شکست طرح حضور مستقیم در کشورهای اسلامی، راه تهاجم به فرهنگ غنی و انسان ساز اسلام و مقابله با گسترش تعالیم مقدس آن را درپیش گرفت و مبارزه ای جدی و پی گیر را با مظاهر اسلام و هرچه که رنگ و صبغه دین و دین باوری داشت، آغاز نمود. "امان الله خان" در افغانستان مأموریت یافت با فرهنگ اسلامی مبارزه و راه را برای ترویج و گسترش جلوه‌های مبتذل فرهنگ غرب هموار کند. در ترکیه این مأموریت استعماری به "مصطفی کمال پاشا" معروف به "آتاترک" سپرده شد و او با عزمی جزم ضمن مقابله مستقیم با اسلام، کشورش را متحول نمود؛ "رضاخان" نیز در ایران مأمور اسلام زدایی و آماده سازی زمینه‌ها و شرایط ترویج و رونق فرهنگ مبتذل غرب شد. با مطرح شدن کشف حجاب و از سر برداشتن چادر که نشانه عفاف و پاکی زن مسلمان به حساب می‌آمد، مخالفت مردم متدین آغاز شد. مخالفت‌ها و مبارزات مردم با دستگیری و کشتار مردم و روحانیون سرکوب گردید و بدین ترتیب زمینه‌های مناسب برای علنی نمودن منع حجاب آماده شد. و این گونه حجاب و نجابت زن ایرانی به وسیله رضاشاه برداشته شد و غیرت و شرف مردان منکوب و ناموسشان در معرض دید و تماشای دیگران قرار گرفت.

ضرورت حفظ حریم میان زن و مرد

دیدگاه اسلام

اشاره

حکم پوشش از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا در قرآن و روایات به آن تصریح شده است. به همین جهت، فقهای شیعه و سنی به اتفاق به وجوب آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز مختص به زمان خاصی نیست. قرآن کریم درباره ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: (ذَلِكُمْ اَدْنٰى اَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذِنْنَ)؛ ۱ این کار برای این که (از کنیزان و آلودگان) شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است. در آیه دیگر زنان بهشتی را به مروارید تشبیه می نماید که به سبب ارزشمندی در صدف پیچیده شده است. (كَامِلُ اللُّوْلُو الْمَكْنُونِ) ۲ و بار دیگر می فرماید: زنان بهشتی در سراپرده های خود مستورند (حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ) ۳. در روایات نیز زن، ریحانه یا گل ظریف معرفی گردیده است "المرأة ریحانَةٌ" ۴ بنابراین، خالق این گل برای حفظ آن از آسیب حوادث، حجاب را واجب نموده است. "حقیقت آن است که ۱. احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. ۲. واقعه (۵۶)، آیه ۲۳. ۳. الرحمن (۵۵)، آیه ۴۷۲. و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰ حرکات و سکنات انسان نیز زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن و سخن گفتن، زن معنادار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن و گاهی برعکس، با پوشش و وقارش اعلام می دارد: که دست تعرض از این حریم کوتاه است" ۱. از طرف دیگر رعایت حجاب و پوشش، آثار ارزنده ای را به بار می آورد که ضرورت آن را دو چندان می نماید. برخی از آن آثار عبارتند از:

۱. آرامش روانی

روح بشر فوق العاده تحریک پذیر است. اشتباه است که گمان کنیم تحریک پذیری روح بشر محدود به حد خاصی است و از آن پس آرام می گیرد. هیچ مردی از تصاحب زیبارویان و هیچ زنی از متوجه کردن مردان و تصاحب قلب آنان و بالاخره هیچ دلی، از هوس سیر نمی شود. و از طرفی تقاضای نامحدود، خواه ناخواه انجام ناشدنی است و همیشه با نوعی احساس محرومیت همراه است. دست نیافتن به آرزوها به نوبه خود منجر به اختلالات روحی و بیماری های روانی می گردد؛ از این رو اسلام برای تعدیل و رام کردن این غریزه تدابیری اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکلیف معین کرده است. وظیفه مشترک برای هر دو، ۱. مرتضی مطهری، مسئله حجاب، ص ۱۶۳ مربوط به نگاه کردن است خلاصه این دستور این است که چشم چرانی، نگاه های خیره و مملو از شهوت و به قصد لذت به یکدیگر ممنوع است. وظیفه خاص زنان هم این است که بدن خود را از مردان بیگانه بپوشانند و در اجتماع به جلوه گری و دلربایی نپردازند. به هیچ وجه و هیچ صورت و با هیچ شکل و رنگ و بهانه ای کاری نکنند که موجبات تحریک مردان بیگانه را فراهم سازند. بدیهی است که انجام این دستورها باعث آرامش روحی و روانی زنان و مردان خواهد شد.

۲. استحکام پیوند خانوادگی

خانواده با اهمیت ترین نهاد اجتماع است، پس زن و مرد باید در انجام اموری که این بنا را مستحکم تر می کند، تا سر حدّ توان تلاش نمایند و عواملی را که باعث سست شدن بنیاد این نهاد مقدس می گردد، از آن دور نمایند. عوامل استحکام خانواده عبارتند

از: الف) اختصاص دلربایی و دلباختگی به محیط خانه و خانواده در شکل ازدواج مشروع: فلسفه حجاب در اسلام این است که این مهم تحقق یابد و هر یک از زن و مرد تنها عامل خوشبختی خود را همسر قانونی خود بدانند. ب) ایجاد پاک‌ترین و صمیمی‌ترین عواطف بین زوجین و برقرار ساختن یگانگی و اتحاد کامل در کانون خانواده: در کنار همه عوامل تاثیرگذار، تامین این هدف وقتی ممکن است که مرد چشم به زنی غیر از همسرش نداشته باشد و زن نیز در صدد تحریک و جلب توجه کسی جز شوهر خود نباشد، و اصل ممنوعیت هر نوع کامیابی جنسی در غیر چارچوب خانواده حتی قبل از ازدواج هم رعایت گردد. عوامل سستی بنیان خانواده عبارتند از: الف) انجام اعمالی که باعث جلب توجه افرادی غیر از همسر می‌شود. ب) معاشرت‌های آزاد و بی‌بند و بار همسران که ازدواج را به تکلیفی محدودیت آور و مزاحم برای کامیابی آزاد از غیر همسر قانونی تبدیل می‌سازد. قرآن کریم همسران را "لباس" یکدیگر می‌داند: (هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ ۱)؛ زنانان لباس شمایند و شما لباس زنانان هستید. لباس از همه چیز به تن انسان نزدیک‌تر و محرم‌تر است و در عین حال، تن را از نگاه دیگران می‌پوشاند. زن و شوهر نیز به یکدیگر نزدیکند و هر یک از آن دو موجب حفظ عفت دیگری است، آن چنان که لباس انسان را از برهنگی و بی‌عفتی حفظ می‌کند. ۲ و به همان ترتیب که لباس هر کس مایه وقار و آراستگی ۱. بقره (۲)، ۱۸۷. ۲. المیزان، ج ۳، ذیل آیه ۱۸۷ سوره بقره، اوست، همسر انسان نیز باید وقار و آراستگی را در اجتماع برای او فراهم سازد. ۱ بی‌قیدی نسبت به تعهدات خانوادگی مانع ایفای نقش مکملی زن و مرد می‌گردد و به تعبیر قرآن این لباس‌ها دیگر مایه حفظ عفت و وقار و رشد شخصیت نمی‌باشند. حجاب از لوازم سامان یافتن بنیان خانواده است و بی‌حجابی با آن تعارض آشکار دارد، زیرا بی‌بند و باری در پوشش، بی‌بند و باری در تحریک و احساس نیاز را در پی دارد و تامین نیازهای شعله‌ور، بنیاد خانواده را نشانه می‌رود.

۳. امنیت اجتماعی

حجاب بر خلاف نظر منتقدان آن باعث انجام صحیح مسئولیت‌های اجتماعی است. اسلام نه تنها بیرون رفتن زن، تحصیل علم و فعالیت‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی او را منع نمی‌کند؛ بلکه آیات قرآن، احادیث اهل بیت و سیره عملی حضرت فاطمه علیهاالسلام و حضرت زینب علیهاالسلام و زنان بزرگ تاریخ اسلام این مطلب را اثبات می‌نمایند. اسلام برای پیشگیری از آلوده شدن محیط کار و اجتماع به لذت‌جویی‌هایی که مختص به محیط خانواده است، حجاب را واجب نمود. چرا که عدم امنیت، رکود فعالیت زنان و مردان را به بار می‌آورد. حضرت امام خمینی قدس سره در این باره می‌فرمایند: "اکثر شما خانم‌ها آن زمان را یاد ندارید و شاید در بین شما ۱. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل، ص ۷۲ بسیار کم باشد که آن زمان اسفبار را یاد داشته باشد. در آن زمان به اسم دین که می‌خواهیم نیمی از جمعیت ایران را فعال کنیم، دست به یک جنایت زدند و آن جنایت کشف حجاب بود که به جای این که نیمی از جمعیت ایران را فعال کند آن نیم دیگر را که مردان بودند هم از فعالیت انداخت. عروسک‌هایی که درست کردند، آن‌هایی که در ادارات بودند، سایر افراد را هم از کارهای خودشان بازداشتند و آن‌هایی که در خیابان‌ها راه بودند، جوان‌های ما را به فساد کشاندند و آن‌ها را از فعالیت انداختند." ۱ "ای زن! آگاه باش، دنیا خراب‌آبادی است که هر نقطه آن به مین‌های شیطان و نگاه‌های آلوده، ناامن گشته است. اما فرشته‌های باحجاب در محفل انس و یاد خدا در امنیتی بی‌نظیر به سر می‌برند که دیگران از طعم آن بی‌خبرند." ۲ ۱. صحیفه نور، ج ۱۷، ص ۳۵۹. ۲. تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر، ص ۱۶

۴. ارزش و احترام زن

در طول تاریخ یکی از راه‌هایی که زن برای حفظ مقام و ارزش خود از آن استفاده کرده، حفظ حریم در برابر مرد نامحرم بوده است. این همان روشی است که اسلام بر آن تأکید کرده است. زن هر اندازه با وقار و عقیف تر ظاهر شود، از احترام و ارزش بالاتری در نزد مردان برخوردار می‌شود.

دیدگاه روان‌شناسان و جامعه‌شناسان

۱. حجاب و رشد شخصیت

مجموعه صفات و ویژگی‌های جسمی، روانی و رفتاری که هر انسان را از انسان‌های دیگر متمایز می‌سازد، "شخصیت" نام دارد. بر این اساس، هر کس شخصیتی دارد که خود را با آن معرفی می‌کند و دیگران نیز او را با همان ویژگی‌ها می‌شناسند. انسانی که پیوسته نگران زیبایی خود است و بیشتر در جهت معرفی پیکر خود می‌کوشد، زندگی‌اش تحت فرمان و اراده‌اش نیست، او چنان زندگی می‌کند که دیگران می‌پسندند، نه آن‌گونه که خود می‌خواهد. چنین فردی در حس هویت‌یابی خود، دچار شکست شده است و قادر نیست هویتش را به کمال برساند. زن هم مانند مرد یک انسان است و باید در بعد انسانی رشد و تکامل یابد. کسی که با نمایش زیبایی خود و گزینش پوششی ویژه، در اندیشه جلب نظر دیگران به سر می‌برد، در حقیقت می‌خواهد با تکیه بر جذابیت‌های ظاهری خویش و نه اصالت‌ها و ارزش‌های متعالی خود جایی در جامعه بیابد. در واقع او از این طریق اعلام می‌دارد، آن‌چه برایش اصل است و اهمیت دارد، "زن بودن" است، نه انسانیت، اندیشه، لیاقت و کارآیی‌اش. چنین فردی قبل از همه، اسیر خویش است و به مغازه‌داری شبیه است که پیوسته در اندیشه تزئین ظاهر اجناس خود و تغییر دکور فروشگاهش به سر می‌برد و فرصت پرداختن به آرزوهای بزرگتر را نمی‌یابد. ۱۱. برگرفته از: روان‌شناسی شخصیت؛ یوسف کریمی، فلسفه حجاب؛ علی محمدی و روان‌شناسی حرمت خود؛ ناتانیل براندل، ترجمه هاشمی جمال.

۲. حجاب و احساس ارزش و حرمت

روان‌شناسان، میزان ارزش و احترامی که هر انسانی برای خود قائل است را "حرمت خود" می‌نامند و آن را اساسی‌ترین عامل رشد و کمال انسان، قلمداد می‌کنند. انسان با رفتار و گفتارش نشان می‌دهد که تا چه حد برای خود ارزش و احترام قائل است. بر اساس نتیجه این قضاوت است که فرد خود را توانا، مهم، موفق و با ارزش و یا ضعیف، ناموفق و بی‌ارزش می‌داند. هر چقدر فرد خود را با ارزش تر بداند، در راه رسیدن به یک زندگی عاطفی متعادل توانمندتر خواهد بود. انسانی که همواره از آشکار شدن ناتوانیش هراسناک است، در نمایش هیجانات و عواطفش ابتکار عمل ندارد و دیگران برای او تصمیم می‌گیرند، بی‌تردید خود را ارزشمند نمی‌داند. ۱. خلاقیت نیز با سطح حرمت خود رابطه‌ای کاملاً مستقیم دارد. در جامعه‌ای که برهنگی تمام شریان‌های آن را پر کرده و زن و مرد همواره در حال مقایسه داشته‌ها و نداشته‌های خویش هستند، انسان‌ها در تشویش مستمر و دلهره همیشگی فرو می‌روند زیرا رقابت و مقایسه در میدانی رخ می‌نماید که ظرفیت رقابت ندارد و بدین سبب، آدمی به تنوع طلبی حریصانه کشیده می‌شود. بی‌تردید تا وقتی این اندیشه فضای ذهن آدمی را اشغال کرده است، فرصتی برای بروز خلاقیت و ابتکار باقی نمی‌ماند. ذهن مشغول به تصاحب دل و جلب نظر دیگران هرگز اندیشه علمی را بر نمی‌تابد و نمی‌تواند یافته‌ای تازه عرضه کند. او در پی آن است که در وضعیت موجود پسندیده شود نه آن‌که با ابتکار و خلاقیت وضعیت را تغییر دهد و طرحی نو در اندازد. از سوی دیگر، از آن‌جا که با تمام وجود خود را بی‌ارزش می‌پندارد، برای جبران این کمبود از طریق عرضه پیگر آراسته خود، آسان‌ترین راه را برای مقبولیت در نزد دیگران، برمی‌گزیند. چنین فردی هم ارزشمندی را از کف داده و هم برای جبران آن به بیراهه

رفته است. در حالی که زن با احساس ۱. با استفاده از مجله روان شناسی، شماره ۲، بررسی حرمت خود در نوجوانان؛ سید حسن سلیمی؛ مسئله حجاب و نظام حقوق زن در اسلام؛ مرتضی مطهری. ارزشمندی، خود را از دسترس بیگانگان دور نگه می‌دارد تا آن جا که مرد، نیازمندانه به آستان وی روی آورد. او باور دارد که راه رسیدن به احساس ارزشمندی پایدار، کسب صفات با ارزش و پابرجا است. از همین رو است که ویل دورانت می‌گوید: زنان دریافته‌اند که دست و دل بازی مایه طعن و تحقیر است. اگر زنان این مفهوم را به طور کامل درک کنند، بی‌تردید به پوشیدگی و مخفی ساختن پیکر خویش بیشتر گرایش نشان می‌دهند چرا که راه احساس ارزشمندی، در دسترس و مقبول بودن لحظه به لحظه نیست. راسل می‌گوید: از لحاظ هنری، مایه تاسف است که بتوان به آسانی به زنان دست یافت. ویل دورانت نیز می‌گوید: آن چه می‌جوییم و نمی‌یابیم، عزیز و گران بها می‌گردد. "ویلیام جیمز" به صراحت توصیه می‌کند: زنان عزت و احترام شان به این است که به دنبال مردان نروند، خود را مبتذل نکنند و خود را از دسترس مردان دور نگه دارند. پس حجاب پدیدآورنده و تثبیت کننده احساس ارزشمندی و احترام برای زنان و محدودیت و محرومیت برای مردان است؛ چون راه چشم را که نافذترین کانال حسی مردان است نمی‌توان سد کرد. به زنان گفته می‌شود: پوشیده بیرون بیایید ولی در واقع مخاطب اصلی مرد است که به او گفته می‌شود: بهره برداری آزاد جنسی در همه جا ممنوع است. ۱۱. همان، با استفاده از مجله شماره ۲.

۳. حجاب و تامین نیازهای خانواده

خانواده کانون عشق و امید و تحقق آرزوهای آدمی و مرکز تولد و پرورش نسل بشر است به گونه‌ای که هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند بدون خانواده پایدار بماند. غریزه جنسی یکی از علل مهم ازدواج و به وجود آمدن خانواده است اما برای پایداری آن کافی نیست. بعد از ازدواج به تدریج، اهداف جدیدی شکل می‌گیرد خواسته‌های غریزی اندک اندک جای خود را به نیازهای روانی، امنیتی، عاطفی و شناختی می‌دهد و دیگر سرمایه عشق ورزی به تنهایی برای تامین اهداف خانواده کافی نیست. نخستین شرط تامین نیازهای جدید، آن است که زن و شوهر از تمایلات و هویت فردی دست برداشته، برای ایجاد هویتی جمعی، تلاش نمایند. چنان چه هر یک فقط خواهش خویش را دنبال کند، یعنی زن در جهت تجمل و خودنمایی و مورد پسند واقع شدن در اجتماع و جلب توجه مردان بیگانه گام بردارد، در دغدغه مقبولیت خویش فرو رود و نقش مادری را به فراموشی سپارد و از سوی دیگر مرد در اندیشه رسیدن به تمکین‌های نوتر و پر رونق تر به سر برد و نقش پدری را فراموش کند، بنیان خانواده بر باد می‌رود. بی‌تردید پرداختن به اموری چون توجه به لباس، بدن، روی، موی و انگشت نما شدن و مشخص تر معرفی کردن خود و فراموش کردن اهداف خانواده و نیازهای برتر، پایه‌های خانواده را متزلزل می‌سازد.

۴. حجاب و مسئولیت اجتماعی

هر کس در برابر خود و دیگران مسئول است. توفیق در انجام مسئولیت، نیازمند استعداد و توانمندی کافی است. پوشش مناسب زن در اجتماع توانمندی او را در ایفای نقش اجتماعی بالا می‌برد، چرا که هم خود او بدون دغدغه دل ربایی و جلب نظر دیگران به انجام وظیفه می‌پردازد، هم محیط را برای ایفای نقش مردان، آلوده نمی‌سازد.

فلسفه حجاب

"در مسئله پوشش، روح سخن آن است که آیا بهره بردن مرد از زن باید رایگان باشد؟ آیا مرد حق دارد که از هر زنی در هر

محفلی حداکثر استفاده را ببرد؟ اسلام که به روح مسائل می‌نگرد به این سوال جواب منفی می‌دهد، مردان فقط در محیط خانوادگی و در چارچوب قانون ازدواج و همراه با یک سلسله تعهدات سنگین می‌توانند از زنان به عنوان همسران قانونی کام جونی کنند، اما در محیط اجتماع استفاده از زنان بیگانه ممنوع است. برای زنان نیز کامیاب ساختن مردان در خارج از کانون خانوادگی به هر صورت و به هر شکل، ممنوع می‌باشد چون آن کسی که در این مسئله بهره‌مند می‌گردد مرد است نه زن، لا اقل مرد از زن بیش تر بهره می‌برد. بنابراین، حجاب در اسلام از یک مسئله کلی و اساسی ریشه می‌گیرد و آن این است که اسلام می‌خواهد انواع لذت‌جویی‌های جنسی، چه از طریق نگاه چه لمس و چه نوع دیگر به محیط خانواده و در شکل ازدواج قانونی اختصاص یابد و انسان در اجتماع منحصراً برای انجام کار و فعالیت حاضر شود.^۱ خلاصه این که حجاب از دیدگاه اسلام اعلان انزوای زن و بر کناری او از فعالیت اجتماعی نیست، بلکه جان‌پناهی است که در هجوم تیرهای مسموم نگاه به آن پناه می‌برد. اگر چه زن با حفظ پوشش اسلامی ممکن است خود را محدود ببیند، اما او در صورتی می‌تواند به عنوان یک انسان ارزشمند با حفظ امنیت در اجتماع ظاهر شود که با سپری مطمئن، بلا را از خود دور نماید. به همین دلیل حتی اگر کسی از میچ تا سرانگشتان دو دست و گردی صورت زن را با لذت نگاه کند، آنان نیز باید پوشیده شوند. ۱. مسئله حجاب، ص ۸۳

فلسفه حجاب کامل در نماز

"همان طور که قبلاً بیان گردید، از دیدگاه یکتاپرستان، همه دستوره‌های خداوند بر اساس علم و حکمت بی‌حد اوست، روشن است که بشر توانایی آگاهی از همه آن اسرار را ندارد. آن چه مسلم است این که خالق مهربان با صدور این احکام درجه تعبد و بندگی مخلوقات را اندازه‌گیری می‌نماید، البته اگر انسان تا حدودی با فلسفه‌ها حکام آشنا شود، انگیزه او برای انجام آن دستورات تقویت می‌گردد. در این مجال به بعضی از علل وجوب رعایت حجاب کامل در نماز اشاره می‌شود: الف) پوشیدگی در نماز تمرینی مداوم برای رعایت حجاب در اجتماع است که مانند واکنش یادآور، زن را در برابر آسیب‌هایی که ممکن است اعتقاد او را به انجام این حکم الهی تهدید نماید، مصونیت می‌بخشد. ب) وجود پوششی مخصوص، انسان را از توجه به تجملات و زینت‌های دنیوی دور می‌کند و باعث حضور قلب بیشتر در نماز می‌شود. ج) از آن جایی که در برداشتن عبا و پوشاندن سر در نماز برای مردان نیز مستحب است، پوشیدگی را می‌توان نوعی ادب و احترام در برابر خداوند به شمار آورد.^۱ حدود پوشش در نماز با حجاب زن در برابر نامحرم تفاوت‌هایی دارد که توضیح آن خواهد آمد. ۱. برگرفته از کتاب پرسش‌ها و پاسخ‌ها، نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه‌ها، ص ۳۱۲.

فصل سوم: نیاز انسان به لباس

حجاب در قرآن و سنت

آن چه از آیات و روایات برداشت می‌شود، این است که لباس به سه نیاز انسان پاسخ می‌دهد: ۱. لباس محافظ بدن در مقابل سرما، گرما و خطرات است؛ ۲. ۱. لباس مایه آراستگی، زیبایی و وقار است؛ ۳. ۲. لباس حافظ عفت و حیا است. ۳. لباس، محافظ بدن از سرما و گرما در آیه ۸۱ سوره نحل آمده است: ۴ (و لِلّٰهِ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَفَ ظِلَالًا - وَجَعَلَ لَكُمْ مِّنَ الْجِبَالِ اَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيْكُمْ الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيْكُمْ بَاسِكُمْ كَذٰلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ وَعَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسَلِّمُونَ)، خداوند از آن چه آفریده سایه‌هایی برای شما قرار داده، و از کوه‌ها پناهگاه‌هایی، و برای شما پیراهن‌هایی آفریده که شما را از گرما (و سرما) حفظ می‌کند، و پیراهن‌هایی که محافظ شما به هنگام جنگ است، این گونه او نعمت‌هایش را بر شما کامل می‌کند تا تسلیم فرمان او شوید. ۱. نحل (۱۶)، آیه ۸۱. ۲. اعراف

(۷)، آیه ۲۶. ۳. نور (۲۴)، آیات ۳۱ و ۳۰ و ۵۹ و احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و ۴۰. ۴. برگرفته از تفسیر نمونه، ج ۱، ص ۳۴۶ و تفسیر نور، ج ۶، ص ۴۳۴ و ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۲، ص ۴۵۱. در این آیه سایه‌ها اعم از سایه‌ی درختان و اشیاء دیگر و یا سایه غارها و پناهگاه‌های کوهستانی به عنوان نعمت الهی معرفی شده‌اند، زیرا همان گونه که انسان در زندگی نیاز به تابشی نور دارد، در بسیاری از اوقات نیاز به سایه دارد، چرا که اگر نور یک نواخت بتابد، زندگی غیرممکن خواهد بود. بزرگترین سایه برای ساکنان زمین، سایه کره زمین است که شب نام دارد و نیمی از سطح زمین را می‌پوشاند. نقش این سایه بزرگ و سایه‌های کوچک تر به هنگام روز بر کسی پوشیده نیست. ممکن است اهمیت غارها و پناهگاه‌های کوهستانی برای شهرنشینان آسوده خاطر هرگز روشن نباشد، ولی بیابانگردها، مسافران بی دفاع، چوپان‌ها و خلاصه همه کسانی که از نعمت خانه‌های ثابت و سیار محرومند و در آفتاب داغ تابستان و یا سوز سرمای زمستان گرفتار می‌شوند، می‌دانند تا چه اندازه وجود یک پناهگاه کوهستانی، اهمیت حیاتی دارد در ادامه آیه، به دنبال بیان سایبان‌های طبیعی و مصنوعی به سراغ پوشش‌های بدن انسان می‌رود و می‌فرماید: خداوند پیراهن‌هایی که شما را از گرما حفظ می‌کند و پیراهن‌های مخصوص پر مقاومتی که به هنگام جنگ حافظ شما است، برای شما قرار داد. البته فایده پوشش و لباس تنها این نیست که انسان را از گرما و سرما حفظ کند، بلکه هم باعث شکوه انسان است و هم در برابر بسیاری از خطرات، لباس می‌تواند از جسم او دفاع کند. این که در آیه فوق تنها دفاع در مقابل گرما ذکر شده، شاید به خاطر آن است که عرب در بسیاری از موارد، از دو کلمه ضد یکی را به عنوان اختصار ذکر می‌کند و دومی به قرینه اولی روشن می‌شود و یا به این جهت است که در آن مناطق که قرآن نازل گردید، دفاع در برابر گرما از اهمیت بیشتری برخوردار بود. این احتمال نیز وجود دارد که گرمادگی و سوختگی در برابر آفتاب خطرناک تر است و تحمیل انسان در مقابل گرما و تابش شدید آفتاب کمتر از مقاومت او در برابر سرما است، چرا که انرژی درونی انسان در سرما تا حد زیادی می‌تواند او را حفظ کند، ولی دفاع بدن در مقابل گرما کمتر است. در پایان آیه به عنوان یک تذکر و هشدار می‌فرماید: خداوند این گونه نعمتش را بر شما تمام می‌کند شاید در برابر فرمان او تسلیم شوید. این طبیعی است که انسان با بررسی نعمت‌های مختلفی که وجودش را احاطه کرده بی اختیار به یاد آفریننده نعمت می‌افتد و اگر کمترین حس قدردانی و شکرگزاری در درونش باشد بیدار می‌گردد و به سراغ بخشنده نعمت می‌رود. پیامها: ۱- فوائد سایه کمتر از نور و روشنایی نیست. ۲- لباس و زره که بدن را از سرما و گرما و جنگ حفظ می‌کنند، نعمت‌های خداوند هستند. ۳- غرق شدن در نعمت‌ها نباید انسان را از یاد خالق آن‌ها غافل نماید. ۴- یاد نعمت‌ها عشق به آفریدگار و تسلیم در برابر او را در انسان زنده نگه می‌دارد.

حیاء و وقار

آیات ۲۳ تا ۲۵ سوره قصص ضمن بیان داستان حضرت موسی و دختران شعیب، برای حیا و وقار زن و مرد در برابر نامحرم و در اجتماع مثالی ارائه می‌نماید. ۱. (وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِّنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَأَنبِيَ قَتَىٰ حَتَّىٰ يُصَدِّرَ الرِّعَاءَ وَأُبُونَا شَيْخَ كَبِيرٍ!) و هنگامی که به (چاه) آب مدین رسید، گروهی از مردم را در آن جا دید که چهارپایان خود را سیراب می‌کنند، و در کنار آن‌ها دو زن را دید که مراقب گوسفندان خویشند (و ۱. برگرفته از تفسیر نور، ج ۹، ص ۳۷ و تفسیر نمونه، ج ۱۶، ص ۵۵ و ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۶، ص ۲۰. به چاه نزدیک نمی‌شوند، موسی) به آن‌ها گفت کار شما چیست؟ (چرا گوسفندان خود را آب نمی‌دهید؟) گفتند: ما آن‌ها را آب نمی‌دهیم تا چوپان‌ها همگی خارج شوند، و پدر ما پیر مرد مسنی است. (فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ)؛ موسی به (گوسفندان) آن‌ها آب داد، سپس رو به سوی سایه آورد و عرض کرد پروردگارا! هر خیر و نیکی بر من فرستی من به آن نیازمندم! (فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْسِيًّا عَلَىٰ اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ ابِي يَدْعُوكَ لِجَزِيكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ رَوَّقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الظَّالِمِينَ)

ناگهان یکی از آن دو به سراغ او آمد در حالی که با نهایت حیا گام برمی داشت و گفت: پدرم از تو دعوت می کند تا مزد سیراب کردن گوسفندان را برای ما به تو بپردازد. هنگامی که موسی نزد او (شعیب) آمد و سرگذشت خود را شرح داد گفت: نترس از قوم ظالم نجات یافتی! ۱! هنگامی که موسی در کنار چاه آب مدین قرار گرفت، گروهی از مردم را در آن جا دید که چارپایان خود را از آب چاه سیراب می کنند و در کنار آن ها دو زن را دید که ۱. قصص (۲۸)، آیه ۲۳-۲۵ گوسفندان خود را مراقبت می کنند، اما به چاه نزدیک نمی شوند. وضع این دختران با عفت که در گوشه ای ایستاده اند و کسی به داد آن ها نمی رسد و مردان چوپان، تنها در فکر گوسفندان خویشند و نوبت به آن ها نمی دهند، نظر موسی را جلب کرد. نزدیک آن دو آمد و گفت: کار شما چیست؟ چرا پیش نمی روید و گوسفندان را سیراب نمی کنید. دختران در پاسخ او گفتند: ما گوسفندان خود را سیراب نمی کنیم تا چوپانان همگی حیوانات خود را آب دهند و خارج شوند و ما از باقیمانده آب استفاده می کنیم و برای این که این سؤال برای موسی بی جواب نماند که چرا پدر این دختران عقیف آن ها را به دنبال این کار فرستاده؟ افزودند: پدر ما پیرمرد مُسنی است، پیرمردی شکسته و سالخورده، نه خود او قادر است گوسفندان را آب دهد و نه برادری داریم که این کار را انجام دهد و برای این که سربار مردم نباشیم، چاره ای جز این نیست که ما به پدرمان کمک کنیم. موسی از شنیدن این سخن سخت ناراحت شد، چه بی انصاف مردمی هستند که فقط در فکر خویشند و کمترین حمایتی از مظلوم نمی کنند؟ جلو آمد دلو سنگین را گرفت و در چاه افکند، دلوی که می گویند چندین نفر می بایست آن را از چاه بیرون بکشند، با قدرت بازوان نیرومندش یک تنه آن را از چاه بیرون آورد، و گوسفندان آن دو را سیراب کرد. سپس به سایه روی آورد و به درگاه خدا عرض کرد: خدایا هر خیر و نیکی بر من فرستی من به آن نیازمندم. پس از مدتی یکی از آن دو دختر که با نهایت حیا گام برمی داشت و پیدا بود از سخن گفتن با یک جوان بیگانه شرم دارد به سراغ او آمد و تنها این جمله را گفت: پدرم از تو دعوت می کند تا پاداش و مزد آبی را که از چاه برای گوسفندان ما کشیدی به تو بدهد. موسی به سوی خانه شعیب آمد. طبق بعضی از روایات دختر برای راهنمایی از پیش رو حرکت می کرد و موسی از پشت سرش. باد بر لباس دختر می وزید و ممکن بود لباس را از اندام او کنار زند، حیا و عفت موسی؟ اجازه نمی داد چنین شود، به دختر گفت: من از جلو می روم بر سر دو راهی ها و چند راهی ها مرا راهنمایی کن.... از آیات فوق چنین استنباط می شود که: ۱- از دیدگاه قرآن، حیا از برجسته ترین کمالات زن است؟ ۲- رفت و آمد زن در بیرون خانه باید بر اساس حیا و عفت باشد؛ ۳- حفظ حریم میان زن و مرد یک ارزش است که دختران شعیب آن را مراعات می کردند؛ ۴- گفت و گوی مرد با زن در صورت اضطرار مانعی ندارد، ولی تا حد امکان باید خلاصه سخن گفت؛ ۵- کار زن در خارج از منزل اشکالی ندارد؛ به شرط آن که: الف) زن در محیط کار، تنها نباشد. ب) با مردان اختلاطی نداشته باشد. ۶- دختران پیامبر خدا چوپانی می کنند، ولی هرگز تن به ذلت و گدایی نمی دهند؛ ۷- در اجتماع از حیا و ضعف زنان نباید سوء استفاده شود و اگر قانون و حمایتی در کار نباشد، بسیاری از مردان، حقوق زنان را نادیده می گیرند.

حیا و وقار در روایات

از امام باقر یا امام صادق (علیه السلام) نقل است که: حیا و ایمان همراه همند، هر گاه یکی از آن ها (از بین) برود دیگری نیز با او خواهد رفت. ۱. امیر مومنان شرم و حیا را زیبا، ۲. کلید خوبی ها، ۳. نتیجه ایمان ۴ و پوشاننده عیوب ۵ می شمارند. ایشان می فرمایند: "نتیجه شرم و حیا پاکدامنی است؛ ۶ کسی که شرم و حیا ندارد، خیری در او نیست ۷ و هر که از مردم شرم نکند از ۱. بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۳۳۱؛ کافی، ج ۲، ص ۱۰۶. ۲. غرر الحکم، ص ۹. ۳. همان، ص ۱۶. ۴. همان، ص ۳۸۶. ۵. نهج البلاغه (فیض الاسلام)، ص ۱۷۵؛ ۱. بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۳۳۷. ۶. غرر الحکم، ص ۳۵۹. ۷. همان، ص ۶۴۶. خداوند سبحان شرم نخواهد کرد." ۱ و در جای دیگر می فرمایند: کسی که خطایش فراوان باشد، حیایش کم است و کسی که حیایش کم باشد، کمتر از گناهان

خودداری می کند و کسی که کمتر از گناهان خودداری کند، دلش می میرد و کسی که دلش بمیرد وارد آتش خواهد شد. ۲ و آخرین درجه شرم و حیا آن است که انسان از خودش حیا کند. ۳ از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) نقل است که: وقتی حیا نکردی، هر کاری می خواهی بکن؛ ۴ کسی که پرده حیا را بدرد، غیبتش جایز است؛ ۵ حیا نیکوست، ولی در زنان نیکوتر است " و قیامت بر پا نمی شود تا این که حیا (از میان) زنان و کودکان برود. ۷. ۱ همان، ص ۷۱۱. ۲. نهج البلاغه (فیض الاسلام)، ص ۱۲۳۹. ۳. غرر الحکم، ص ۵۰۴. ۴. تفسیر ابی الفتوح، ج ۴، ص ۵۵۰؛ مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۲۶. ۵. مشکوٰۃ الانوار، ص ۲۳۴. ۶. نهج الفصاحه، حدیث ۲۰۰۶. ۷. بحار الانوار، ج ۶، ص ۳۱۵.

عفاف در روایات

پیامبر (صلی الله علیه و آله) می فرماید: عفاف زینت زنان است ۸ و علی (علیه السلام) فرموده اند: زکات زیبایی، عفت و پاکدامنی است. ۹ از امام صادق (علیه السلام) نقل است که: در روز قیامت زنی زیبا آورده می شود که به سبب زیبایی اش دچار گناه شده و می گوید خدایا تو مرا زیبا آفریدی و من گناه کردم. پس حضرت مریم علیها السلام را آورده، می گویند: آیا تو زیباتری یا این، او را زیبا آفریدیم، ولی دچار گناه نشد. مردی زیبا را می آورند که به سبب زیبایی اش دچار گناه شده و می گوید: خدایا تو مرا زیبا آفریدی و من با زنان گناه کردم سپس حضرت یوسف را می آورند و می گویند: تو زیباتری یا این؛ او زیبا بود اما گناه نکرد. ۱۱. بحار الانوار، ج ۷، ص ۲۸۵؛ کافی، ج ۸، ص ۲۲۸.

غیرت در روایات

نقل شده که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: ابراهیم (علیه السلام) مردی غیرتمند بود و من از او غیرتمندترم. خدا قطع کند بینی مؤمن و مسلمانی را که غیرت ندارد. ۲ امام صادق (علیه السلام) فرموده اند: خدا غیرتمند است و هر غیرتمندی را دوست دارد، و چون غیرت دارد کارهای زشت آشکار و پنهان را حرام کرده است ۳۰ علی (علیه السلام) فرمودند: ۱. بحار الانوار، ج ۷، ص ۲۸۵؛ کافی، ج ۸، ص ۲۲۸. ۲. کافی، ج ۵، ص ۵۳۶. ۳. تفسیر نورالثقلین، ج ۱، ص ۷۷۷؛ کافی، ج ۵، ص ۵۳۵. آیا حیا و شرم نمی کنید و غیرت ندارید که زنانان به سوی بازارها بیرون می روند و مزاحم مردان بد خو و بیمار دل می گردند. ۱۰ و در جای دیگر می فرمایند: ای مردم عراق! به من خبر رسیده که زنان شما در بین راه با مردان برخورد کرده، آنان را کنار می زنند، آیا شرم نمی کنید؟ و فرمود: خدا لعنت کند کسی را که غیرت ندارد. ۲۰. ۱. فروع کافی، ج ۵، ص ۵۳۷؛ وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۷۶. مشکاه الانوار، ص ۲۳۷؛ وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۷۴.

لباس عامل آراستگی و وقار

آیات ۲۶ تا ۲۸ سوره اعراف، لباس را عامل آراستگی و زیبایی و وقار معرفی می کند. ۳ (بِئْسَىٰ آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ لِبَاسًا يُورِي سَوَاءَ تَكْمُ وَرِبِشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ)؛ ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرو فرستادیم که اندام شما را می پوشاند و مایه زینت شماس است و لباس پرهیزگاری بهتر است، این ها (همه) از آیات خدا است شاید متذکر (نعمت های او) شوند. (بِئْسَىٰ آدَمَ لَا يَقْتَنِنُكُمْ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمْ مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتِهِمَا إِنَّهُ يَرِنُكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ وَمِنْ حَيْثُ لَمَّا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيْطَانَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ)؛ ای فرزندان آدم! شیطان شما را نفریید آن چنان که پدر و مادر شما را از بهشت بیرون کرد و لباسشان را از

تنشان بیرون ساخت تا عورتشان را به آن‌ها نشان دهد، چه این که او و همکارانش شما را می‌بینند و شما آن‌ها را نمی‌بینید (اما بدانید) ما شیاطین را اولیای کسانی قرار دادیم که ایمان نمی‌آورند. (وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ) و هنگامی که کار زشتی انجام می‌دهند می‌گویند: پدران خود را بر این عمل دیدیم، و خداوند به ما دستور داده است! بگو خدل وند (هرگز) دستور به عمل زشت نمی‌دهد آیا چیزی بر خدا می‌بندید که نمی‌دانید؟ از آیات قرآن چنین برمی‌آید که کلیه مقدرات انسان اعم از سعادت و شقاوت و امثال آن همه به این داستان منتهی می‌شود. سرگذشت آدم و درگیری او با شیطان دورنمایی از زندگی همه انسان‌ها است، به همین جهت خداوند در این آیات برنامه‌هایی سازنده، برای همه فرزندان آدم، بیان می‌کند که در حقیقت دنباله‌ی برنامه‌های آدم در بهشت است. در آیات مورد بحث به مسئله لباس و پوشانیدن بدن که در سرگذشت آدم نقش مهمی داشت، اشاره کرده می‌فرماید: ای فرزندان آدم، ما لباسی بر شما فرو فرستادیم، که (اندام شما را می‌پوشاند و) زشتی‌های بدنتان را پنهان می‌سازد. ولی این لباس تنها برای پوشانیدن تن و مستور ساختن زشتی‌ها نیست بلکه زینتی است که اندام شما را زیباتر از آن چه هست نشان می‌دهد. کلمه لباس در اصل مصدر است و در این جا به معنای چیزی است که برای پوشیدن و پوشانیدن بدن صلاحیت داشته باشد. ریش، در اصل واژه عربی، به معنی پره‌های پرندگان است و از آن جا که پره‌های پرندگان لباسی طبیعی در اندام آن‌ها است، به هرگونه لباس نیز گفته می‌شود، ولی چون پره‌های پرندگان غالباً به رنگ‌های مختلف و زیبا است، یک نوع مفهوم زینت در معنی کلمه ریش نهفته است. همچنین به پارچه‌هایی که روی زین اسب و یا جهاز شتر می‌اندازند ریش گفته می‌شود. در آیه فوق همان معنی لباس‌های زینتی و جالب از همه مناسب‌تر است. جمله (يُورِي سَوَاءَاتِكُمْ) که وصف برای لباس است، دلالت دارد بر این که لباس پوشش واجب و لازمی است که کسی از آن بی‌نیاز نیست، یعنی پوشش عضوی است که برهنه بودنش زشت و مایه رسوایی آدمی است، به خلاف "ریش" که به معنای پوشش زاید بر مقدار حاجت و باعث زینت و جمال است. خدای تعالی در این جمله بر آدمیان منت می‌گذارد که با پوشیدن لباس و آرایش خود هدایت‌شان کرده است. در این جا پس از ذکر لباس ظاهر و پوشاندن عورت ظاهری به ذکر لباس باطن و چیزی که زشتی‌های باطن را می‌پوشاند، و آدمی را از شرک و گناه که باعث رسوایی او است باز می‌دارد منتقل شده است. آری، آن احساس ناخوشایند که از کشف عورت به آدمی دست می‌دهد در عورت ظاهری و باطنی یکسان است، با این تفاوت که تأثر از بروز معایب باطنی بیش‌تر و ناگوارتر و بادوام‌تر است، زیرا در این جا حسابگر مردم نیستند، بلکه خدای تعالی است و نتیجه‌اش هم اعراض مردم نیست، بلکه شقاوت و بدبختی دائمی و آتشی است که به دل‌ها سرایت می‌کند. تشبیه تقوی و پرهیزگاری به لباس، تشبیه بسیار رسا و گویایی است، زیرا همان‌طور که لباس بدن انسان را از سرما و گرما حفظ می‌کند، سپری در برابر بسیاری از خطرهای است، عیوب جسمانی را می‌پوشاند و برای انسان زینت است، روح تقوی و پرهیزگاری نیز علاوه بر پوشانیدن بشر از زشتی‌گناهان و حفاظت از بسیاری از خطرات فردی و اجتماعی، زینت چشمگیر و بسیار بزرگی برای او محسوب می‌شود که بر شخصیت او می‌افزاید. در جمله بعد لباسی را که انسان به استفاده از آن هدایت شده آیتی الهی شمرده شده، که اگر انسان به دقت در آن بنگرد خواهد فهمید که در باطن او معایب و نواقصی است که آشکار شدنش باعث رسوایی او است. آن معایب عبارت است از رذایل نفس که اهمیتش به مراتب بیشتر از معایب ظاهری و پوشاندنش واجب‌تر از پوشاندن عیب و عورت ظاهری است، و نیز خواهد فهمید، همان‌طوری که برای پوشاندن معایب ظاهری لباسی است، برای پوشاندن معایب درونی نیز لباسی است، و آن همان لباس تقوا است که خداوند به آن امر فرموده و به زبان انبیای بزرگوار آن را برای بشر بیان کرده است. در آیه قبل، از لباس به عنوان نعمت یاد شد، در این آیه خداوند به همه‌ی افراد بشر و فرزندان آدم، هشدار می‌دهد که مواظب فریب کاری شیطان باشند. او می‌خواهد این لباس را که نعمت است از آن‌ها سلب کند، مراقب شیطان باشند زیرا شیطان سابقه دشمنی خود را با پدر آن‌ها نشان داده، همان‌طور که لباس بهشتی را بر اثر وسوسه‌ها از اندام او بیرون کرد، ممکن است لباس تقوا را از اندام ایشان بیرون

نماید، لذا می فرماید: ای فرزندان آدم! شیطان شما را نفریید، آن چنان که پدر و مادر شما را از بهشت بیرون ساخت و لباس آنان را از اندامشان بیرون کرد، تا عورتشان را به آن ها نشان دهد. مفهوم آن این است که ای بنی آدم! بدانید که برای شما معایبی است که جز لباس تقوا چیزی آن را نمی پوشاند، و لباس تقوا همان لباسی است که ما از راه فطرت به شما پوشانده ایم پس مواظب باشید که شیطان فریبتان ندهد و این جامه خدادادی را از تن شما بیرون ننماید. آری، ما شیطان ها را اولیای کسانی قرار دادیم که به آیات ما ایمان نیاورده با پای خود دنبال آن ها به راه بیفتند. از این جا معلوم می شود آن کاری که ابلیس در بهشت با آدم و وا کرده (کندن لباس برای نمایاندن عورت هایشان) تمثیلی است که کندن لباس تقوا را از تن همه آدمیان به سبب فریفتن ایشان، نشان می دهد و هر انسانی تا فریب شیطان را نخورده در بهشت سعادت است و... سپس تاکید می کند! که در حقیقت آن جا که تصور می کنید تنها خودتان هستید و خودتان، ممکن است شیطان و همکارانش حضور داشته باشند، و براستی باید در برابر چنین دشمن ناپیدایی که لحظات حمله او را با دقت نمی توان پیش بینی کرد، همیشه آماده دفاع بود. درست است که ما شیطان و همکارانش را نمی بینیم، ولی ردپای آن ها را می توانیم مشاهده کنیم، هر جا مجلس گناه است، در هر نقطه ای که وسائل معصیت آماده است، و در هر موقع پای زرق و برق دنیا و تجمل پرستی به میان می آید، به هنگام طغیان غرائز و در موقع برافروخته شدن آتش خشم و غضب، حضور شیطان قطعی است، گویا در چنین مواردی انسان صدای وسوسه او را با گوش دل می شنود و ردپای او را با چشم خود می بیند. آیه ی بعد به دوعذر ساختگی و ناموجه؛ یکی تقلید کورکورانه از نیاکان و تهمت به ساحت مقدس پروردگار، اشاره دارد و در پاسخ می فرماید: خداوند هرگز به کارهای زشت و قبیح فرمان نمی دهد، زیرا حکم او از فرمان عقل جدا نیست، دستور به فحشا طبق صریح آیات قرآن کار شیطان است نه کار خداوند، خداوند تنها به نیکی ها و خوبی ها فرمان می دهد. ۱. سپس آیه با این جمله ختم می شود که: آیا به خدا نسبت هایی می دهید که نمی دانید؟ پیام ها ۱- توجه به نشانه ها و نعمت های الهی انسان را از غفلت دور می کند. ۲- لباسی نعمت الهی است که بدن و زشتی های آن را بپوشاند. ۳- گرچه در تهیه لباس همه عوامل طبیعی و خود انسان دخالت دارند، اما خالق اصلی آن خداوند است. ۴- پوشش و پوشاندن کار خداست، ولی برهنگی و ظاهر ساختن زشتی ها کار شیطان است. ۵- لباس نعمت الهی و برهنگی و خلع لباس، کیفر گناه است. ۶- پوشش و آراستگی با لباس های زیبا (تا آن جا که به اسراف کشیده نشود)، مطلوب و محبوب خداوند است. ۱ بقره (۲)، آیه ۲۶۸ و ۲۶۹-۷ همراه با آراستن ظاهر با لباس و زینت، باید باطن را با لباس تقوا آراست، در غیر این صورت لباس می تواند وسیله ای برای اسراف، تکبر، فساد، خود نمایی، مد پرستی، شهو ترانی، فخر فروشی و امثال آن شود. ۸- با عبرت از سرگذشت پدر و مادرمان (آدم و حوا) که در اثر فریب شیطان از بهشت خداوند رانده شدند، بدانیم که هیچ انسانی بیمه شده و از وسوسه شیطان در امان نیست. ۹- خروج از جایگاه قرب الهی عامل برهنگی و کشف حجاب است. ۱۰- هرگونه برنامه و تبلیغاتی که به برهنگی بیانجامد، شیطانی است.

خودارایی و آراستگی در روایات

میل به آرایش امری فطری و طبیعی است، این گرایش طبیعی، علاوه بر تاثیر مثبت روانی بر دیگران باعث آرامش روانی شخص آراسته می گردد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی، در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی، نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین، دشمن را می گشاید. اسلام به نظافت تشویق کرده و "النِّظَافَةُ مِنَ الْإِيمَانِ" ۱ فرموده پیامبر (صلی الله علیه و آله) است. ایشان به شخصی که موهایش ژولیده و جامه هایش چرکین بود و بد حال می نمود. فرمودند: "مَنْ الدِّينِ الْمُتَعَهُ" ۲ یعنی تمتع و بهره بردن از نعمت های خدا جزو دین است. و هم آن حضرت فرمود: "بَسَّ الْعَبْدُ الْقَادُورَةَ" ۳ یعنی بدترین بنده شخص چرکین و کثیف است. امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: "إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ"

يُحِبُّ الْجَمَالَ" ۴ خداوند زیبا است و زیبایی را دوست می‌دارد. امام صادق (علیه السلام) فرمود: خداوند زیبا است و دوست می‌دارد که بنده اش خود را بیاراید و زیبا نماید و بر عکس، فقر و تظاهر به فقر را دشمن می‌دارد. اگر خداوند نعمتی به شما عنایت کرد باید اثر آن نعمت در زندگی شما نمایان گردد. به آن حضرت گفتند: چگونه اثر نعمت خدا نمایان می‌گردد؟ فرمود: به این که جامه شخص نظیف باشد، بوی خوش استعمال کند، خانه خود را با گچ سفید کند، بیرون خانه را جارو کند، حتی ۱. مستدرک الو سائل، ج ۱۶، ص ۳۱۹. قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ): تَخَلَّلُوا فَإِنَّهُ مِنَ النَّظَافَةِ وَ النَّظَافَةُ مِنَ الْإِيمَانِ وَ الْإِيمَانُ وَ صَاحِبُهُ فِي الْجَنَّةِ ۲. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۶؛ کافی، ج ۶، ص ۴۳۹. ۳. همان. ۴. همان. پیش از غروب چراغ‌ها را روشن کند که بر وسعت رزق می‌افزاید. ۱. در کتاب کافی که یادگار هزار سال پیش است، بحثی تحت عنوان الزُّیِّ وَ التَّجْمَلِ ۲ وجود دارد. اسلام به کوتاه کردن و شانه کردن مو و به کار بردن بوی خوش و روغن زدن به سر سفارش‌های اکید کرده است. درباره پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) الگوی مسلمانان، نقل شده که: پیامبر (صلی الله علیه و آله) نرم خو، خوش ظاهر و خوش باطن بود، درباره پوشیدن لباس تمیز و زیبا می‌فرمود: هر کس لباس می‌پوشد، باید آن را پاکیزه نگاه دارد. پیامبر عظیم الشان از اصحاب و یاران خود آراستگی را تا بالاترین درجه درخواست می‌کرد. می‌فرمود: أَحْسِنُوا لِبَاسِكُمْ وَ أَصْلِحُوا رِحَالَكُمْ، حَتَّى تَكُونُوا كَأَنَّكُمْ شَامَةٌ فِي النَّاسِ؛ لباس‌های خود را نیکو و زین مرکب، خود را درست کنید تا همچون خال سیاه، در میان مردم نمایان باشید. ۳. خود آن حضرت از جامه سبز خوشش می‌آمد. بیشتر جامه‌های سفید بود و می‌فرمود: به زنده‌هایتان سفید بپوشانید و مرده‌هایتان را در آن کفن کنید. ۴. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۶. ۲. کافی، ج ۶، ص ۴۳۹. ۳. امالی شیخ طوسی، ج ۱، ص ۲۷۵. ۴. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۷؛ بجاارالانوار، ج ۸۷، ص ۳۲۹. بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره‌گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم، از مستحبات مؤکد و برنامه‌های روزانه مسلمانان است. ۱. امام حسن مجتبی (علیه السلام) بهترین جامه‌های خود را در نماز می‌پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می‌پرسیدند، می‌فرمود: "إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَجَمَّلُ لِرَبِّي؛" خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، پس خود را برای پروردگام زیبا می‌سازم. ۲. بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی‌کند بلکه آن چه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرّح و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است چنان که می‌فرماید: (وَلَا تَبْرَجَنَّ تَبْرَجَ الْجَهْلِيَّةِ الْأُولَى) ۳ و (وَلَمَّا يَضْرِبَنَّ بَأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ) ۴ این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می‌کردند و ۱. حلیه المتقین، ص ۳۵. ۲. وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۴۵۵؛ بحارالانوار، ج ۸۰، ص ۱۷۵. ۳. احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. ۴. نور (۲۴)، آیه ۳۱. برای این که بفهمانند خلخال گران بها دارند، پای خود را محکم به زمین می‌کوبیدند، از این کار نهی می‌کند. از این دستور می‌توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می‌گردد، مانند استعمال عطرها و تند و هم چنین آرایش‌های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد. از مجموع آیات و روایات در مورد آراستگی ظاهر مرد و زن مسلمان می‌توان فهمید که موارد نهی شده در واقع با فلسفه آراستگی که ایجاد نشاط و سلامت و استحکام روابط خانوادگی و اجتماعی است، سازگاری ندارد. دارد متاع عفت، از چارسو خریدار بازار خودفروشی، این چارسو ندارد ۱ گرچه اسلام بدون در نظر گرفتن جنسیت با توجه به تمایل فطری انسان به زیبایی و خودآرایی، به آراستگی و نظافت تن و لباس و آداب و سنن آن توصیه نموده است اما در مورد زنان به طور ویژه سفارش نموده که همواره آراسته و دارای زینت باشند تا برای همسر خویش جاذبه داشته باشند. زنی خدمت پیامبر اکرم آمد و گفت: حق شوهر بر زن چیست؟ فرمود: زیاد است. عرض کرد اندکی از آن را ۱. شهریار. برای من بگویید، فرمودند: زن باید خود را به بهترین بوهای خوش معطر کند و بهترین لباسش را بپوشد و خود را به بهترین زینتی که دارد بیاراید و همواره در خدمت همسرش باشد. ۱. از سوی دیگر به مردان نیز توصیه شده برای آن که همسرانشان در معرض اندیشه یا انجام گناه قرار نگیرند، آراستگی و خودآرایی و

پاکیزگی را رعایت نمایند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به مردان می فرمود: لباس های خود را تمیز کنید و موهای خود را مرتب سازید و مسواک بزنید و آراسته و پاکیزه باشید که برخی از بنی اسرائیل چنین نکردند و زنانشان به گناه آلوده شدند. ۲. ۱. وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۵۸؛ کافی، ج ۵، ص ۵۰۸. ۲. نهج الفصاحه، ص ۱۸۸.

تجمل گرایی در پوشش

از تاریخ زندگی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و سایر پیشوایان بزرگ استفاده می شود که آن ها با مسئله تجمل گرایی در لباس سخت مخالف بودند، تا آن جا که در روایتی می خوانیم: هیئتی از مسیحیان نجران به خدمت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) رسیدند در حالی که لباس های ابریشمین بسیار زیبا که تا آن زمان در اندام عرب ها دیده نشده بود در تن داشتند، هنگامی که به خدمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) رسیدند و سلام کردند، پیامبر (صلی الله علیه و آله) پاسخ سلام آن ها را نگفت، حتی حاضر نشد یک کلمه با آن ها سخن گوید، از علی (علیه السلام) در این باره چاره خواستند، و علت روی گردانی پیامبر از آن ها را جویا شدند، علی (علیه السلام) فرمود: من چنین فکر می کنم که این ها باید این لباس های زیبا و انگشترهای گران قیمت را از تن بیرون کنند، سپس خدمت پیامبر برسند آن ها چنین کردند، پیامبر سلام آن ها را پاسخ داد و با آن ها سخن گفت، سپس فرمود: وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَقَدْ أَتَوْنِي الْمَرْءَ الْأُولَى وَأَنَّ ابْلِسَ لَمَعَهُمْ؛ سوگند به خدایی که مرا به حق فرستاده است، نخستین بار که این ها بر من وارد شدند دیدم شیطان نیز به همراه آن ها است. ۱ امام صادق (علیه السلام) به روایت از پدرانش می فرمود: کار این امت به خیر است تا آن زمان که به روش بیگانگان لباس نموشند و به سبک آن ها غذا نخورند و چون چنین کنند، خدا آنان را خوار می کند. ۲. مسلمانان در صدر اسلام زندگی ساده ای داشتند، و ایمان اسلامی (از راه برانگیختن آنان به ساده زیستی و بی نیازی و ترک پرمصرفی) از آنان امتی استوار و نیرومند و متکی به خود و عزیز ساخته بود، و به سبب همین صفت های ارزشمند بود که بر هر کس که با آنان می جنگید پیروز می شدند، لیکن از آن به بعد در ۱. سفینه البحار، ج ۲، ص ۵۰۴. ۲. الحیاء، ترجمه احمد آرام، ج ۴، ص ۳۱۵. نعمت های رنگارنگ غرق شدند، و به زندگی های اشرافی و اسراف روی آوردند، و آن روحيات والا را که با آن ها خو گرفته بودند از دست دادند. پس راز ماندگاری جامعه انقلابی ساده زیستی و دوری از تجمل است. ۱. پیامبر (صلی الله علیه و آله) به ابن مسعود می فرمود: پس از من مردمانی خواهند آمد که خوراک های لذیذ و رنگارنگ می خورند، و بر مرکب ها سوار می شوند، مردانشان هم چون زنی که خود را برای شوهرش می آراید، آرایش می کنند و زینت های خود را هم چون زنان در معرض دید دیگران قرار می دهند و زندگیشان (از نظر تنوع و تجمل) مانند پادشاهان ستمگر است اینان منافقان این امت در آخر الزمان هستند... مساجد را تزیین می کنند، جز رسیدن به (مال و مقام) دنیا، هم و غمی ندارند، بنده دنیايند و دل بسته به آن. ۲. همان. همان.

استفاده نابجا از زینت و بوی خوش

در کنار این توصیه های موکد به آراستگی، هشدارهای حضرات معصومین (علیه السلام) نیز باید مورد عنایت قرار گیرد. پیامبر (صلی الله علیه و آله): می فرمودند: زنی که زینت کرده و معطر از خانه خارج شود، چون ظلمت قیامت است که روشنایی بخشی ندارد؛ ۱ اگر شوهرش به این کار را ضی باشد، در هر قدمی برای همسرش یکخانه در جهنم می سازند؛ ۲ و خود او تا زمانی که به خانه برگردد مورد نفرین (فرشتگان) است ۳ و سرانجام زنی که خود را برای غیر شوهرش خوش بو کند، (در آخرت) آتش و (در دنیا) ننگ خواهد بود. ۴. ایشان با نگرانی می فرمودند: فتنه سخت را دیدید و صبر کردید و من از فتنه ای سخت تر بر شما بیم دارم، و آن هنگامی است که زنان النگوی طلا به دست و پارچه های فاخر به تن کنند و (به این وسیله شوهر) توانگر را به زحمت

اندازند و از (شوهر) فقیر چیزی که بدان دسترسی ندارد بخواهند و وقتی لباس زن فراوان و زینتش خیره کننده شد، تمایل او به بیرون رفتن (برای خود نمایی) زیاد می شود؛ پس از کم لباسی برای حراست از زنان کمک جویید. ۴. امیر مومنان زنان را از سه کار، که موجب هلاکت زنان بنی اسرائیل شد، نهی فرمودند: ریختن موها روی پیشانی، درست کردن کاکل جلو سر و ۱. نهج الفصاحه، ص ۷۱۶. ۲. جامع الاخبار، ص ۱۵۸؛ بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۲۴۹. ۳. کافی، ج ۵، ص ۵۱۸. ۴. نهج الفصاحه، ص ۱۹۰؛ کنز العمال، ج ۱۶، ص ۳۸۳. ۵. همان، ص ۲۱۵. ۶. همان، ص ۲۰۹. رنگین کردن دست هنگام خروج از خانه. ۱. امام صادق (علیه السلام) نیز زنان را از سرمه کشیدن با رنگ سیاه (در برابر مرد نامحرم) که زینت می باشد، نهی نمودند. ۱۲. بحار الانوار، ج ۸۶، ص ۷۳. ۲. همان، ج ۹۹، ص ۱۶۸؛ علل الشرایع، ج ۲، ص ۴۵۶.

احکام خود آرای و آراستگی

*مراد از زینت هر چیزی است که عرفاً زینت محسوب شود و مردم به آن زینت بگویند. بنابراین داشتن انگو، دستبند، بلند کردن ناخن، لاک زدن، حنا گرفتن، بعضی ساعت های مچی که برای زینت استفاده می شود و پوشیدن دستکش های توری برای زینت، از زینت های دست هستند و باید آن ها را از نامحرم پوشانند. (حضرت امام و آیت الله بهجت قدس سره). ۳. *هم چنین سرمه کشیدن، برداشتن ابرو، گذاشتن مژه مصنوعی، استفاده از هر نوع لوازم آرایشی و گذاشتن حلقه برای بینی، همگی از زینت های صورت محسوب می گردند و باید از نامحرم پوشانده شوند. (حضرت امام و آیت الله بهجت قدس سره). آنچه برای زن زینت محسوب می شود واجب است از نامحرم پوشانده شود. ۳. احکام بانوان، ص ۱۹، م ۷ و ۸ و ۹؛ مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، ج ۲، ص ۷۱ و ۷۲ و ۷۳، ص ۶۵ و ۶۶. آیت الله تبریزی: اگر سرمه کشیدن و اصلاح صورت به گونه ای باشد که پیر زنان از آن استفاده می کنند، لازم نیست از نامحرم پوشانده شود. آیات عظام اراکی، خامنه ای و فاضل: اصلاح صورت و ابرو و ناخن بلند اگر عرفاً زینت محسوب شود، پوشاندن آن لازم است. آیات عظام سیستانی، نوری همدانی و مکارم: پوشاندن اصلاح صورت و ابرو و ناخن بلند بدون رنگ، از نامحرم لازم نیست، مگر آن که منشا مفسده خاصی گردد. آیت الله گلپایگانی: به طور کلی وجه و کفین بنابر احتیاط واجب باید از نامحرم پوشانده شود، چه زینت داشته باشد چه نداشته باشد. ۱. * بین نامحرم از فامیل و غیر فامیل از نظر فقهی فرقی نیست (همه). ۲. *سؤال: خانم ها حلقه ازدواج را (که بسیار ساده است) نه برای زینت بلکه برای یادگاری و وفاداری به شوهر به دست می کنند، آیا پوشیدن آن از نامحرم واجب است؟ * جواب: به دست کردن هرگونه حلقه ای زینت محسوب می شود و پوشیدن آن از نامحرم واجب است. حضرات آیات ۱.۱ حکام روا بط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۲۲ و ۱۲۳ و ۱۲۴ و ۱۲۵ و ۱۲۶. همان، ص ۱۲۲. امام اراکی گلپایگانی آیت الله بهجت: اگر مهیج و محرک باشد باید پوشانده شود غیرین صورت احتیاط است. آیت الله تبریزی: پوشانیدن انگشتری که به طور متعارف زنان به دست می کنند از نامحرم واجب نیست. آیت الله خامنه ای عرفاً زینت محسوب می شود باید از نگاه نامحرم پوشید شد ما چنانچه از آن هایی است که چشم گیر نیست و صدق زینت نمی کند اشکال ندارد. آیت الله سیستانی: انگشتر و حلقه در دست داشتن و سرمه کشیدن مقابل نامحرم چنانچه به هدف خودنمایی در مقابل نامحرم نباشد و نیز تحریک کننده نباشد و از واقع شدن در حرام نیز ایمن باشد اشکالی ندارد آیت الله فاضل: در صوتی که عرفاً زینت محسوب شود پوشاندن آن لازم است آیت الله مکارم: اشکالی ندارد. بنابراین، با توجه به مورد سوال در استفتاء که حلقه نامزدی است و برای زینت نیست و صرفاً برای یادگاری و وفاداری شوهر است آرا و نظرت فقها همان است که نقل شد. از این کلام فقها می توان نتیجه گرفت که اگر عرفاً زینت محسوب ۱. همان، ص ۱۲۳ و استفتائات حضرت امام قدس سره، ج ۳، ص ۲۵۶ و ۲۵۷، س ۳۲ و ۳۶ شود اگر چه خودش چنین قصدی نداشته باشد پوشاندن آن لازم است و اگر جلب توجه هم نماید که به طریق اولی پوشاندن آن واجب خواهد بود و فرقی هم نمی کند که چه نوع انگشتری باشد. * زینت کردن به

زشتی و زیبایی نیست، هرچه عرفاً زینت محسوب شود باید پوشیده گردد. (همه به جز آیات عظام نوری همدانی، تبریزی و سیستانی که قبلاً ذکر شد.) ۱* عطر زدن و خوشبو کردن بدن اشکال ندارد، ولی اگر عطر زدن بانوان موجب مفسده و تحریک باشد جایز نیست. (همه) ۲* آرایش مردان و زنان اگر عرفاً مختص به جنس مخالف باشد، جایز نیست. (همه) ۳* اجتناب از پوشیدن کفش هایی که صدادار است و صدای آن ها را نامحرم می شنود در صورتی که مفسده ای بر آن مترتب شود، لازم است. (حضرت امام قدس سره و آیت الله خامنه ای) ۱۴. همان، ص ۱۲۵. ۲. همان، ص ۱۲۶. ۳. مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، ج ۵، ص ۱۷۱ و ۱۷۲. ۴. استفتائات امام قدس سره، ج ۳، ص ۲۷۴، س ۶۶؛ اجوبه الاستفتائات، ج ۲، س ۲۷۶.

حفظ حریم در قرآن

آیات ۵۳ و ۵۴ سوره احزاب چگونگی حفظ حریم در برابر نامحرم را برای زنان پیامبری (صلی الله علیه و آله) بیان می نماید. ۱ (وَأَذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَتَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنكِحُوا أَرْوَاجَهُ وَمِنْ بَعْدِهِ أَيَّدَا إِنَّ ذَالِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا)؛ و هنگامی که چیزی از وسائل زندگی (به عنوان عاریت) از آن ها (همسران پیامبر) می خواهید از پشت پرده بخواهید، این کار دل های شما و آن ها را پاک تر می دارد، و شما حق ندارید رسول خدا را آزار دهید و نه هرگز همسران او را بعد از او به همسری خود در آورید که این نزد خدا عظیم است! (إِنْ تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تُخْفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا) اگر چیزی را آشکار کنید یا پنهان دارید خداوند از همه چیز آگاه است. از بعضی قرائن استفاده می شود که گاهی همسایگان و سایر مردم طبق معمول برای عاریت گرفتن اشیا نزد بعضی از زنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) می آمدند؛ هر چند آن ها طبق سادگی زندگی آن زمان کار خلافی مرتکب نمی شدند، ولی برای حفظ حیثیت همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله) آیه فوق نازل شد و به مؤمنان دستور داد که هر گاه می خواهند چیزی از آن ها بگیرند، از پشت پرده بگیرند. ۱. تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۲۴۰؛ تفسیر نور، ج ۹، ص ۳۹۳؛ ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۶، ص ۵۰۰ روی سخن در این آیه به مومنان است و بخشی دیگر از احکام اسلام را مخصوصاً آن چه مربوط به آداب معاشرت با پیامبر و خانواده نبوت بوده است ضمن جمله های کوتاه و گویا و صریح بیان می کند. ولی مسلماً این حکم اختصاص به ایشان ندارد. در هیچ موردی نباید بدون اجازه وارد خانه کسی شد (چنان که در سوره نور آیه ۲۷ نیز آمده است). حتی در حالات پیامبر (صلی الله علیه و آله) می خوانیم که وقتی می خواستند وارد خانه دخترشان فاطمه علیها السلام شوند بیرون در می ایستادند و اجازه می گرفتند؛ یک روز هم که جابر بن عبدالله با ایشان بود، پس از آن که برای خود اجازه گرفتند برای جابر نیز اجازه گرفتند. نکته ای که در این جا باید مورد توجه قرار گیرد این است که منظور از حجاب در این آیه پوششی زنان نیست، بلکه حکمی اضافه بر آن است که مخصوص همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده و آن این که مردم موظف بودند به خاطر شرائط خاص همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله) هر گاه می خواهند چیزی از آنان بگیرند از پشت پرده باشد، و آن ها حتی با پوششی اسلامی در برابر مردم در این گونه موارد ظاهر نشوند، البته این حکم در باره زنان دیگر وارد نشده، و برای آن ها تنها رعایت پوشش کافی است، بنابراین اسلام به زنان مسلمان دستور پرده نشینی نداده است. پیام ها ۱- داد و ستد زنان، با حفظ حریم مانعی ندارد؛ ۲- زنان پیامبر محصور نبوده و با بیرون از منزل در ارتباط بودند؟ قرآن می فرماید: با رعایت حریم از زنان پیامبر نیز می توان چیزی درخواست نمود. ۳- در نحوه ی ارتباط زنان و مردان، باید مور کارها تقوا و پاکدامنی باشد؛ ۴- نگاه نامحرمان به یکدیگر، در دل آنان تأثیر گذار است؛ ۵- رعایت حریم بین زن و مرد به نفع هر دو است؟ ۶- رابطه با نامحرم بدون حفظ حریم، سبب رنجاندن رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) گردد. حفظ حریم در روایات امام صادق (علیه السلام) فرمودند رسول خدا (صلی الله علیه و آله) از ورود مردان به حریم زنان، بدون اجازه آن ها نهی می فرمود. ۱ ایشان زنی را که برای شوهرش آرایش و خودنمایی کند، اما از غیر او (نامحرمان)، خود را حفظ نماید بهترین زنان می دانستند ۲ و می فرمودند: زن

مانند خانه ای بی حصار، آسیب پذیر است، (اگر حریم ۱. کافی، ج ۵، ص ۵۲۸. ۲. همان، ص ۳۲۴؛ بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۲۳۵. با نامحرم را حفظ نکند) همین که از خانه خارج شود، شیطان او را احاطه می کند ۱ و هر زنی برای غیر شوهرش روسری را کنار بگذارد؛ حریم خود را شکسته ۲ و خداوند پرده خویش را از او برمی گیرد. ۳ امیر مؤمنان (علیه السلام) فرمودند: از آن جا که خداوند زن را زیبا و ظریف آفریده است، (و مورد رغبت واقع می شود) هر کی با او ازدواج کند، باید از حریمش حمایت کند؛ ۴ حفاظت از حریم زن و حراست از او (با توجه به موقعیت روحی و جسمی اش) برای او بهتر است و زیبایی اش را پایدارتر می سازد. ۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۱۴. مجموعه ورام، ج ۲، ص ۱۱۹. ۲. مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۸۰. ۳. جامع الاخبار، ص ۱۵۸؛ نهج الفصاحه، ص ۳۵۹. ۴. غرر الحکم، ص ۴۰۸؛ کافی، ج ۵، ص ۵۱۰. ۵. همان، ص ۴۰۵؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۵۵.

اختلاط زن و مرد

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در جریان بیعت با زنان، از آن ها پیمان گرفت که: "لا تَقْعِدَنَّ مَعَ الرِّجَالِ فِي الْخَلَاءِ؛" با مردان اجنبی خلوت نکنند. ۶ ایشان دستور دادند که شب هنگامی که نماز تمام می شود، اول زن ها از مسجد بیرون بروند، بعد مردها؟ پیامبر (صلی الله علیه و آله) خوش ۶. کافی، ج ۵، ص ۵۱۹. نمی داشت که زن و مرد با هم و به طور مختلط از مسجد بیرون روند. زیرا فتنه ها از همین اختلاط ها برمی خیزد. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) برای این که برخورد و اصطکاک رخ ندهد، دستور می داد مردان از وسط، و زنان از کنار کوچه یا خیابان بروند. ۱ روزی که شاهد بیرون رفتن مردان و زنان با هم از مسجد بودند، خطاب به زن ها فرمودند: بهتر است شما صبر کنید آن ها بروند. شما از کنار بروید و آن ها از وسط. ۱. ۲. کافی، ج ۵، ص ۵۱۸. ۲. سنن ابی داود، ج ۲، ص ۶۵۸.

دست دادن با نامحرم

پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمودند: هر که با زنی نامحرم دست بدهد به خشم خدا گرفتار می شود ۳ و روز قیامت دست بسته وارد می شود. سپس او را به سوی دوزخ می برند. ۴ امام صادق (علیه السلام) فرمودند: برای مردان جایز نیست که با زن (نامحرم) دست بدهند، مگر از زیر پارچه (بین دو دست پارچه ای حائل باشد)، و دست یکدیگر را نفشارند. ۳. ۵. وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۹۵؛ بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۲. ۴. بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۳۶۳؛ وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۹۸. ۵. وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۰۷؛ کافی، ج ۵، ص ۵۲۵.

بوسیدن

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: اگر کسی خواست محرم خود را که بالغ شده ببوسد، خواهر باشد یا عمه یا خاله، میان دو چشم (پیشانی) و سر او را ببوسد، و از بوسیدن گونه و دهان او خودداری نماید. ۱. ۱. مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۷۳؛ بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۸.

احکام حفظ حریم

اختلاط زن و مرد نامحرم مکروه است، مگر آن که پیرمرد یا پیرزن باشند. این مکروه بودن در صورتی است که در مجلس هیچ وجه حرامی نباشد و الا اختلاط حرام می شود. (همه). ۲. رفتن به مجالسی که انسان می داند در آن مجلس مرتکب

حرام می شود جایز نیست. (همه) ۳. اگر مرد و زن نامحرم در محل خلوتی باشند که کسی آن جا نباشد و دیگری نتواند وارد شود، چنانچه بترسند که به حرام بیفتند باید از آن جا بیرون بروند و ماندن در آن مکان حرام است. (همه به استثنای آیت الله مکارم که فرموده اند: مطلقاً حرام ۲. احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۷۴. ۳. همان، ص ۱۷۵. است) ۱. *خودنمایی کردن به قصد به گناه انداختن دیگری حرام است. (همه) ۲. *حضور زنان در کوچه و بازار و ارتباط با نامحرم بدون ضرورت، خلاف عفت خانم هاست و در صورت ارتکاب حرام، جایز نیست ۳. دست دادن با نامحرم * هر کسی که نگاه کردن به او جایز نیست تماس بدنی با او نیز جایز نیست و هرگونه تماس بدن با او حرام است و باید از آن اجتناب کرد، مگر از روی لباس و بدون قصد لذت و ریبه؛ اما اگر تلذذ و ریبه در کار باشد قطعاً حرام است. (همه) ۴. * دست دادن با نامحرم جایز نیست مگر از روی لباس و در این صورت بنا بر احتیاط واجب نباید دست یکدیگر را بفشارند. (همه) ۵. بوسیدن * بوسیدن محارم اشکال ندارد مشروط به آن که به قصد ۱. مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، ج ۵، ص ۵۱ و ۵۲؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۷۶. ۲. احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۷۸. ۳. مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، ج ۲، ص ۷۹ و ۸۰. ۴. احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۶۱. ۵. همان، ص ۱۶. لذت و ریبه نباشد (مگر همسر که مطلقاً جایز است). (همه) ۱. اگر کسی بداند که اگر بچه یا محارم را ببوسد به گناه آلوده می شود نباید ببوسد. (همه) ۲. همان، ص ۱۶۷. ۲. همان، ص ۱۶۷.

آداب ورود به خانه دیگران

آیات ۲۷ و ۲۸ سوره نور، آداب ورود به خانه دیگران را بیان می نماید. ۳. (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَمَّا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ)؛ ای کسانی که ایمان آورده اید در خانه هایی غیر از خانه خود وارد نشوید تا اجازه بگیریید و بر اهل آن خانه سلام کنید، این برای شما بهتر است، شاید متذکر شوید. (فَإِنْ لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ) و اگر کسی در آن نیافتید، داخل آن نشوید تا به شما اجازه داده شود، و اگر گفته شود باز گردید، باز گردید، که برای شما پاکیزه تر است و خداوند به آن چه انجام می دهید آگاه است. ۳. تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۲۸؛ تفسیر نور، ج ۸، ص ۱۷۲؛ ترجمه المیزان، ج ۱۵، ص ۱۵۴. در این آیات بخشی از آداب معاشرت و دستورهای اجتماعی اسلام که ارتباط نزدیکی با مسائل مربوط به حفظ عفت عمومی و رعایت حریم خانواده دارد بیان شده است، و آن طرز ورود به خانه های مردم و چگونگی گرفتن اجازه برای ورود است. انسان به ناچار در محیط اجتماع قیود زیادی را از نظر لباس و طرز حرکت و رفت و آمد تحمل می کند، ولی ادامه این وضع در تمام مدت شبانه روز خسته کننده و درد سر آفرین است، او می خواهد مدتی از شبانه روز را آزاد باشد، قید و بندها را دور کند به استراحت پردازد؛ با خانواد و فرزندان خود به گفت و گوی خصوصی بنشیند و تا آن جا که ممکن است از این آزادی بهره گیرد. اگر بنا باشد هر کس سر زده وارد این محیط گردد و به حریم امن آن تجاوز کند دیگر آن آزادی و آرامش وجود نخواهد داشت. نزول این آیات بیانگر آن است که از نظر اسلام برای حفظ حجاب اهل خانه و مصونیت از نگاه واردین، ورود به خانه مردم نیاز به اذن و اجازه دارد. آداب ورود به خانه دیگران در روایات در حدیثی آمده که: ابو سعید از یاران پیامبر (صلی الله علیه و آله) اجازه ورود به منزل گرفت در حالی که روبروی در خانه پیامبر (صلی الله علیه و آله) ایستاده بود، پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود: به هنگام اجازه گرفتن روبه روی در نیست! در روایت دیگری می خوانیم که خود آن حضرت هنگامی که به در خانه کسی می آمد روبروی در نمی ایستاد بلکه در طرف راست یا چپ قرار می گرفت و می فرمود: السلام علیکم (و به این وسیله اجازه ورود می گرفت) زیرا آن روز هنوز معمول نشده بود که در برابر در خانه پرده بیاویزند. ۱ بنا بر روایات، انسان حتی به هنگامی که می خواهد وارد خانه مادر یا پدر و یا فرزند خود شود، باید اجازه بگیرد. مردی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) پرسید: آیا به هنگامی که می خواهم وارد خانه مادرم شوم

باید اجازه بگیریم؟ فرمود: آری، عرض کرد مادرم غیر از من خدمتگزاری ندارد، باز هم باید اجازه بگیریم؟! فرمود: أَتُحِبُّ أَنْ تَرَاهَا عُرْيَانَةً؟ آیا دوست داری مادرت را برهنه ببینی؟ عرض کرد: نه، فرمود: فَاسْتَاذِنِ عَلَيْهَا! پس از او اجازه بگیر! ۲ روزی پیامبر (صلی الله علیه و آله) می خواست وارد خانه دخترش فاطمه علیها السلام شود، نخست بر در خانه آمد دست به روی در گذاشت و در را کمی عقب زد، سپس فرمود: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فاطمه علیها السلام پاسخ سلام پدر را داد، بعد پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود: اجازه دارم وارد شوم؟ عرض کرد وارد شو ای رسول خدا! ۱. تفسیر فخر رازی، ج ۲۳، ص ۱۹۸ ذیل آیه مورد بحث. ۲. تفسیر نور الثقلین، ج ۳، ص ۵۸۶. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود: کسی که همراه من است نیز اجازه دارد وارد شود؟ فاطمه عرض کرد: مقنعه بر سر من نیست، و هنگامی که خود را به حجاب اسلامی محجوب ساخت پیامبر (صلی الله علیه و آله) مجدداً سلام کرد و فاطمه علیها السلام جواب داد، مجدداً اجازه ورود برای خودش گرفت و بعد از پاسخ موافق فاطمه علیها السلام اجازه ورود برای همراهش جابر بن عبدالله گرفت. ۱ این حدیث بخوبی نشان می دهد که تا چه اندازه پیامبر (صلی الله علیه و آله) که یکت الگو و سرمشق برای عموم مسلمانان است این نکات را دقیقاً رعایت می فرمود. حتی در بعضی از روایات نقل است که: باید سه بار اجازه گرفت، اجازه ی اول را بشنوند و به هنگام اجازه ی دوم خود را آماده سازند، و به هنگام اجازه ی سوم اگر خواستند اجازه دهند و اگر نخواستند اجازه ندهند! ۱۲. تفسیر نور الثقلین، ج ۳، ص ۵۸۷. ۲. وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۲۱۹.

حدود پوشی و نگاه

آیات ۳۰ و ۳۱ سوره نور وظیفه مردان و زنان را در مورد نحوه نگاه و پوشش بیان می نماید. ۳ (قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَتَحَفُظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ)! ۳. تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۳۴؛ تفسیر نور، ج ۸، ص ۱۷۵؛ ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۵، ص ۱۵۲ به مردان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند، و دامن های خود را حفظ کنند این برای آن ها پاکیزه تر است، خداوند به آن چه انجام می دهید آگاه است. (وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَتَحَفُظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَمَّا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ نِسَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ لِلرِّجَالِ أَوْ الْوَالِدِينَ الَّذِينَ كَم يَظْهَرُونَ عَلَىٰ غَيْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَمَّا يُضْرَبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ). و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامن خویش را حفظ کنند و زینت خود را جز آن مقدار که ظاهر است آشکار ننمایند و (اطراف) روسری های خود را بر سینه خود افکنند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود) و زینت خود را آشکار نسازند مگر برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پدرانشان یا پسرانشان یا پسران همسرانشان یا برادرانشان یا پسران برادرانشان یا پسران خواهرانشان یا زنان هم کیششان یا بردگانشان یا افراد سفیه که تمایلی به زن ندارند یا کودکانی که از امور جنسی مربوط به زنان آگاه نیستند، آن ها هنگام راه رفتن پاهای خود را به زمین نزنند تا زینت پنهانی شان دانسته شود. (و صدای خلخال که بر پا دارند به گوش رسد) و همگی به سوی خدا بازگردید ای مؤمنان تا رستگار شوید. در کتاب کافی در شان نزول نخستین آیه از آیات فوق از امام باقر (علیه السلام) چنین نقل شده است که جوانی از انصار در مسیر خود با زنی روبرو شد (در آن روز زنان مقنعه خود را در پشت گوش ها قرار می دادند و طبعاً گردن و مقداری از سینه آن ها نمایان می شد) چهره آن زن نظر آن جوان را به خود جلب کرد و چشم خود را به او دوخت هنگامی که زن گذشت جوان هم چنان با چشمان خود او را بدرقه می کرد در حالی که راه خود را ادامه می داد تا این که او رد کوچی تنگی شد و باز هم چنان به پشت سر خود نگاه می کرد، ناگهان صورتش به دیوار خورد و تیزی استخوان یا قطعه شیشه ای که در دیوار بود صورتش را شکافت! هنگامی که زن گذشت جوان به خود آمد و دید خون از صورتش جاری است و به لباس و سینه اش ریخته! (سخت ناراحت شد) با

خود گفت به خدا سوگند من خدمت پیامبر می روم و این ماجرا را بازگو می کنم، هنگامی که چشم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به او افتاد فرمود چه شده است؟ جوان ماجرا را نقل کرد، در این هنگام جبرئیل، پیک وحی خدا نازل شد و آیه فوق را آورد. این سوره در حقیقت سوره عَفَّت و پاکدامنی و پاکسازی از انحرافات جنسی است و آیات مورد بحث که احکام نگاه و حجاب را بیان می دارد نیز کاملاً به این امر مربوط است. احکام و وظایف ویژه بانوان که در این آیات مطرح شده عبارتند از: ۱- آن ها نباید زینت خود را آشکار سازند جز آن مقدار که طبیعتاً ظاهر است. بنابراین زنان حق ندارند زینت هایی که معمولاً پنهانی است آشکار سازند هر چند اندامشان نمایان نشود و به این ترتیب آشکار کردن لباس های زینتی مخصوصی را که در زیر لباس عادی یا چادر می پوشند مجاز نیست، چرا که قرآن از ظاهر ساختن چنین زینت هایی نهی کرده است. در روایات متعددی که از اهل بیت (علیه السلام) نقل شده نیز همین معنی دیده می شود که زینت باطن به گردن بند، بازو بند، خلخال (همان زینتی که زنان عرب در مچ پاها می بستند) تفسیر شده است. ۲۲- دومین حکمی که در آیه بیان شده این است که: آن ها باید خمارهای خود را بر سینه های خود بیفکنند. خُمر جمع خِمار در اصل به معنی پوشش است، ولی معمولاً به چیزی گفته ۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۳۹؛ تفسیر نورالثقلین و المیزان و روح المعانی (با تفاوت مختصری) ذیل آیه مورد بحث. ۲. تفسیر علی بن ابراهیم، ذیل آیه مورد بحث. می شود که زنان با آن سر خود را می پوشانند (روسری). جیوب جمع جیب به معنی یقه پیراهن است که از آن تعبیر به گریبان می شود و گاه به قسمت بالای سینه به تناسب مجاورت با آن نیز اطلاق می گردد. ۳- در سومین حکم مواردی را که زنان می توانند حجاب خود را برگیرند و زینت پنهان خود را آشکار سازند با این عبارت شرح می دهد: آن ها نباید زینت خود را آشکار سازند، مگر برای شوهران، پدران، پدران شوهران و غیر آن که در متن آیه ذکر شده است. ۴- و بالاخره چهارمین حکم را چنین بیان می کند: آن ها به هنگام راه رفتن پاهای خود را به زمین نزنند تا زینت پنهانشان معلوم گردد و صدای خلخالی که بر پا دارند به گوش رسد. آن ها در رعایت عَفَّت و دوری از اموری که آتش شهوت را در دل مردان شعله ور می سازد و ممکن است منتهی به انحراف از جاده عَفَّت شود، آن چنان باید دقیق و سختگیر باشند که حتی از رساندن صدای خلخالی که در پای دارند به گوش مردان بیگانه خودداری کنند، و این گواه باریک بینی اسلام در این زمینه است. با دقت در تفاسیر این آیات درمی یابیم که: ۱- حفظ نگاه از حرام نشانه ایمان است؛ ۲- جاذبه های جنسی را باید از دید نامحرم پنهان کرد؛ ۳ گناه باید از سرچشمه جلوگیری شود پس تقوا را از چشم شروع کنیم؛ ۴- پاکی چشم مقدمه ی پاکدامنی است؛ ۵- مردان نیز باید حدودی را برای پوشش خود رعایت نمایند؛ ۶- دوری از چشم چرانی و بی عَفَّتی باعث رشد معنوی انسان است؛ ۷- خداوند از چشم چرانی ما آگاه است، در محضر خدا معصیت نکنیم؛ ۸- در لزوم ترک نگاه حرام و حفظ عفاف و پاکدامنی بین زن و مرد، فرقی نیست؛ ۹- دل ربایی و جلوه گری زنان، در جامعه ممنوع است؛ ۱۰- پوشاندن قسمت هایی از بدن که به طور طبیعی آشکار است (صورت و دست از مچ تا سر انگشتان) لزومی ندارد؛ ۱۱- اسلام به نیاز فطری زن به آراستگی، در خانه و برای همسر پاسخ می دهد؛ ۱۲- هرگونه راه رفتنی که سبب آشکار شدن زیورهای مخفی زن شود ممنوع است؛ ۱۳- حجاب و پوشش، واجب است و هر کاری که زینت زن را آشکار کند یا دیگران را از آن آگاه سازد ممنوع است؛ ۱۴- مقدار واجب برای پوشش سر و صورت، به سر انداختن روسری و مقنعه ای است که گردن و سینه را بپوشاند؛ ۱۵- همه مردم نسبت به مسئله نگاه و حجاب مسئولند و برای نگاه های حرام خود باید توبه کنند. روایات حدود پوشش از امام صادق (علیه السلام) درباره زینتی که زن (با توجه به، آیه ی ۳۱، سوره نور) می تواند آشکار سازد؛ سؤال شد، فرمودند: *الْوَجْهَ وَ الْكَفَّيْنِ*؛ صورت و از سر انگشتان تا مچ دو دست. ۱ از ایشان پرسیده شد: آیا ساق دست زن *(الذَّرَاعَيْنِ)* هم جزء زینتی است که به فرموده خداوند، زنان آن را نباید آشکار کنند؟ فرمودند: *نَعَمْ، وَ مَا دُونَ الْخِمَارِ مِنَ الزَّيْنَةِ وَ مَا دُونَ السُّوَارِيْنَ*؛ بله، ساق دست زن و سر و گردن و موضع دستبند، جزء زینت است. ۲ پیامبر (صلی الله علیه و آله) به حواله فرمودند: *لَا تُبْدِي زَيْنَتَكَ لِغَيْرِ زَوْجِكَ*، زینت خود را برای غیر شوهرت آشکار مکن؛ یا *حَوْلَاءُ لَا يَحِلُّ لِمَرَأَةٍ أَنْ تُظَهَّرَ مَعْصِيَهَا وَ قَدَمَهَا لِرَجُلٍ*

غَيْرَ بَعْلِهَآ، اى حولا! براى زن جايز نيست مچ دست و قدم هائيش را براى غير شوهرش آشكار سازد؛ و إِذَا فَعَلَتْ ذَلِكَ لَمْ تَزَلْ فِى لَعْنَةِ اللَّهِ وَ سَخَطِهِ وَ غَضَبِ اللَّهِ عَلَيْهَا وَ لَعْنَتِهَا مَلَائِكَةُ اللَّهِ وَ أَعَدَّ لَهَا عَذَابًا أَلِيمًا، ۱. وسائل الشيعه، ج ۲۰، ص ۲۰۲. همان، ص ۲۰۰؛ كافي، ج ۵، ص ۵۲۰ اگر چنين كرد؟ تا ابد مورد لعنت، خشم و غضب خدا و ملائكه او خواهد بود و در قيامت عذابى دردناك براى او آماده شده است. ۱ و در جاى ديگر فرمودند: أَلَا اخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ نَسَائِكُمْ؟؛ مى خواهيد، بهترين زنان را به شما معرفى كنم؟ اصحاب عرض كردند: بلى. ايشان فرمودند: إِنَّ خَيْرَ نَسَائِكُمُ الْوَلُودُ، الْوَدُودُ، السَّيِّئَةُ، الْعَفِيفَةُ، الْعَزِيزَةُ فِى أَهْلِهَا، الدَّلِيلَةُ مَعَ بَعْلِهَا، الْمُتَبَرِّجَةُ مَعَ زَوْجِهَا، الْحِصَانُ عَنِ غَيْرِهِ؛ زنانى كه فرزندآور، مهربان، محجبه و عفيف، در ميان اهل و خانواده عزيز و در برابر شوهرشان متواضع هستند؛ زينتهايشان را براى همسرانشان آشكار و در برابر غير همسر (نامحرمان) عفت و پاكدامنى را حفظ مى كنند. ۲ رسول خدا(صلى الله عليه و آله) حد پوشش و نوع لباس زن در برابر محرم و نامحرم را نيز مشخص مى فرمايند: لِلزَّوْجِ مَا تَحْتَ الدَّرْعِ وَ لِلأَبْنِ وَ الأَخِ مَا فَوْقَ الدَّرْعِ وَ لَغَيْرِ ذِي مَحْرَمٍ أَرْبَعَةٌ (دَرَعٌ وَ حَمَامَةٌ وَ جِلْبَابٌ وَ أَزَارٌ)؛ پوشش زن براى همسرش لباس زيرين است و براى پسر و برادرش بيشتر از لباس زير است و براى نامحرم چهار لباس بايد پوشد، پيراهن، روسرى، عبا يا چادر و ازار (رو پوش ۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۴۲. همان، ص ۱۶۱؛ مكارم الاخلاق، ص ۲۰۰ بلند تا پايين پا). ۱. مردى از رسول خدا(صلى الله عليه و آله) سؤال كرد: آيا خواهرم مى تواند موى سر خود را پيش من برهنه كند؟ ايشان در جواب فرمودند: نه، من بيم دارم كه اگر خواهر تو، موى خويش و زيبايى هاى خود را برهنه گرداند، موجب لغزش تو گردد. همان گونه كه از مفهوم روايت آشكار است، رعايت اين موارد توسط محارم موحبات سلامت روابط بين افراد خانواده را فراهم مى سازد. ۲ احكام حدود پوشش در كتب فقهى و رساله هاى عمليه، مسئله حجاب مفضلاً مورد بررسى قرار گرفته است. فقها پوشش را به دو دسته تقسيم مى كنند: پوششى كه در نماز بايد به كار برده شود كه البته شرايطى دارد؟ از قبيل پاك بودن، غضبى نبودن و... و پوششى كه در مقابل مردان بيگانه بايد رعايت شود و شرايط خاص نماز را ندارد ولى شرايط خاصى دارد، كه خواهد آمد. اصل حكم حجاب از نظر فقهاى عظام از ضروريات است يعنى بى اعتنايى به اصل حجاب و عدم رعايت آن معصيت و گناه است. ۱. مجمع البيان، ج ۷، ص ۲۴۳؛ تفسير صافى، ج ۳، ص ۴۳۰. ۲. بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۸؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۳۰۳. * بر زنان واجب است تمام بدن خود به استثنای وجه (قسمتى از صورت كه در وضو شستن آن واجب است) و كفين (دو دست از مچ تا سرانگشتان) را از نامحرم بپوشانند مشروط به آن كه: الف) وجه و كفين آن ها زينت نداشته باشد. (همه). ب) كسى به قصد لذت و ريبه به وجه و كفين آن ها نگاه نكند. ۱. تذكر: تلذذ يعنى لذت بردن، و نگاه از روى تلذذ يعنى نگاهی كه به قصد لذت بردن باشد، و اما ريبه يعنى نگاه به خاطر تلذذ و چشم چراني نيست، ولى خصوصيت دو طرف طورى است كه خطرناك است و دنبال اين نگاه بيم لغزش و افتادن در فساد مى رود. اين دو نوع نگاه مطلقاً حرام است، حتى در مورد محارم. تنها موردى كه استثناء شده، نگاهی است كه مقدمه خواستگارى است. * جايز نيست كف پا، روى پا، قوزك پا و پاشنه پا در برابر نامحرم نمايان باشد. بنا بر اين اگر خانمى در حال نماز اين قسمت ها را بپوشاند در حضور نامحرم معصيت كرده ولى نمازش صحيح است. (همه) ۲. ۱. توضيح المسائل مراجع، م ۲۴۳۵. ۲. العروة الوثقى، ج ۱، فى الستر و الساتر، قبل از م ۱؛ احكام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعى آنان، ص ۱۰۹. * نمايان بودن زير چانه، گردن، گوش، سينه و دست ها تا بازو براى خانم ها جايز نيست و بايد اين مواضع را هم از نامحرم بپوشانند. در نماز هم اين مقدار بايد پوشيده باشد. (همه) ۱. * بنا بر احتياط واجب خانم ها بايد موهاى مصنوعى (كه به موهاى خود وصل كرده اند) يا كلاه گيس را از نامحرم بپوشانند. (همه به جز آيات عظام بهجت، سيستانى، مكارم) ۲ آيات عظام بهجت و سيستانى: بر زن واجب است از نامحرم بپوشاند. آيت الله مكارم: اگر اين كار زينت محسوب مى شود، واجب است آن را از نامحرم بپوشاند. ۱. همان؛ ۱ احكام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعى آنان، ص ۱۱۰. ۲. همان؛ احكام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعى آنان، ص ۱۲۶.

زن باید در حال نماز، تمام بدن حتی سر و موی خود را به جز صورت (به مقداری که شستن آن در وضو واجب است)، دست‌ها تا مچ و پاها (آیت الله سیستانی: روی پا) تا مچ را بپوشاند اما برای آن که یقین کند که مقدار واجب را پوشانده است، باید مقداری از اطراف صورت و پایین تر از مچ را نیز بپوشاند. (همه) ۱۳. همان؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۱۰. ۲. همان؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۲۶. ۳. توضیح المسائل مراجع، م ۷۸۹؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل، م ۷۹۵؛ اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۷. در نماز باید زیر چانه پوشانده شود. (همه) ۱. هنگام نماز اگر مرد نامحرم او را می بیند، روی پا باید پوشانده شود. (همه به جز آیات عظام تبریزی و مکارم) ۲. آیت الله مکارم: واجب نیست ولی بهتر آن است که بپوشاند. آیت الله تبریزی: بنابر احتیاط، واجب است. تذکر: لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است. نماز خواندن زن با مانتو و شلوار، اگر جاهایی از بدن که باید پوشیده شود را بپوشاند اشکال ندارد. (همه) ۳. برجستگی های بدن هنگام نماز در برابر نامحرم اگر باعث جلب توجه مرد نامحرم گردد، باید پوشانده شود و اگر پوشانده نشود، زن گناه کرده است، ولی نماز او صحیح است. (همه) ۴. در هنگام نماز، پوشاندن زیور آلات، واجب نیست ولی ۱. العروة الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، م ۲۶. آیت الله سیستانی sistani.org، (حجاب)، س ۳ و آیت الله تبریزی، صراط النجاة، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتائات، س ۱۶۱۴ و آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶ و آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶ و آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸. ۳. العروة الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، الثانی؛ آیت الله تبریزی، استفتائات جدید، ج ۱، س ۴۴۶؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۲۴۴. ۴. العروة الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، م ۵. پوشاندن بدن (قسمتی که آن زیور آلات روی آن قرار گرفته) واجب است. (همه) ۱. در موقع نماز اگر مرد نامحرم زن را نمی بیند، پوشاندن چهره آرایش کرده برای زن در نماز واجب نیست. (همه) ۲. اگر زن در بین نماز بفهمد که موهای او از چادر بیرون آمده، باید آن را بلافاصله بپوشاند و نمازش صحیح است به شرط آن که پوشاندن زیاد طول نکشد ولی اگر بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است. (همه به جز آیات عظام بهجت، تبریزی و وحید خراسانی) ۳. آیت الله تبریزی: اگر در بین نماز بفهمد، نمازش باطل است و اگر بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است آیات عظام بهجت و وحید خراسانی: اگر در بین نماز بفهمد، باید آن را بلافاصله بپوشاند ولی بنابر احتیاط (مستحب) نماز را تمام کند و دوباره بخواند. و اگر بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است. پوشاندن روی پا و کف آن در سجده واجب نیست. (همه) ۴. همان، م ۲. ۴. همان، م ۵. ۳. با استفاده از توضیح المسائل مراجع، م ۷۹۲؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۲؛ آیت الله نوری، توضیح المسائل، م ۷۹۳؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل، م ۷۹۸. ۴. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۷۸۹.

چادر، حجاب برتر

*واجب است تمام بدن زن به جز قرص صورت و دست‌ها تا مچ از نامحرم پوشانده شود هر لباسی که این مقدار واجب را بپوشاند مانع ندارد ولی پوشیدن چادر بهتر است (آیت الله خامنه ای: چادر بهترین نوع حجاب و نشانه ی ملی ماست) و از لباس هایی که توجه نامحرم را جلب کند باید اجتناب شود. (همه) ۱. خانم مرضیه حدیده چی (دباغ) نقل می کند: من وقتی همراه امام از فرانسه آمدم، مانتو و شلوار تنم بود. در مهران پایم صدمه خورده بود و هنوز عصایی زیر دستم بود. با آن مانتو شلوار، خدمتشان رسیدم تا گزارش بدهم. فرمودند: "شما چادر ندا رید؟ بگویم احمد برایتان یک چادر بخرد؟" گفتم: نه حاج آقا، چادر دارم، اما چون به کوه می رفتم و اسلحه روی دوشم و فشنگ به کمرم و قمقمه به پهلویم آویزان بود و گاهی هم سه پایه ی تیربار را روی دوشم می گرفتم و از کوه بالا- می رفتم، این بود که اگر چادر هم به سر می کردم، دیگر خیلی مشکل بود. فرمودند: "چادر برای زن بهتر

است." من هم از همان جا آمدم و چادر را سرم کردم و دیگر بر نداشتم. ۱۲. مسائل جدید از دیدگاه مراجع، ج ۱، ص ۳۵ و ۳۶ و ۳۷ و ۳۸. ۲. مجله حدیث زندگی، ص ۶۱. * پوشیدن چادرهایی که موها و یا سایر نقاط بدن از پشت آن نمایان است کفایت نمی‌کند و خانم‌ها خصوصاً در منزل اگر نامحرمی هست باید از پوشیدن این گونه چادرها خودداری کنند. (همه) ۱. * خانم‌ها نمی‌توانند آستین خود را برای آمپول زدن و یا فشار خون و یا نبض گرفتن و غیره در مقابل نامحرم بالا ببرند مگر در حال اضطرار. (همه) ۲. ۱. احکام روا بط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۱۷؛ امام خمینی، آیت الله نوری و آیت الله سیستانی، التعليقات علی العروۃ فی الستر و الساتر، م ۱؛ العروۃ الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، م ۱۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۶۹۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ص ۱۷۱۲؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، ص ۱۵۴ دفتر آیات عظام وحید، بهجت و تبریزی. ۲. العروۃ الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، قبل از م ۱؛ احکام روا بط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۱۲.

پوشش زن از زن

* خانم‌ها باید عورت خود را از زن‌های دیگر بپوشانند ولی پوشانیدن بقیه بدن واجب نیست؛ مگر آن که در معرض نگاه با ریه باشد. (همه) ۳. * اگر خانمی بداند که خانم دیگری به قصد لذت به بدن یا به دست و صورت او نگاه می‌کند، واجب است بدن و دست و ۳. العروۃ الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، قبل از م ۱؛ احکام روا بط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۲۹. صورت را از آن خانم بپوشاند. (همه به استثنای آیت الله بهجت) ۱. آیت الله بهجت: پوشاندن بدن و دست و صورت لازم نیست. * پوشاندن عورت زن از زنان دیگر واجب است اگر چه بدون قصد لذت نگاه کنند مگر در حال اضطرار. بنابراین راه‌های جلوگیری از حاملگی که مستلزم نگاه زن به عورت زن باشد و بعضی عکس‌های رادیولوژی از رحم یا قرار دادن دستگاه داخل رحم که مستلزم کشف عورت است غیر از حالت اضطرار جایز نیست و باید اجتناب شود. (همه) ۲. ۱. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۶؛ العروۃ الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، قبل از م ۱؛ احکام روا بط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۲۹. ۲. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۶؛ العروۃ الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، قبل از مسئله ۱؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۶۳.

پوشش زن در مقابل کودکان

? اگر بچه‌ها (اعم از دختر یا پسر محرم یا نامحرم) به سن تمیز نرسیده باشند، پوشاندن بدن حتی عورت از آن‌ها واجب نیست. اما اگر به سنی رسیده‌اند که خوب و بد را تشخیص می‌دهند، اگر دختر است و یا پسر است و محرم، فقط عورت را باید بپوشانند اگر پسر است و نامحرم واجب است عورت را بپوشانند و بنابر احتیاط واجب به استثنای وجه و کفین بقیه بدن را باید از او بپوشانند. (همه) ۳. همان، م ۲۴۳۵؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۳۱. روایات حدود نگاه در حدیثی از امام باقر (علیه السلام) به نقل از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) آمده است که: كُلُّ عَيْنٍ بَأْكِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا ثَلَاثَ عَيْنٍ عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ عَيْنٌ غَضَّتْ عَنْ مَحْرَمِ اللَّهِ وَعَيْنٌ بَاتَتْ سَاهِرَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛ تمام چشم‌ها در قیامت گریانند مگر سه چشم: چشمی که از ترس خدا بگرید و چشمی که بر روی گناه بسته شود و چشمی که در راه خدا بیدار بماند. ۱. حضرت علی (علیه السلام) فرمودند: أَلْعَيْنُ رَأَتْ الْقَلْبَ الْفَتَنَ؛ چشم، دل را به فتنه‌ها می‌کشاند. ۲. وَالْعَيْنُ مَصَائِدُ الشَّيْطَانِ؛ شیطان به وسیله‌ی چشم‌ها انسان را به دام می‌اندازد. ۳. وَ كَمْ مِنْ نَظْرَةٍ جَلَبَتْ حَسْرَةً؛ چه بسا نگاهی که مایه حسرت می‌گردد. ۴. وَ لَعَنَ اللَّهُ النَّاطِرَ وَ الْمَنْظُورَ إِلَيْهِ؛ کسی که نگاه (حرام) می‌کند و کسی که به او نگاه می‌شود هر دو مورد لعنت خداوند هستند. ۵. مِنْ غَضَّ طَرْفَهُ أَرَاخَ قَلْبِهِ؛ هر که نگاه خویشی را از حرام بگیرد، ۱. بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۵. ۲. غرر الحکم، ص ۶۰. ۳. همان، ص ۲۶۰؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۷۱. ۴. مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۷۱. ۵. همان. قلبش آرام می‌گیرد. ۱. امام صادق (علیه السلام) فرمودند: أَلْتَنْظَرُ بَعْدَ النَّظَرِ

تَزْرُعُ فِي الْقَلْبِ الشَّهْوَةَ وَكَفَى بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنَةً؛ نگاه در پی نگاه، شهوت را در دل می‌رویاند و این برای گمراهی صاحب آن کافی است ۲ و باز می‌فرمایند: من مَلَأَ عَيْنِيهِ مِنْ حَرَامٍ مَلَأَ اللَّهُ عَيْنِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ النَّارِ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ وَيَرْجِعَ؛ هر کس چشم خود را از نگاه حرام آکنده سازد (یعنی به نامحرم نگاه مستمر داشته باشد که لذت ببرد نه نگاه گذرا) خداوند در روز قیامت چشم او را از آتش پرمی‌گرداند مگر این که توبه کند و از عمل خود دست بردارد. ۱۳ از جمله سخنان رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در این باره این که: إِشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى إِمْرَأَةٍ ذَاتِ بَعْلٍ مَلَأَتْ عَيْنَهَا مِنْ غَيْرِ زَوْجِهَا؛ غضب خداوند بر زنی که به مردی غیر از شوهرش (یعنی مرد نامحرم) نگاه می‌کند؛ شدید است. ۴ در جای دیگر می‌فرمایند: النَّظْرَةُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللَّهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ إِيْمَانًا يَجِدُ خَلَوتَهُ فِي قَلْبِهِ نَگاه، تیری مسموم از تیرهای ۱. همان؛ غررالحکم، ص ۲۶۰. ۲. وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۹۲. ۳. میزان الحکمه، ج ۱۳، ص ۶۳۲۳؛ مستدرکالوسائل، ج ۱۴، ص ۲۷۱؛ بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۴۳۲. بحارالانوار، ج ۱، ص ۳۹؛ وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۲۳۲ شیطان است، هر که از ترس خدا آن را ترک کند خداوند به او ایمانی عطا می‌فرماید که شیرینی آن را در دل خود احساس می‌کند، ۱ و این که النَّظْرُ إِلَى مُحَاسِنِ النِّسَاءِ، نگاه کردن به زیبایی‌های زنان نیز تیری از تیرهای شیطان است، هر کس آن را ترک کند، أَذَاقَهُ اللَّهُ طَعْمَ عِبَادَةِ تَسْرُهُ، خداوند مزه عبادتی سرور آفرین را به او خواهد چشاند. ۲ امام صادق (علیه السلام) فرمودند: حضرت شعیب از دخترش پرسید: چگونه امانت داری این جوان (حضرت موسی) را فهمیدی که او را امین می‌خوانی؟ دختر گفت: وقتی دعوت شما را به او ابلاغ کردم، به من گفت: از پشت سر، مرا راهنمایی کن؟ تا مبادا به قامت من چشم بدوزد. ۳ از امام رضا؟ نقل شده است که: نگاه مردان به موه‌های زنان از آن جهت حرام است که باعث تهییج آنان و کشیده شدنشان به فساد و آن چه نه حلال است و نه پسندیده، می‌گردد. ۴ در حَجَّةُ الْوِدَاعِ زنی نزد پیامبر (صلی الله علیه و آله) آمد و از آن حضرت، احکام شرعی مربوط به حج را پرسید. فضل بن عباس که کنار پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود، به آن زن نگاه کرد و زن نیز به فضل نگاه کرد. ۱. مستدرکالوسائل، ج ۱۴، ص ۲۶۸. ۲. همان، ص ۲۷۱. ۳. همان، ج ۱۴، ص ۲۷۴. بحارالانوار، ج ۱۰۴، ص ۳۳ پیامبر (صلی الله علیه و آله) روی فضل را از جانب آن زن برگرداند و فرمود: مرد جوان و زن جوان. می‌ترسم که شیطان بین آن دو قرار گیرد. ۱. پیامبر (صلی الله علیه و آله) زنان را از معاشرت با زنانی که وصف آن‌ها را برای شوهرانشان طوری بازگو می‌کنند، مثل این که خودشان او را دیده‌اند؟ نهی فرمودند. ۲. همچنین امام صادق (علیه السلام) فرمودند: سزاوار نیست که زن (زیبایی‌های خود را) نزد زنان یهودی و نصرانی آشکار کند، زیرا آن‌ها وصف او را نزد شوهرانشان بازگو می‌کنند. ۱۳. صحیح بخاری، ج ۸، ص ۶۳. ۲. تفسیر ابن کثیر، ج ۳، ص ۳۸۴. ۳. کافی، ج ۵، ص ۵۱۹؛ وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۸۴.

نگاه و خواستگاری

از امام صادق (علیه السلام) روایت شده است: لَا بَأْسَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى وَجْهِهَا مُعَاصِمًا إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا؛ وقتی شخص بخواهد با زنی ازدواج کند، باکی نیست که به چهره و محل دستبندها نگاه کند. ۴ مفهوم این حدیث آن است که اگر قصد ازدواج در کار نباشد نگاه کردن جایز نیست. چون اولاً نگاه خواستگار با نگاه غیر خواستگار فرق می‌کند. خواستگار به دیده خریداری نگاه می‌کند و معمولاً خالی از تلذذ نیست. بنابراین، فقها می‌گویند: ۴. وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۸۸؛ کافی، ج ۵، ص ۳۶۵. نگاه خواستگار با علم به این که تلذذ حاصل می‌شود مانعی ندارد. البته هدف او باید تحقیق باشد نه تلذذ، ولی کسی که قصد خواستگاری ندارد، نباید با چشمان خیره و نگاه‌های خریداری، زن را ورنه انداز کند و این منافات ندارد که نظر به چهره زن به اندازه‌ای که لازمه هم صحبتی است جایز باشد. ثانیاً در مورد نگاهی که مقدمه خواستگاری است، چنان که روایات دیگر دلالت دارد و فقها هم فتوا می‌دهند، جواز نظر اختصاص به چهره و دو دست ندارد بلکه نسبت به مطلق زیبایی‌های زن نیز جایز است. برای نمونه دو روایت را ذکر می‌کنیم: از امام صادق (علیه السلام) پرسیده شد: الرَّجُلُ يُرِيدُ أَنْ يَتَزَوَّجَ الْمَرْأَةَ أَيَنْظُرُ إِلَى شَعْرِهَا؟ شخصی می‌خواهد با زنی

ازدواج کند، آیا جایز است به موی او نگاه کند؟ فرمودند: نَعَمْ، إِنَّمَا يُرِيدُ أَنْ يَسْتَرِيهَا بِأَعْلَى الثَّمَنِ، آری زیرا به گرانبهارترین قیمت، خریدار اوست. ۱ یعنی آن چه انسان در زندگی زناشویی مایه می گذارد از هر چیز گرانبهارتر است. و در جای دیگر در جواب به این سؤال که: أَيْتَظُرُ الرِّجُلُ إِلَى الْمَرْأَةِ يُرِيدُ تَرْوِيجَهَا فَيَنْظُرُ إِلَى شَعْرِهَا وَ مَحَاسِنِهَا؟ آیا مردی که قصد ازدواج دارد حق دارد به موی زیبائی های زن مورد نظرش نگاه کند؟ می فرمایند: لَا بَأْسَ بِذَلِكَ إِذَا لَمْ يَكُنْ مَتَلَدِّذَا، اشکالی ندارد مشروط بر این که مقصودش التذاذ نباشد. ۱ پس معلوم شد جواز نظر برای خواستگار، اختصاص به چهره و دو دست ندارد. ۱. همان، ص ۸۹؛ تهذیب، ج ۷، ص ۴۳۵.

احکام حدود نگاه

قانون کلی: نگاه کردن به هر چیزی یا هر کسی (خودش یا عکسش) به قصد لذت یا با خوف به فساد افتادن (غیر از همسر) حرام است، اگر چه نگاه به محرم باشد. خواه نگاه به زن یا به مرد یا به حیوان یا به جماد، به عکس، فیلم، مجسمه یا هر چیز دیگر باشد. حتی نگاه کردن به بدن خود در آینه یا هر جای دیگر به قصد شهوت رانی حرام است. (همه) آیت الله خامنه ای: هر نگاهی که باعث تحریک غریزه جنسی بشود مگر بین زن و شوهر حرام است. ۲؟ نگاه کردن مرد به بدن زن نامحرم چه با قصد لذت و چه بدون آن حرام است. نگاه کردن به صورت و دست ها اگر به قصد لذت باشد حرام است ولی اگر بدون قصد لذت باشد مانعی ندارد (به شرط این که صورت و دست ها زینت نشده باشد). نگاه کردن زن به بدن مرد نامحرم حرام می باشد و نگاه کردن به صورت و بدن و موی دختر نابالغ اگر به قصد لذت ۲. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۳؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۴۶. نباشد و به واسطه آن بیم گرفتاری در گناه نباشد اشکال ندارد، ولی بنا بر احتیاط باید جاهایی را که مثل ران و شکم معمولاً می پوشانند نگاه نکند. (همه به جز آیات عظام گلپایگانی، سیستانی، تبریزی) آیت الله گلپایگانی: نگاه کردن به صورت و دست های زن نامحرم، چه با زینت چه بدون زینت، بنا بر احتیاط واجب جایز نیست. آیت الله سیستانی: بنا بر احتیاط مستحب بهتر است از نگاه به صورت و دست ها پرهیز کرد. آیت الله تبریزی: اگر زینت در صورت و دست ها از قبیل انگشتر ساده و اصلاح صورت و سرمه ای باشد که حتی در پیرزن ها معمول است، پوشاندن آن بر زن واجب نیست و نگاه کردن مرد به آن هم اگر به قصد لذت نباشد، مانع ندارد. ۱؟ تذکر: فرقی بین نامحرمی که فامیل و دوست است و نامحرم غریبه نیست. نگاه کردن مرد به کف پا، روی پا، پاشنه پا و ساق پای خانم های نامحرم حتی بدون قصد لذت جایز نیست و خانم ها باید آن ها را بپوشانند. (همه به جز آیات عظام گلپایگانی، سیستانی، تبریزی) ۱ ۲. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۳؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۴۲. ۲. استفتائات امام قدس سره، ج ۳، ص ۲۵۸؛ توضیح المسائل، آیات عظام، گلپایگانی و آیت الله گلپایگانی: بطور کلی نگاه کردن به بدن نامحرم حرام است و نگاه به صورت و دست ها بنا بر احتیاط واجب جایز آیت الله سیستانی: اگر زن اهل رعایت حجاب باشد و یا اگر امر به حجاب شود قبول کند، نگاه کردن به این مواضع جایز نیست، و الا اشکال ندارد. آیت الله تبریزی: نگاه کردن مرد به کف پا و روی پا تا قوزک پا، بنا بر احتیاط جایز نیست؟. زن و مرد می توانند به استثنای عورتین به تمام بدن محارم نگاه کنند، مشروط به آن که قصد لذت و ریه نباشد (به استثنای همسر که مشروط به این شرط نیست) در صورت قصد لذت و ریه باید از نگاه به بدن محارم اجتناب کرد. بنا بر احتیاط مستحب بهتر است که نگاه کردن مردان به محارم خود از زانو تا ناف ترک گردد). (همه به جز آیت الله سیستانی) ۱ آیت الله سیستانی: بدون قصد لذت نگاه به بدن محارم غیر از عورتین اشکال ندارد؟ نگاه به نامحرم حرام است اما اگر اتفاقی نگاه انسان به تبریزی، م ۲۴۴۲، سیستانی، م ۲۴۴۳؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۴۴ و ۴۵. ۱. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۷؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۴۰ و ۶۶. نامحرم بیفتد به شرط این که بلافاصله نگاه را برگرداند که حکم نگاه کردن را پیدا نکند اشکال ندارد. (همه) ۱ نگاه مرد به بدن

مرد (به جز عورتین) و نگاه زن به بدن زن (بجز عورتین) به شرط آن که به قصد لذت نباشد جایز است. (همه) ۲؟ مرد می تواند به صورت و دست های زن نامحرمی که کاملاً حجابش را رعایت کرده به شرط این که زینت نشده باشد و نگاه به قصد لذت و ریه نباشد نگاه کند. (همه به جز آیات عظام گلپایگانی، سیستانی، تبریزی که در مسئله ۱ این بخش بیان شد). ۳؟ اگر زن بداند که مرد با قصد لذت به دست و صورت او نگاه می کند، اگر چه دست و صورت او زینت نداشته باشد، باید آن ها را نیز بپوشاند. (همه به جز آیت الله بهجت: اگر کمک به حرام باشد پوشاندن، واجب است). ۴؟ مرد نمی تواند به مواضعی که زنان مسلمان بد حجاب ۱ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۴۹ و ۵۰. ۲. العروة الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، النکاح، م ۲۸؛ توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۸؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۳۷ و ۶۲. ۳. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۶ و ۲۴۳۷؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۴۲. ۴. العروة الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، قبل ازم ۱؛ مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، ج ۲، ص ۸۱ و ۸۲ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۲۷. پوشانده اند و یا زینت کرده اند نگاه کند اما نگاه کردن به مواضعی که زنان غیر مسلمان عادتاً نمی پوشانند بدون قصد لذت اشکال ندارد. (همه به جز آیات عظام اراکی، گلپایگانی، سیستانی) ۱ آیت الله اراکی: نگاه کردن، به مو و سر و صورت زنان اهل کتاب و کفار اشکال ندارد و احتیاط واجب آن است که به غیر این ها نگاه نکند. آیت الله گلپایگانی: احتیاط واجب آن است که به غیر از صورت و دست او نگاه نکند. آیت الله سیستانی: نگاه کردن به بدن زن های مبتذله که اگر امر به حجاب کنند اعتنا نمی کنند بدون قصد لذت اشکال ندارد و در این حکم فرقی بین زنان کفار و زنان دیگر نیست و نیز فرقی بین دست و صورت و دیگر جاهای بدن که عادتاً نمی پوشانند نیست. نگاه کردن زن ها به بدن مرد نامحرم به استثنای صورت و دست ها و مقداری که مردان عادتاً نمی پوشانند حرام است. (همه به جز آیات عظام بهجت و فاضل) ۲ آیت الله بهجت: بنا بر احتیاط واجب حرام است. نگاه به ۱. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۳؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۴۳ و ۵۴. ۲. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۳؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۶۷. قسمت هایی که عادتاً نمی پوشانند، جایز است؛ مگر این که کمک به گناه باشد. آیت الله فاضل: نگاه کردن زن ها به بدن مرد نامحرم به استثنای صورت و دست ها حرام است؟ نگاه کردن به بازو یا سینه یا جایی دیگر از بدن مرد نامحرمی که لباس نامناسب پوشیده (مانند آن که لباس آستین کوتاه و با یقه باز و یا نازک و بدن نما پوشیده باشد) حتی اگر بدون قصد لذت و ریه باشد حرام است. (همه به جز آیت الله بهجت). ۱ آیت الله بهجت: بنا بر احتیاط واجب حرام است. اگر چه بر مرد لازم نیست خود را بپوشاند ولی خانم ها واجب است نگاه نکنند. (همه) ۲. زن می تواند به تمام بدن پسر یا دختر غیر ممیز نگاه کند اما بعد از سن تمیز نباید به عورت آن ها نگاه کند. (همه به جز آیات عظام اراکی، بهجت، تبریزی، گلپایگانی که می فرمایند: نگاه به عورتین بچه ممیز حرام است). ۳ در صورتی که انسان شک کند که این شخص از کسانی است که نباید به او نگاه کرد، نباید به او نگاه کند. (همه به جز ۱. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۳؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۶۸. ۲. همان؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۷۰. ۳. همان؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۷۰ و ۷۱. آیت الله بهجت: احتیاط در اجتناب است). ۱. العروة الوثقی، ج ۲، النکاح، م ۵۰؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۷۲.

نگاه پزشکی

تا کنون از مفهوم آیات و روایات، عدم جواز نگاه و لمس بدن نامحرم معلوم گردید؟ اما نگاه و لمس قسمتی از بدن بیمار توسط پزشک، جهت معالجه، در حال اضطرار استثناء گردیده است. از امام صادق (علیه السلام) درباره زن مسلمانی که شکستگی یا زخم یا جراحی در جایی از بدنش به وجود آمده است که مرد نامحرم نباید آن را نگاه کند، سوال شد، امام (علیه السلام) فرمودند: إذا

اضطرت الیه فیعالجها إن شاءت، در حال اضطراب (پزشک مرد) می تواند او را معالجه کند. ۲. این موارد اضطراب در فتاوی مراجع عظام روشن گردیده است. جایز نیست خانم ها بدون تحقیق کردن از وجود دکتر زن به دکتر مرد مراجعه کنند. مگر در صورتی که دکتر زن نتواند مداوا کند و یا مداوا توسط دکتر مرد بدون نگاه و لمس بدن زن امکان پذیر باشد. (همه) ۳* دکتر محرم نیست اگر در حال اضطراب مجبور شد به بدن نامحرم نگاه کند باید به همان مقدار اکتفا کند، تا می تواند از ۲. کافی، ج ۵، ص ۵۳۴؛ وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۲۳۳. ۳. احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۱۳؛ مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، ج ۱، ص ۱۸۳. روی لباس معاینه نماید. (همه) ۱* آمپول زدن به نامحرم چون مستلزم نگاه و لمس است جایز نیست مگر در حال اضطراب. (همه) ۲* گرفتن عکس در رادیولوژی، تزریق یا گرفتن خون و انجام سونوگرافی، اگر مستلزم نگاه به بدن نامحرم و کشف عورت در مقابل دیگران باشد، در حالی که بتواند به متخصص محرم مراجعه کند، توسط نامحرم حرام است. (همه) ۳* زایمان و سزارین باید توسط پزشک زن انجام شود، مگر در حال اضطراب. (همه) ۴* جلوگیری از حاملگی اگر مستلزم فعل حرامی باشد، جایز نیست. بعضی از روش ها، مستلزم سه فعل حرام است: الف) نگاه کردن به عورت دیگری در غیر اضطراب. ب) کشف عورت برای دکتر در غیر اضطراب. ح) لمس عورت در غیر اضطراب (غیر اضطراب به این دلیل که راه های دیگری وجود دارد). (همه) ۵. ۱. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۴۱؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۴۷ و ۴۸. ۲. العروة الوثقی، ج ۲، النکاح، م ۳۵؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۴۸. ۳. همان؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۴۹. ۴. مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، سید محسن محمودی، ج ۵، ص ۸۷ و ۸۸. ۵. العروة الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، قبل از م ۱؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۶۴ و ۶۵.

نگاه به عکس و فیلم

* زنان در ورزشگاه هایی که مردان پوشش کافی ندارند برای دیدن مسابقه نمی توانند بروند، اما دیدن فیلم غیرمستقیم مسابقات اگر به قصد ریه و لذت نباشد و ترس از افتادن در فتنه و فساد نباشد، اشکالی ندارد. (همه به جز آیات عظام خامنه ای و گلپایگانی) ۱ آیت الله خامنه ای: اگر به صورت مستقیم پخش شود، بنا بر احتیاط واجب نگاه نکنند و اگر به صورت غیر مستقیم و با قصد لذت و موجب ریه و فساد باشد، حرام است. آیت الله گلپایگانی: زن ها نمی توانند عمدتاً به این گونه فیلم ها نگاه کنند. * خرید و فروش و نگهداری عکس های مبتذل حرام است و باید آن ها را از بین برد. (همه) ۲* زنان می توانند به عکس مردان، نگاه کنند مشروط به آن که به قصد لذت و ریه نباشد و موجب فتنه و فساد نشود خواه بشناسند یا نشناسند، محرم باشد یا نامحرم. (همه به جز آیت الله سیستانی) ۳ آیت الله سیستانی: اگر بیش از معمول برهنه باشد بنا بر ۱۰ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۸۴. ۲. همان، ص ۷۹. ۳. همان، ص ۸۰؛ امام خمینی (ره)، استفتانات، ج ۳، س ۱۴، ص ۲۶۱؛ مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، ج ۱، ص ۱۳۱ (آیت الله خامنه ای). احتیاط واجب جایز نیست. * مرد به عکس زنانی که حجاب کامل ندارند اگر آن ها را بشناسد نمی تواند نگاه کند. (همه، ب جز آیات عظام اراکی، سیستانی، گلپایگانی و مکارم) ۱ آیت الله اراکی: اگر به قصد لذت نباشد مانعی ندارد. آیت الله سیستانی: در صورتی که از زنان مبتذله نباشد، بنا بر احتیاط واجب نباید نگاه کند. آیت الله گلپایگانی: در صورتی که او را می شناسد، بنا بر احتیاط واجب و اگر او را نمی شناسد، بنا بر احتیاط مستحب، نباید نگاه کند. آیت الله مکارم: اگر زن مقید به حفظ حجاب است، نگاه کردن اشکال دارد. نگاه کردن به تصویر زن نامحرم، حکم نگاه کردن به خود زن نامحرم را ندارد، بنابراین اگر نگاه از روی لذت نبوده و خوف افتادن به گناه نباشد و تصویر هم متعلق به زن مسلمانی که بیننده آن را می شناسد نباشد، اشکال ندارد و بنا بر احتیاط واجب نباید به تصویر زن نامحرم که بطور مستقیم از تلویزیون پخش می شود، نگاه کرد ولی در پخش غیرمستقیم تلویزیونی اگر ریه و خوف افتادن به گناه نباشد، نگاه کردن اشکال ندارد. (آیت الله خا

منه ای) ۱. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۹؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۷۵ و ۷۶. آیات عظام اراکی، فاضل، گلپایگانی، مکارم می فرمایند: فیلم اعم از مستقیم یا غیر مستقیم حکم عکس را دارد. آیت الله بهجت: دیدن نامحرم و شنیدن صدای او از طریق تلویزیون اگر همراه با فساد و ریه باشد، اشکال دارد. ۱* دیدن زنان غیر مسلمان در تلویزیون و یا فیلم، اگر با قصد لذت و یا ترس از وقوع در مفسده نباشد، اشکال ندارد. (همه) ۲* عکس برداشتن مرد از زنان نامحرم حرام نیست، به شرط آن که همراه با نگاه به نامحرم و لمس بدن او نباشد. (همه) ۳. ۱. اجوبه الاستفتاءات، س ۱۸۳؛ احکام بانوان، س ۴۲، ص ۳۲؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۸۲. ۲. احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۸۵. ۳. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۹.

نوع پوشش

آیات ۵۹ و ۶۰ سوره احزاب علاوه بر معرفی نوعی پوشش مناسب برای زنان، فلسفه وجود آن را نیز بیان می نماید، ضمن این که اشد مجازات مزاحمین را تعیین می فرماید. ۴. (یا ایها النبی قل لأزواجک وبناتک ونساء المؤمنین یدنین علیهن من جلبیهن ذالک أدنی أن یعرفن فلا یؤذین وکان الله غفوراً رحیمًا) ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو جلباب ها (روسری های بلند) خود را به خویش نزدیک ۴. تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۲۸؛ تفسیر نور، ج ۹، ص ۳۹۹؛ ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۶، ص ۶۵۰؛ مسئله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۱۷۸ و ۱۷۷ و ۱۷۵. کنند، این کار برای این که (از کنیزان و آلودگان) تشخیص داده شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است و (اگر تا کنون خطا و کوتاهی از آن ها سر زده) خداوند همواره غفور و رحیم است. (لئن لم ینتبه المُنْفِقُونَ وَالَّذینَ فی قلوبِهِم مَّرَضٌ الْمُرْجِفُونَ فی الْمَدینَةِ لَنُغْرِیَنَّکَ بِهِمْ ثُمَّ لَا یَجَاوِرُونَکَ فِیْهَا إِلَّا قَلِیلًا) اگر منافقین و آن ها که در دل هایشان بیماری است، و (همچنین) آن ها که اخبار دروغ و شایعات بی اساس در مدینه پخش می کنند دست از کار خود بردارند تو را بر ضد آنان می شورانیم سپس جز مدت کوتاهی نمی توانند در کنار تو در این شهر بمانند. در تفسیر علی بن ابراهیم در شان نزول آیه نخست چنین آمده است: آن ایام زنان مسلمان به مسجد می رفتند و پشت سر پیامبر نماز می گزاردند، هنگام شب موقعی که برای نماز مغرب و عشا می رفتند بعضی از جوانان هرزه و اوباش بر سر راه آن ها می نشستند و با مزاح و سخنان ناروا آن ها را آزار می دادند و مزاحم آنان می شدند، آیه فوق نازل شد و به آن ها دستور داد حجاب خود را بطور کامل رعایت کنند تا به خوبی شناخته شوند و کسی بهانه برای مزاحمت پیدا نکند. در این آیه نخست به زنان با ایمان دستور داده می شود که هرگونه بهانه و مستمسکی را از دست مفسده جوین بگیرند، سپس با شدیدترین تهدیدی - که در آیات قرآن کم نظیر است - منافقان و مزاحمان و شایعه پراکنان را مورد حمله قرار می دهد. این که منظور از جلباب چیست، مفسران و ارباب لغت چند معنی برای آن ذکر کرده اند: ۱. ملحفه (چادر) و پارچه بزرگی که از روسری بلندتر است و سر و گردن و سینه ها را می پوشاند. ۲. مقنعه و خمار (روسری). ۳. پیراهن گشاد. ۱ گرچه این معانی با هم متفاوتند ولی قدر مشترک همه آن ها این است که بدن به وسیله آن پوشانده شود. اما آن چه صحیح تر به نظر می رسد این است که در اصل لغت، کلمه جلباب شامل هر جامه وسیع می شده است، ولی غالباً در مورد روسری هایی که از چارقد بلندتر و از رداع (عبا یا چادر) کوتاه تر بوده به کار می رفته است. ضمناً معلوم می شود دو نوع روسری برای زنان معمول بوده است: یک نوع روسری های کوچک که آن ها را خمار یا مقنعه می نامیده اند و معمولاً در داخل خانه از آن ها استفاده می کرده اند. نوع دیگر روسری های بزرگ که مخصوص خارج منزل بوده است. منظور از یدنین (نزدیک کنند) این است که زنان جلباب را به بدن خویش نزدیک سازند تا درست آن ها را محفوظ دارد، نه این که آن را آزاد بگذارند به طوری که گاه و بیگاه کنار رود و بدن آشکار گردد، و به تعبیر دیگر، لباس خود را ۱. لسان العرب، مجمع البحرین، مفردات راغب، بحرالمحیط و تاج العروس. جمع و جور کنند. البته معنی لغوی نزدیک ساختن چیزی، پوشانیدن با آن نیست بلکه وقتی که به زن

بگویند جامه ات را به خود نزدیک کن مقصود این است که آن را رها نکن، آن را جمع و جور کن، آن را بی اثر و بی خاصیت رها نکن و خود را با آن بپوشان. استفاده زنان از روپوش های بزرگ که بر سر می افکنده اند دو جور بوده است: یک نوع صرفاً جنبه تشریفاتی و اسمی داشته است هم چنان که امروزه بعضی بانوان چادری را می بینیم که چادر داشتن آن ها صرفاً جنبه تشریفاتی دارد. با چادر هیچ جای بدن خود را نمی پوشانند، آن را رها می کنند. وضع چادر سرکردنشان نشان می دهد که اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند و از این که مورد بهره برداری چشم ها قرار بگیرند ابا و امتناعی ندارند. نوع دیگر برعکس بوده و هست، زن چنان با مراقبت جامه های خود را به خود می گیرد و آن را رها نمی کند که نشان می دهد اهل عفاف و حفاظت است. با این عمل خودبخود دورباشی ایجاد می کند و ناپاک دلان را مایوس می سازد. احتمال دیگری که در معنای این جمله داده شده این است که وقتی زن پوشیده و سنگین از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاکدامنی را رعایت کند، افراد فاسد و مزاحم، جرأت نمی کنند متعرض آن ها شوند بنا به این احتمال معنی جمله این است که بدین وسیله شناخته می شوند که زنان نجیب و عقیف می باشند. و بیمار دلان از این که به آن ها طمع ببندند چشم می پوشند زیرا معلوم می شود این جا حریم عفاف است، چشم طمع کور، و دست خیانت کوتاه است. به طور کلی مطلبی که از این آیه استفاده می شود و یک حقیقت جاودانی است این است که زن مسلمان باید آن چنان در میان مردم رفت و آمد کند که علائم عفاف و وقار و سنگینی و پاکی از آن هویدا باشد و با این صفت شناخته شود، و در این صورت است که بیمار دلانی که دنبال شکار می گردند از آن ها مایوس شده و فکر بهره گیری از آن ها در مخیله شان خطور نمی کند. می بینیم که جوانان ولگرد همیشه متعرض زنان جلف و سبک می گردند. وقتی که به آن ها اعتراض می شود که چرا مزاحم می شوی؟ می گویند اگر دلش این چیزها را نخواهد با این وضع بیرون نمی آید. این دستور مانند دستوری است که در بیست و پنج آیه قبل از این آیه خطاب به زنان رسول خدا وارد شده است: (فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ)؛ در سخن گفتن رقت زنانه و شهوت آلود که موجب تحریک طمع بیمار دلان می گردد به کار نبرید. در این دستور، وقار و عفاف در کیفیت سخن گفتن و در آیه مورد بحث، دستور وفار در رفت و آمد را بیان می کند. قبلما گفتیم که حرکات و سکنات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنی دار است و به زبان بی زبانی می گوید دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن. گاهی برعکس با بی زبانی می گوید دست تعرض از این حریم کوتاه است. به هر حال این آیه در مقام بیان کیفیت خاصی برای پوشش نیست. کیفیت پوشش فقط در آیه ۳۱ سوره نور بیان شده است و با توجه به این که این آیه بعد از آیه سوره نور نازل شده است می توان فهمید که منظور از (يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلْبِيهِنَّ) این است که دستور قبلی سوره نور را باید کاملاً رعایت نمایند تا از شر آزار مزاحمان راحت گردند. در آیه قبل از این آیه می فرماید: (وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا) آنان که بدون جهت مردان و زنان با ایمان را آزار می رسانند بهتان و گناه بزرگی مرتکب می گردند. این آیه رسماً به کسانی که مردان و زنان مسلمان را آزار می رسانند، پرخاش می کند. بلافاصله به زنان دستور می دهد که در رفتار خود وقار و سنگینی را کاملاً رعایت کنند تا از آزار افراد مزاحم مصونیت پیدا کنند. از لحن آیه چنین استفاده می شود که سه گروه در مدینه مشغول خرابکاری بودند، هر کدام به نوبه اغراض شوم خود را پیاده می کردند، و این به صورت یک برنامه و جریان درآمده بود و جنبه شخصی و فردی نداشت. نخست منافقین بودند که با توطئه های ضد اسلامی برای براندازی اسلام می کوشیدند. دوم اراذل و اوباش که قرآن از آن ها تعبیر به: (الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) (بیمار دلان) کرده است. گروه سوم کسانی بودند که با پخش شایعات در مدینه مخصوصاً به هنگامی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) و ارتش اسلام به غزوات می رفتند به تضعیف روحیه بازماندگان می پرداختند و خبرهای دروغین از شکست پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنین می دادند و قرآن هر سه گروه را مورد تهدید شدید قرار داده است. نکته ای که در این جا قابل تأمل است این است که افرادی که در کوچه ها و خیابان ها مزاحم زنان می گردند، از نظر قانون اسلام مستحق مجازات سخت و شدیدی می

باشند. تنها دستگیری و تراشیدن سر آن‌ها کافی نیست. بسیار سخت تر باید مجازات شوند. حداقل آن چه از این آیه فهمیده می‌شود، تبعید آن‌ها از جامعه پاک اسلامی است. جامعه، هراندازه برای عفاف و پاکی احترام بیشتری قائل باشد برای خائنان مجازات شدیدتری قائل می‌شود. پیام‌های: ۱- نوع لباس مردم در جامعه، معرف شخصیت، مکتب و هدف آن‌ها می‌باشد؛ ۲- زنان باید لباسی بپوشند که معرف شخصیت و تامین کننده عفت و آبروی آنان باشد؛ ۳- با پوشش نامناسب نباید بهانه به دست بیمار دلان و مزاحمان عفت عمومی داد؛ ۴- عامل اصلی بسیاری از مزاحمت‌ها برای زنان و دختران، نوع پوشش آن‌هاست؛ ۵- رفت و آمد زنان در خارج از منزل، با حفظ عفت عمومی مانعی ندارد؛ ۶- حفظ عفاف عمومی و امنیت در اجتماع به عهده زنان با ایمان است، ۷- نافرمانی‌های گذشته و استفاده از پوشش‌های نامناسب پس از توبه مورد بخشش و رحمت الهی قرار خواهد گرفت؛ ۸- مزاحمین نوامیس باید از جانب حکومت اسلامی با شدت مجازات گردند. نوع پوشش در روایات رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: *صَتَفَانِ مِنْ اَهْلِ النَّارِ لَمْ اَرَهُمَا؛* دو گروه از دوزخیان را هنوز ندیده‌ام، قوم معهم سیاط کاذب البقر یضربون بها الناس، گروهی که با تازیانه‌هایی که با خود دارند مردم را می‌زنند، و نساء کاسیات عاریات، مائلات میلات، رووسهن کاسنمه البخت المائله لا تدخلن الجنة، و لا تجدن ریحها و ان ریحها لیوحید من مسیره کذا و کذا: و (گروه دیگر) زنانی که در عین پوشیدگی برهنه اند (لباس نازک و بدن نما به تن دارند)؛ کج روی می‌کنند و دیگران را به بیراهه می‌کشند؛ موهایشان را مانند کوهان شتر می‌بندند، اینان به بهشت نمی‌روند و بوی بهشت را که از فاصله دور به مشام می‌رسد؛ استشمام نمی‌کنند.؛ امیر مومنان (علیه السلام) نیز درباره اوضاع زنان در آخرالزمان چنین فرمودند: *يَظْهَرُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ وَاقْتِرَابِ السَّاعَةِ وَهُوَ شَرُّ الْأَزْمَنَةِ نِسْوَةٌ كَاشَفَاتُ عَارِيَاتٍ مَتَبَرِّجَاتٍ مِنَ الدُّنْيَا دَاخِلَاتٍ فِي الْفِتَنِ مَائِلَاتٍ إِلَى الشَّهَوَاتِ مَشْرِعَاتٍ إِلَى اللَّذَاتِ مَشْتَحَلَاتٍ لِلْمَحَرَّمَاتِ فِي جَهَنَّمَ خَالِدَاتٍ؛* در آخرالزمان که بدترین زمان‌هاست، زنانی پیدا می‌شوند که در عین پوشیدگی برهنه اند و خودنمایی می‌کنند؛ از دین خارج و در فتنه‌ها داخل شده‌اند و به شهوات متمایل و به سوی لذات شتابانند، حرام‌های خدا را حلال می‌شمارند و در جهنم جاودانه‌اند. و نیز ایشان می‌فرمایند: *عَلَيْكُمْ بِالصَّفِيقِ مِنَ الثِّيَابِ فَإِنَّ مِنْ رَقِّ ثَوْبِهِ رَقِّ دِينِهِ؛* از لباس نازک بر حذر باشید، زیرا کسی که لباسش، نازک شد، دینش نیز ضعیف می‌شود. ۲. امام صادق (علیه السلام) فرمودند: *لَا يَصْلُحُ لِلْمَرْأَةِ الْمُسْلِمَةِ أَنْ تَلْبَسَ مِنَ الْخُمْرِ وَالذَّرُوعِ مَا لَا يُوَارِي شَيْئًا؛* برای زن مسلمان مصلحت نیست که لباس و روسریش به ۱. میزان الحکمه، ویرایش سوم، ج ۲، ص ۹۹۴؛ پیام پیامبر، ص ۴۲۲. ۲. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۹. بحار الانوار، ج ۷۶، ص ۲۹۹. گونه‌ای باشد که او را نپوشاند ۱ و دیگر این که: لا یتبغی للمرأة أن تجمر ثوبها إذا خرجت من بيتها؛ سزاوار نیست که زن هنگام خروج از منزل لباسش را جمع و فشرده (به گونه‌ای که برجستگی‌های بدنش پیدا باشد) و یامعطر کند. ۲. امیر مومنان (علیه السلام) فرمودند: *كُنْتُ قَاعِدًا فِي الْبَيْعِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) فِي يَوْمٍ دَجَنَ وَطَرَ إِذْ مَرَّتْ امْرَأَةٌ عَلَى حِمَارٍ،* در یک روز بارانی در کنار رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در بیع نشسته بودیم که زنی سوار بر مرکب از آن‌جا عبور کرد. *فَهَوَّتْ يَدُ الْحِمَارِ دِي وَهَيْدَةً فَسَقَطَتِ الْمَرْأَةُ فَمَا عَرَضَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) بِوَجْهِهِ،* پای حیوان لغزید و زن به زمین افتاد؛ پیامبر (صلی الله علیه و آله) از این صحنه روی برگرداند؛ *قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا مَتَسْرُوْلَةٌ،* اصحاب عرض کردند: ای رسول خدا، آن زن شلوار پوشیده است، *قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمَتَسْرُوْلَاتِ تَلَاثًا،* ایشان سه بار فرمودند: *خداوندا زنانی که شلوار می‌پوشند را مورد مغفرت قرار بده؛* سپس فرمودند: *يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّخَذُوا السَّرَايِلَاتِ فَإِنَّهَا مِنْ أَسْتَرِ ثِيَابِكُمْ وَحَصِيئُوا بِهَا نِسَاءَكُمْ إِذَا خَرَجْنَ؛* ۱. همان، ج ۴، ص ۳۸۸؛ کافی، ج ۳، ص ۳۹۶. ۲. کافی، ج ۵، ص ۵۱۹؛ من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۴۴۰؛ وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۶۱. ای مردم شلوار بپوشید؛ زیرا پوشاننده‌ترین لباس‌های شماست و زنان شما را هنگام خروج از منزل حفظ می‌نماید. ۱. مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۲۴۴.

امام حسین (علیه السلام) می فرمایند "من لبس ثوباً یسهؤه کساءه الله یوم القیامه ثوباً من النار؛" هر کس لباسی بپوشد که او را انگشت نما نماید، خداوند در قیامت لباسی از آتش به او می پوشاند. ۲. امام صادق (علیه السلام) نیز در این باره فرمودند کفی بالمرء خزیاً أن یلبس ثوباً یسهؤه أو یرکب دابّة تشهؤه؛ برای رسوایی و خواری فرد همین بس که لباسی بپوشد یا مرکبی سوار شود که او را انگشت نما کند. ۲۳. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۴؛ کافی، ج ۶، ص ۴۴۵. همان؛ کافی، ج ۶، ص ۴۴۵.

تشبه زن به مرد و برعکس

امام صادق (علیه السلام) نقل می کنند که: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) يَزُجُرُ الرَّجُلَ أَنْ يَتَشَبَّهَ بِالنِّسَاءِ وَيَنْهَى الْمَرْأَةَ أَنْ تَتَشَبَّهَ بِالرِّجَالِ فِي لِبَاسِهَا؛ رسول خدا (صلى الله عليه و آله) مردان را از این که خود را به زنان شبیه ۱. مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۲۴۴. ۲. مکارم الاخلاق، ص ۱۱۸؛ وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۵. نمایند، منع می فرمود و زنان را نیز از پوشیدن لباس شبیه مردان نهی می نمود و می فرمود: لَعَنَ اللَّهُ الرَّجُلَ يَلْبَسُ لِبْسَةَ الْمَرْأَةِ وَالْمَرْأَةَ تَلْبَسُ لِبْسَةَ الرَّجُلِ؛ مردی که چون زنان لباس بپوشد و زنی که چون مردان لباس بپوشد، مورد لعنت خدا واقع می گردد. ۱ احکام نوع پوشش لباس هایی که پوشیدن آن ها بر زن و مرد حرام است * پوشیدن لباس شهرت چه برای مرد چه زن بنا به احتیاط واجب جایز نیست. (همه به استثنای آیات عظام گلپایگانی و بهجت که حرام می دانند). ولی نماز خواندن با آن اشکال ندارد. ۲ تذکر: لباس شهرت، لباسی است که به لحاظ رنگ، جنس، دوخت و طرح آن برای کسی که آن را می پوشد معمول نیست و موجب جلب توجه نامحرمان می گردد. یادآور می شود هر چیزی که مصداق پوشش باشد مثل کفش، کلاه، پیراهن، دامن، روسری، مقنعه، جوراب، شلوار و... این حکم، شاملش می گردد. * احتیاط واجب آن است که مرد لباس زنانه و زن لباس ۱. نهج الفصاحه، ص ۶۲۸. ۲. توضیح المسائل مراجع، م ۸۴۵ و اجوبه الاستفتائات، س ۱۳۶۱؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۳۳ و ۱۳۴. مردانه نپوشد ولی نماز خواندن با آن اشکال ندارد. (همه به جز آیات عظام خامنه ای و بهجت) ۱ آیت الله خامنه ای: اگر آن را به عنوان لباس انتخاب نکرده باشند اشکال ندارد. پوشش اعم از این که دیده شود یا دیده نشود و فرقی بین اجتماع و خلوت نیست. آیت الله بهجت: حرام است. پوشیدن لباس های مختص کفار حرام است. (همه به جز آیت الله بهجت) ۲ آیت الله بهجت: خلاف احتیاط است. آیت الله خامنه ای: به طور کلی پوشیدن کراوات و یا دیگر لباس هایی که پوشش و لباس غیر مسلمان محسوب می شود بطوری که پوشیدن آن ها منجر به ترویج فرهنگ منحط مهاجم شود جایز نیست. ۳. ۱. توضیح المسائل مراجع، م ۸۴۶. ۲. احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۴۵. ۳. مسائل جدید از دیدگاه مراجع، ص ۸۵ و ۸۶؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۴۶.

پوشیدن لباس های نازک، تنگ و رنگی

جوراب های نازک که پوست پا از پشت آن نمایان باشد حکم پوشش ندارند و خانم ها باید از پوشیدن این گونه جوراب ها در مقابل نامحرم اجتناب کنند. بلکه باید از ۱. توضیح المسائل مراجع، م ۸۴۶. ۲. احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۴۵. ۳. مسائل جدید از دیدگاه مراجع، ص ۸۵ و ۸۶؛ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۴۶. ۱۴۵؟ جوراب هایی استفاده کنند که بدن نما نباشد. (همه) ۱؟ پوشیدن لباس در رنگ های زننده و جلب توجه کننده در محیط هایی که نامحرم هست با فرض مهیج بودن حرام است. (همه به جز آیات عظام بهجت، تبریزی، فاضل، گلپایگانی) ۲ آیت الله بهجت: اگر چه منعی ندارد، ولی مسلمان در لباس هم باید وقار داشته باشد. آیت الله تبریزی: اگر لباس زن زینت باشد واجب است مانند بدن پوشانده شود. آیت الله فاضل: اگر موجب فساد و گناه می شود جایز نیست آیت الله گلپایگانی: با فرض مهیج بودن و معرضیت داشتن برای فساد حرام است؟. پوشیدن لباس های تنگ که حجم و برآمدگی های بدن زن را مشخص می کند یا لباس های محرک در مهمانی

ها اگر از نگاه نامحرم به دور باشد و ایجاد مفسده ای نکند، اشکالی ندارد در غیر این صورت جایز نیست. (همه) ۳؟ پوشیدن هرگونه لباسی که عرفاً مهیج باشد و جلب توجه ۰۱ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۱۴؛ مسائل جدید از دیدگاه مراجع، ج ۱، ص ۳۱ و ۳۲. ۲. احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۱۵. ۳. مسائل جدید از دیدگاه مراجع، ج ۴، ص ۸۳ و ۸۴؛ استفتائات واحد پاسخ گویی به سؤالات جامعه الزهراء علیها السلام؟. ۱۴۶ نامحرمان کند حرام است چه برای زن چه مرد. بدیهی است لباس باید از نظر عرف مهیج نباشد نظر یک یا چند نفر ملاک نیست. (همه) ۱؟ در این صورت برخی دستکش های توری، چادر یا روسری توری و نازک، آویختن چیزهایی مانند گل، گل سینه یا زری دوزی به روسری، چادر و ماتو، گذاشتن دکمه در محل های خاصی از لباس، باز گذاشتن دکمه هایی از لباس اگر چه زیر آن پوشش باشد اگر مهیج باشند حرام است. ۲؟ اگر شوهر، همسرش را مجبور کند که بدون پوشش اسلامی در جلوی میهمانان نامحرم حاضر شود، زن می تواند در این موارد از دستور شوهر سرپیچی کند و اگر ماندن او در خانه شوهر با مشقت فراوان همراه باشد، می تواند از منزل او بیرون برود و جای دیگری زندگی کند. (همه) ۳ ۰۱ احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۴۲. ۲. احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۴۳. ۳. امام خمینی قدس سره، استفتائات، ج ۳، احکام طلاق، س ۲۵ آیت الله مکارم، استفتائات، ج ۲، س ۱۱۴۶؛ جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۴۵۰.

گفتگو با نامحرم در روایات

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) يَسَلُّمُ عَلَى النِّسَاءِ وَ يَرُدُّنَّ؛ رسول خدا (صلى الله عليه و آله) به زن ها سلام می کردند و زن ها هم جواب سلام ایشان را می دادند، وَ كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (عليه السلام) يَسَلُّمُ عَلَى النِّسَاءِ وَ كَانَ يَكْرَهُ أَنْ يَسَلِّمَ عَلَى الشَّابَّةِ مِنْهُنَّ، امیرمؤمنان نیز به زن ها سلام می کردند، ولی از سلام کردن به زن های جوان کراهت داشتند و می فرمودند: اتَّخَوْفُ أَنْ يَعْبَجَنِي صَوْتُهَا فَيَدْخُلَ عَلَيَّ أَكْثَرَ مِمَّا أَطْلُبُ مِنَ الْأَجْرِ، از این می ترسم که از صدایش خوشم بیاید و ضرر این سلام بیشتر از ثواب آن بشود. ۱. ابابصیر می گوید: كُنْتُ أَقْرِيْ امْرَأَةً كُنْتُ أَعْلَمُهَا الْقُرْآنَ؛ به زنی قرآن آموزش می دادم، فَمَا زَحَتْهَا بِشَيْءٍ، با او مزاح و شوخی کردم فَقَدِمْتُ عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ (عليه السلام) سپس نزد امام باقر (عليه السلام) رفتم. فَقَالَ لِيْ أَيْ شَيْءٍ قُلْتِ لِلْمَرْأَةِ، آن حضرت به من فرمودند: به آن زن چه گفتی؟ فَغَطَيْتُ وَجْهِيْ، شرمگین شدم و صورتم را پوشاندم، فَقَالَ لَا تَعُوذَنَّ إِلَيْهَا، ایشان فرمودند: به سوی او باز نگرد! ۲! احکام گفتگو با نامحرم شنیدن صدای زن در صورتی که تلذذ و ریبه در کار نباشد جایز است. مرحوم آیت الله سید محمد کاظم طباطبائی یزدی در العروه الوثقی باب نکاح فصل اول مسئله ۳۹ می فرماید: شنیدن صدای زن در صورتی که همراه با تلذذ و ریبه نباشد ۱. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۳۳۵؛ کافی، ج ۲، ص ۶۴۸. ۲. بحار الانوار، ج ۴۶، ص ۲۵۸؛ وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۹۸. جایز است، ولی در عین حال مادامی که ضرورتی نیست، ترک آن بهتر است. و بر زن حرام است که بخواهد صدای خود را نازک کند و نیکو سازد به طوری که تحریک آمیز باشد، چنان که خدای متعال در قرآن خطاب به زنان پیغمبر اکرم می فرماید: در حرف زدن صدا را نازک و مهیج نکنید که موجب طمع بیمار دلان گردد. مسئله جواز استماع صدای زن، جزء مسلمات است و دلیل آن سیره قطعی بین مسلمین و ضروری بودن و مخصوصاً سیره قطعی تاریخی رسول خدا (صلى الله عليه و آله) و ائمه اطهار (عليه السلام) است. علاوه بر این، مفهوم آیه مذکور این است که حرف زدنی که در آن کرشمه و ناز به کار نرود جایز است. یعنی خود این آیه دلیل بر جواز هم سخن شدن زن و مرد اجنبی است. ۱. *مردها با دو شرط می توانند با نامحرم صحبت کنند: الف) به قصد لذت و ریبه نباشد. ب) با این صحبت کردن به گناه آلوده نشوند. (همه) ۲ صحبت کردن با نامحرم به غیر ضرورت مکروه است، خصوصاً اگر مخاطب جوان باشد. (همه) ۳ * اگر مردی بداند با صحبت با نامحرم به گناه می افتد نباید با او صحبت کند خواه زن به گونه ای صحبت کند که مرد را به ۱. مرتضی مطهری، مسئله حجاب، ص ۲۵۸. ۲.

احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۵۱. همان گناه بیندازد یا درباره مطلبی صحبت کند که مرد به گناه بیفتد. (همه) ۱ * صحبت کردن با هر کسی درباره هر چیزی از روی شهوت و لذت جایز نیست (مگر با همسر). (همه) ۲ * خانم‌ها با سه شرط می‌توانند با نامحرم صحبت کنند: الف) به قصد لذت و ریه نباشد. ب) صدای خود را تریق و تلطیف نکند. نازک کردن صدا یا با ناز و غمزه حرف زدن) ج) بیم افتادن در فتنه و فساد برای دو طرف صحبت نباشد. (همه) ۳ * خانم‌ها نباید در هنگام صحبت کردن با نامحرم صدای خود را رقیق و نازک کنند به گونه‌ای که اگر در دل مخاطب مرضی باشد او را به خود جلب کند، اگر چه در مورد مطالبی عادی صحبت کنند. (همه) ۴ * دوستی زن و مرد نامحرم (همراه با قصد لذت و شهوت) جایز نیست. (همه) ۵ * قرآن خواندن خانم‌ها در مقابل نامحرم اگر موجب ۱. همان، ص ۱۵۲. ۲. همان، ص ۱۵۴. ۳. همان، ص ۱۵۵. ۴. همان، ص ۱۵۷ و ۱۵۸. ۵. مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، ج ۵، ص ۵۳ و ۵۴. تحریک و مفسده باشد جایز نیست. (همه به استثنای آیات عظام گلپایگانی و بهجت) آیت الله بهجت: اگر موجب فساد است مجاز نیست، بلکه غالباً خواندن زن در حضور مرد و استماع آن موجب فساد است پس جایز نیست. آیت الله گلپایگانی: بانوان و دختران نزد نامحرم قرآن را با صدا نخوانند و همچنین با صدا خواندن مرد چنان چه موجب تلذذ بانوان باشد، اشکال دارد. ۱ آیات عظام خامنه‌ای و فاضل: هم خوانی زنان و هم چنین شنیدن آن در صورتی که به قصد لذت و ریه نباشد مانعی ندارد. آیت الله بهجت: حکم هم خوانی زنان مانند قرآن خواندن آن‌ها می‌باشد. آیت الله سیستانی: چنان چه بیم واقع شدن در حرام باشد، یا نوعاً محرک باشد، جایز نیست. ۲ آیات عظام بهجت و خامنه‌ای: تک خوانی زن اگر موجب فساد است مجاز نیست، بلکه غالباً خواندن زن در حضور مرد و استماع آن موجب فساد است پس جایز نیست. آیت الله فاضل: تک خوانی زن جایز نیست. ۳. احکام روابط زن و مرد و مسائل اجتماعی آنان، ص ۱۵۹. ۲. همان، ص ۱۵۸. ۳. همان * گوش دادن به اخباری که گوینده آن زنان هستند، اگر بدون لذت و ریه باشد اشکال ندارد. (همه) ۱. همان، ص ۸۶.

ورود به حریم زن و شوهر

آیات ۵۸ و ۵۹ سوره نور آداب ورود به جایگاه خصوصی پدر و مادر و همسران را بیان می‌نماید. ۲ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَدْنُكُمْ الَّذِينَ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَأَلَّذِينَ لَمْ يَتْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِّن قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِّنَ الظَّهْرِ وَمِن بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ)؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید باید بردگان شما و هم چنین کودکان که به حد بلوغ نرسیده‌اند در سه وقت از شما اجازه بگیرند: قبل از نماز فجر، و در نیمروز هنگامی که لباس‌های (معمولی) خود را بیرون می‌آورید، و بعد از نماز عشا، این سه وقت خصوصی برای شماست، اما بعد از این سه وقت گناهی بر شما و بر آن‌ها نیست (که بدون اذن وارد شوند) و بر گرد یکدیگر طواف کنید (با صفا و صمیمیت به یکدیگر خدمت نمایید) این گونه خداوند آیات را برای ۲. تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۵۳۸؛ تفسیر نور، ج ۸، ص ۲۰۹؛ ترجمه، تفسیر المیزان، ج ۱۵، ص ۲۲۵. شما تبیین می‌کند و خداوند عالم و حکیم است. (وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمْ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَدْنُوا كَمَا اسْتَدْنُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ)؛ و هنگامی که اطفال شما به سن بلوغ رسند باید اجازه بگیرند، همان گونه که اشخاصی که پیش از آن‌ها بودند اجازه می‌گرفتند، این چنین خداوند آیاتش را برای شما بیان می‌کند و خدا عالم و حکیم است. این آیات نیز به یکی از اموری که با مسئله عفت عمومی و مبارزه با هرگونه آلودگی جنسی ارتباط دارد پرداخته و خصوصیات آن را تشریح می‌کند و آن مسئله اجازه گرفتن کودکان بالغ و نابالغ به هنگام ورود به اتاق‌هایی است که مردان و همسرانشان ممکن است در آن خلوت کرده باشند. بدیهی است این دستور متوجه اولیای اطفال است که آن‌ها را وادار به انجام این برنامه کنند، چرا که آن‌ها هنوز به حد بلوغ نرسیده‌اند تا مشمول تکالیف الهی باشند، و به

همین دلیل مخاطب در این جا اولیا هستند. این یک نوع ادب اسلامی است، هر چند متاسفانه امروز کمتر رعایت می شود و با این که قرآن صریحاً آن را در آیات فوق بیان کرده است، در نوشته ها و سخنرانی ها و بیان احکام نیز کمتر دیده می شود که پیرامون این حکم اسلامی و فلسفه آن بحث شود، اگر چه ظاهر آیه و جوب رعایت این حکم است حتی اگر فرضاً آن را مستحب بدانیم به دلیل اهمیتی که این موضوع در ساختار اخلاقی فرزندان دارد، باید از آن سخن گفته شود، و جزئیات آن مورد بحث قرار گیرد. بر خلاف آن چه بعضی از ساد ه اندیشان فکر می کنند که کودکان سر از این مسائل در نمی آورند و خدمتکاران نیز در این امور دقت نمی کنند؛ ثابت شده است که کودکان روی این مسئله فوق العاده حساسیت دارند، و گاه می شود سهل انگاری پدران و مادران و برخورد کودکان به منظره هایی که نمی بایست آن را ببینند سرچشمه انحرافات اخلاقی و گاه بیماری های روانی شده است. متاسفانه قربانیان این بی توجهی کم هم نیستند. این جا است که ارزش و عظمت این حکم اسلامی آشکار می شود که مسائلی را که روانشناسان امروز به آن رسیده اند از چهارده قرن پیش در احکام خود پیش بینی کرده است. در همین جا به پدران و مادران توصیه می شود که این مسائل را جدی بگیرند و فرزندان خود را به گرفتن اجازه ورود عادت بدهند، و هم چنین از کارهای دیگری که سبب تحریک فرزندان می گردد از جمله خوابیدن زن و مرد در اتاقی که بچه های ممیز می خوانند تا آن جا که امکان دارد پرهیز کنند، و بدانند این امور از نظر تربیتی فوق العاده در سرنوشت آن ها مؤثر است. پیام ها: ۱- مسؤل آموزش احکام دین به فرزندان، والدین مؤمن هستند؛ ۲- محل خواب والدین باید جدا و دور از چشم فرزندان باشد، ۳- کودکی و بردگی بهانه ای برای شکست حریم دیگران نیست؛ ۴- مرد باید در طول شبانه روز، ساعاتی را به همسر خود اختصاص دهد و فرزندان مزاحم نشوند؛ ۶- اسلام دین زندگی است و از جامعیت کاملی برخوردار است. برای مسائلی مانند ورود کودک به اتاق والدین نیز طرح و برنامه دارد؛ ۷- کودکان باید پاکدامنی را از محیط خانه بیاموزند؛ ۸- تربیت و آموختن آداب اسلامی باید قبل از بلوغ کودکان آغاز شود؛ ۹- پوشش زن و مرد در حضور فرزندان و در خلوت باید متفاوت باشد؛ ۱۰- دستوراتی که خداوند برای حفظ عفت صادر کرده، آگاهانه و حکیمانه است؛ ۱۱- نوجوانان از اعمال و رفتار بزرگان و اطرافیان، الگو می گیرند.

حکم رعایت عفت

* رعایت مسائل عفت در مورد بچه ها توسط پدر و مادر لازم است. (همه) ۱۱. ۱. مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع، ج ۲، ص ۳۲.

پوشش زنان سالخورده

آیه ۶۰ سوره نور استثنایی برای حکم حجاب مطرح می نماید. ۲ (وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَمَّا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحُ أَنْ يَضَعْنَ عَنْ يَتَابُهُنَّ غَيْرَ مُتَّبِعَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ)؛ و زنان از کار افتاده ای که امید به ازدواج ندارند گناهی بر آن ها نیست که لباس های (روئین) خود را بر زمین بگذارند به شرط این که در برابر مردم خود آرایی نکنند و اگر خود را بپوشانند برای آن ها بهتر است. و خداوند شنوا و دانا است. این آیه، استثنایی برای حکم حجاب زنان بیان می کند و زنان پیر و سالخورده را از این حکم مستثنی می شمرد. برای این استثناء دو شرط وجود دارد: نخست این که به سن و سالی برسند که معمولاً امیدی به ازدواج ندارند، و به تعبیر دیگر جاذبه ۲. تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۵۴۳؛ تفسیر نور، ج ۸، ص ۲۱۰؛ ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۵، ص ۲۲۷. جنسی را کاملاً از دست داده اند. دیگر این که در حال برداشتن حجاب، خود را زینت ننمایند. روشن است که با این دو قید مفاسد کشف حجاب در مورد آنان وجود نخواهد داشت و به همین دلیل اسلام حکم حجاب را از این زنان برداشته است. این نکته نیز روشن است که منظور، برهنه شدن و بیرون آوردن همه لباس ها نیست بلکه تنها کنار گذاشتن لباس های رو

است که بعضی روایات از آن تعبیر به چادر و روسری کرده است. منظور این است که مانعی ندارد آن‌ها سر خود را برهنه کنند و موها و گردن و صورت خود را نپوشانند. و به هر حال همه این‌ها در صورتی است که آن‌ها خودآرایی نکنند و زینت‌های پنهانی خود را مانند دیگران بپوشانند، هم چنین لباس‌های زینتی که جلب توجه می‌کند به تن نکنند و به تعبیر دیگر آن‌ها مجازند بدون چادر و روسری با لباس ساده و بدون آرایش بیرون آیند. پیام‌ها: ۱- قوانین اسلام مطابق با واقعیت‌ها و ضرورت‌ها و نیازها و توانایی‌های اجتماعی است. (باید برای پیرزنی که میل به همسر ندارد و آرایش نمی‌کند، مسئله را آسان گرفت) ۲- برای زنان چه پیر چه جوان، آرایش و نشان دادن زینت به نامحرم ممنوع است. ۳- سالخوردگی به تنهایی کافی نیست، بلکه باید بی میلی به ازدواج نیز باشد تا اجازه برداشتن روسری را داشته باشند. ۴- حجاب، مایه‌ی حفظ عفت و به نفع زنان است. هـ دوخت لباس و نوع و رنگ آن، هر چه به عفت نزدیک تر باشد، بهتر است. ۶- در کنار آزادی، هشدار لازم است. (اگر از آسان بودن و راحتی احکام الهی، سوءاستفاده شود و برای اهدا ف شیطانی، به کار برده شود، خدا شنوا و آگاه است و به حساب متخلفان می‌رسد). روایت پوشش زنان سالخورده در روایات اسلامی حدود برداشتن پوشش برای زنان سالخورده تعیین گردیده است و ذکر شده که جایز است روسری خود را بردارند. از جمله: از امام صادق (علیه السلام) نقل است که: مقصود از آن *يَضَعَنَّ ثِيَابَهُنَّ، الْخِمَارَ وَالْجِلْبَابَ*، روسری و چارقد است، گفتیم: *بَيْنَ يَدَيْ مَنْ كَانَ، جَلُوهُرْ كَسْ كَسْ* بود، فرمود: *بَيْنَ يَدَيْ مَنْ كَانَ، جَلُوهُرْ كَسْ كَسْ* بود، *غَيْرَ مَتَبَّرَجَهْ بَزِيْنَهْ*، اما به شرط این که ساده باشد و نخواهد خودآرایی و خودنمایی کند، *فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَهَوَّ خَيْرٌ لَهَا*، پس اگر این کار را انجام ندهد برای او بهتر است. ۱. ۱. کافی، ج ۵، ص ۵۲۲؛ وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۲۰۲. از جمله *وَان يَسْتَعْفِفَنَّ خَيْرٌ لَّهُنَّ* در آیه و *فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَهَوَّ خَيْرٌ لَهَا* در این روایت می‌توان یک قانون کلی استنباط کرد و آن این است که از نظر اسلام هر قدر زن جانب عفاف و ستر را بیشتر مراعات کند پسندیده تر است. این اصل کلی اخلاقی را در مورد همه رخصت‌های تسهیلی و ارفاقی که به حکم ضرورت درباره وجه و کفین و غیره داده شده است، نباید از یاد برد.

عاقبت بی حجاب

در روایت آمده است که امیرالمومنین (علیه السلام) فرمود: من و فاطمه خدمت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) بودیم و دیدیم که حضرت به شدت گریه می‌کند. علت را سؤال نمودیم، حضرت فرمود: شبی که مرا به معراج بردند نمونه‌هایی از اهل عذاب را به من نشان دادند و گریه من به خاطر آن چیزهایی است که مشاهده کردم، از جمله زنانی از امتم را دیدم که در عذاب هستند و سپس به ذکر موارد پرداختند تا رسیدند به این جا که فرمودند: *وَأَرَأَيْتُ امْرَأَةً مَعْلَقَةً بِشَعْرِهَا يُغْلَى دِمَاعُ رَأْسِهَا*: زنی را دیدم که به موهایش آویزان در آتش است و مغز سرش می‌جوشد. سمس به ذکر علت این عذاب‌ها پرداخت و در توضیح آن فرمود: این زنی از امت من بود که در دنیا موی خودش را از نامحرم نپوشانده است. ۱. ۱. بحا رالانوار، ج ۸، ص ۳۰۹.

کیفیت حجاب مورد نظر اسلام

هر لباسی که تمام بدن غیر از وجه (صورت) و کفین (دست‌ها تا مچ) را بپوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نامحرم نگردد؛ کافی است ولی باید توجه داشت که همان‌طور که بقیه واجبات دارای مراتب مختلفی می‌باشند، حجاب نیز دارای مراتب متوسط، خوب و خوب تر است. حجاب پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام دور باش می‌دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن موثر است: ۱- حدود و میزان پوشش: بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره‌گرایان می‌کند. اگر نگاه‌های آلوده را هم چنان که در روایات آمده است تیرهای زهرآلود شیطان بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می‌کند و

منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراهم می آورد. ۲- کیفیت پوشش: میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس، خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شك لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل، لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند. ۳- رنگ پوشش: تردیدی نیست که برخی از رنگ ها چشم را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اگر چه در روایات به پوشیدن لباس های روشن و بخصوص سفید سفارش شده است؛^۱ اما باید اندیشید که چه رنگی برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و برنیفروختن آتش شهوت مناسب تر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیون ها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس باید به هر وسیله ای (حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه) به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک کنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفسد نشویم. گر چه فقها نسبت به رنگ ها تاکید چندانی نکرده اند، ولی بر این مسئله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ۱. بحارا لائو ار، ج ۷۶، ص ۲۰۳. ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر (ص) و امامان (علیه السلام) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. ۱- ۴- شیوه های رفتاری: طرز صحبت و چگونگی راه رفتن نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز پیامدی چون برهنگی دارد. آهنگ خوش از کام و دهان و لب شیرین ار نغمه کند و نکند دل بفریید از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را در قالب داستان دختران شعیب، حیا و وقار می داند. حاصل بررسی آیات و روایات آن که: ۱- زن باید بدن و زیور آلات و آرایش خود و هر آن چه را که نزد عرف زینت محسوب می شود، در برابر مرد نامحرم بیوشاند و تنها دست و صورت از آن استثنا شده است. ۲- هر چند دین اسلام نسبت به نوع و رنگ و حتی دوخت لباس، تاکید چندانی ندارد و تنها به اصل پوشش اعم از چادر، مانتو و مانند آن تکیه کرده است ولی روشن است که لباس ۱. حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنایی. نباید تنگ، محرک، نازک، بدن نما و باعث جلب توجه گردد. از این رو چادر برترین پوشش به شمار می آید. از مواردی که مشکی بودن آن مکروه نیست بلکه نشانه وقار و متانت است، چادر و عبا می باشد که در روایات به آن اشاره شده است. ۱- ۳- پرهیز از نرمش در سخن که باعث طمع نامحرم شود و متانت در راه رفتن و استفاده نکردن از کفش هایی که باعث توجه نامحرم می گردد، بخشی از حجاب زن را تشکیل می دهد. ۴- گرچه پوشش کامل برای مرد واجب نیست ولی نگاه زن به بدن او حرام است. همان گونه که پوشش صورت و دست ها تا مچ بر زن، واجب نیست ولی نگاه مرد به آن از روی شهوت حرام است. ۱. کافی، ج ۳، ص ۴۰۳؛ وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۳۸۳.

حضور زن در اجتماع

اسلام با همه توجهی که به خطر شکسته شدن حصار عفاف دارد؛ همان طور که روش این آئین پاک خدایی است که یک آئین معتدل و متعادل است و از هر افراط و تفریطی به دور است و امتش را امت وسط می خواند، از جنبه های دیگر غافل نمی شود. زنان را تا حدودی که منجر به فساد نشود از شرکت در اجتماع نهی نمی کند. در بعضی موارد شرکت آن ها را واجب می داند،

مانند حج که بر زن و مرد هر دو واجب است و حتی شوهر حق ممانعت ندارد. و در بعضی موارد به دادن اجازه اکتفا می‌کند. چنان که می‌دانیم جهاد بر زنان واجب نیست، مگر وقتی که شهر و دیار مسلمین مورد حمله واقع شود و جنبه صددرصد دفاعی به خود بگیرد. در این صورت همان طور که فقها فتوا می‌دهند بر زنان نیز واجب می‌شود، ولی در غیر این صورت واجب نیست. در عین حال رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به برخی از زنان اجازه می‌داد که در جنگ‌ها برای کمک به سربازان و مجروحین شرکت کنند. قضایای زیادی در تاریخ اسلام در این زمینه هست. ۱. بر زنان واجب نیست که در نماز جمعه شرکت کنند، ولی بعد از حضور واجب است بمانند و ترک نکنند. ۲. بر زنان واجب نیست که در نماز عیدین شرکت کنند، ولی شرکتشان بلامانع است. برای زنان صاحب جمال شرکت در این مجامع مکروه است. ۳. پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) زنان خود را (با قید قرعه) به سفر می‌برد؛ بعضی از اصحاب نیز چنین می‌کردند. ۴. همه مورخین این مطلب را نوشته‌اند که: پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از ۱. صحیح مسلم، ج ۵، ص ۱۹۷ و ۱۹۶؛ سنن ابوداود، ج ۲، ص ۱۷، جامع ترمذی، ص ۲۴۷. ۲. وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۴۵۶. ۳. همان، ص ۴۷۴. صحیح بخاری، ج ۷، ص ۴۳ زنان بیعت گرفت، ولی با آن‌ها مصافحه نکرد، دستور داد ظرف آبی آوردند، دست خود را در آن فرو برد و دستور داد زنان دست خویش را در آب فرو برند و همین را بیعت شمرد. ۱. عایشه گفت هرگز دست پیغمبر در همه عمر دست یک زن بیگانه را لمس نکرد. ۲. زنان را از تشییع جنازه منع نکرد ولی آن را لازم هم نشمرد. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) ترجیح داد زنان در تشییع جنازه شرکت نکنند. در عین حال در موارد خاصی شرکت کرده‌اند و احیاناً نماز خوانده‌اند. در روایات ما آمده است که وقتی زینب دختر بزرگ رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) وفات کرد، زهرای مرضیه علیها السلام و زنان مسلمانان آمدند و بروی نماز خواندند. ۳. از نظر روایات شیعه برای زنان جوان شرکت در تشییع جنازه مکروه است. علماء اهل تسنن از ام عطیه نقل کرده‌اند که گفت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) ما را توصیه کرد که در تشییع جنازه شرکت نکنیم ولی منع نفرمود. ۴. اسماء "دختر یزید انصاری، از طرف زنان مسلمان مدینه مأمور شد به نمایندگی آنان نزد رسول خدا برود و پیام گلایه آمیز زنان مدینه را به رسول خدا ابلاغ کند و ۱. کافی، ج ۵، ص ۵۲۶. ۲. بحار الانوار، ج ۲۱، ص ۹۸. ۳. وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۱۳۹ و ۲۳۹. ۴. صحیح مسلم، ج ۳، ص ۴۷؛ صحیح بخاری، ج ۲، ص ۹۴؛ سنن ابوداود، ج ۲، ص ۱۸۰. جواب بگیرد. اسماء وقتی وارد شد که رسول خدا در میان جمع اصحاب بود. گفت: پدر و مادرم قربانت. من نماینده زنان هستم به سوی تو، ما زنان می‌گوییم خداوند عزوجل تو را هم بر مردان مبعوث فرمود و هم بر زنان. تو تنها پیامبر مردان نیستی، ما زنان نیز به تو و خدای تو ایمان آوردیم. ما زنان در خانه‌های خویش نشسته نیازجنسی شما مردان را بر می‌آوریم، فرزندان شما را در رحم خویش می‌پرورانیم اما از آن طرف می‌بینیم وظائف مقدس و کارهای بزرگ و ارجمند و پر اجر و با ارزش به مردان اختصاص یافته و ما محرومیم. این مردان هستند که توفیق جمعه و جماعت دارند، به عیادت بیماران می‌روند، در تشییع جنازه شرکت می‌کنند، حج مکرر انجام می‌دهند، و از همه بالاتر توفیق جهاد در راه خدا دارند. در صورتی که وقتی یک مرد به حج یا جهاد می‌رود ما زنان هستیم که اموال شما را نگهداری می‌کنیم، برای جامه‌های شما نخ ریسی می‌کنیم، فرزندان شما را تربیت می‌کنیم. چگونه است که ما در زحمت‌ها شریک شما مردان هستیم اما در وظائف بزرگ و مقدس و کارهای پر اجر و پاداش شرکت نداریم و از همه آن‌ها محرومیم؟ رسول اکرم نگاهی به اصحاب کرد و فرمود: آیا تاکنون از زنی سخنی به این خوبی و منطقی بدین رسایی در امور دین شنیده‌اید؟ یکی از اصحاب گفت: خیال نمی‌کنم این سخن از خود این زن باشد. رسول خدا به جواب این مرد اعتنا نکرد؛ رو کرد به اسماء و فرمود: ای زن! آن چه می‌گویم درست توجه کن و به زنانی که تو را فرستاده‌اند نیز بفهمان. پنداشتی که هر که مرد شد به واسطه این کارها که بر شمردی توفیق اجر و پاداش و فضیلت را می‌یابد و زنان محرومند؟ خیر چنین نیست. زن اگر خوب خانه‌داری و شوهرداری کند، نگذارد محیط پاک خانه با غبار کدورت آلوده شود، اجر و پاداش و فضیلت و توفیقش معادل است با همه آن کارها که مردان انجام می‌دهند. اسماء زنی با ایمان بود و تقاضای او و زنان هم فکرش از عمق ایمانشان برمی‌خاست؛ نه از روی

هوای نفس. آنان نگران این بودند که مبدا و وظائفی که به عهده شان واگذار شده قدر و قیمتی نداشته باشد و همه وظائف مقدس و قدر و قیمت دار به مردان اختصاص یافته باشد. آنان تقاضای مساوات زنان و مردان را داشتند اما در ربودن گوی فضیلت و انجام وظیفه مقدس؛ چیزی که در مخیله آنان خطور نمی کرد این بود که امیال فردی را حقوق بنامند و جنجال راه بیندازند. این بود که وقتی آن جواب را شنید، چهره اش از خوشحالی برافروخته شد و با خوشحالی به سوی هم فکرائش برگشت. ۱ نه حبس و نه اختلاط از مجموع آن چه بیان شد، معلوم گشت که نظر اسلام، نه آن ۱. اسد الغابه، ج ۵، ص ۳۹۹ و ۳۹۸. چیزی است که مخالفان، اسلام را بدان متهم می کنند، یعنی محبوسیت زن در خانه، و نه اختلاط زن و مرد در مجامع، که دنیای جدید آن را پذیرفته است و عواقب شوم آن را می بیند. حبس کلی زن در خانه، نوعی مجازات بود که به طور موقت در اسلام برای زنان بدکار مقرر شد. اسلام، با اختلاط مخالف است نه با شرکت زن در مجامع. اسلام می گوید: نه حبس و نه اختلاط بلکه باید حریم نگه داشته شود. سنت جاری مسلمین از زمان رسول خدا (صلی الله علیه و آله) همین بوده است که زنان از شرکت در مجالس و مجامع منع نمی شده اند ولی همواره حریم بین زن و مرد نامحرم رعایت شده است. در مساجد و مجامع، حتی در کوچه و معبر، زن با مرد مختلط نبوده است. لذا شرکت مختلط زن و مرد در برخی مجامع، مانند برخی مشاهد مشرفه و خیابان های پر ازدحام، برخلاف آموزه های دینی است. ۱۱. مسئله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۲۴۱ و ۲۴۰.

فصل چهارم: بدحجابی؛ مقابله، پیامدها و راههای درونی کردن حجاب

راه های برخورد و مقابله با بدحجابی

از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلوی هرگونه منکر و گناه، باید ایستاد و اجازه ظهور و بروز به آن نداد. در زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و امام علی (علیه السلام) نیز هرچند زنان بدحجاب وجود داشته اند اما آن بزرگواران به حکم قرآن با این پدیده برخورد کردند، به دنبال آن دیگر آن ها نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند. در هر صورت هنجارهای دینی را باید در جامعه به اجرا گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. فکر کنید، چقدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و از روی اعتقاد، از رشوه گرفتن و اختلاس اجتناب کنند؟ چقدر حاضرند از شراب و زنا با میل و رغبت احتراز نمایند تا آن ها را آزاد گذاشت که در عمل هم با میل و رغبت وظایف خویش را اجرا کنند؟ این موضوع منحصر به کشور ما نیست. در هر کشوری یک سلسله قوانینی است که به اجبار آن ها را به اجرا می گذارند. در کشوری مثل فرانسه که آن را مهد آزادی می شمارند چگونه به اجبار دختران را وادار به بی حجابی می کنند تا به مدرسه یا دانشگاه راه یابند تفاوت در جامعه اسلامی و غیراسلامی در نوع هنجارها است نه چگونگی برخورد با آن ها. برای مقابله با بدحجابی و بی حجابی راههای ذیل مناسب به نظر می رسد: ۱- برخورد از موضع قدرت و حساب شده با متخلفین ۲- کار بنیادی فرهنگی برای ریشه کن ساختن یک مفسده اجتماعی، همزمان با اجرای حدود الهی، برای ایجاد یک محیط اجتماعی سالم، باید مجموعه ای از آموزش های فکری و فرهنگی آمیخته با آداب اخلاقی و عاطفی و آموزش های صحیح اسلامی، ترتیب داد. اگر در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفاً بخواهیم از طریق زور وارد شویم و استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت و لزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی را با کار فرهنگی مستمر، عمیق و ریشه ای ثابت کنیم، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزش های غربی به صورت گسترده در جامعه اسلامی باشیم. ۳- احیای فریضه امر به معروف و نهی از منکر عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه به انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. بدیهی است که اگر مردم

در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شوند و این فریضه الهی را منطبق با شرایط و مراتبی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازند دستگاه‌های فرهنگی و امنیتی نیز بهتر می‌توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند". امر به معروف و نهی از منکر که یکی از ارکان اساسی اسلام و ضامن برپاداشتن همه فرائض اسلامی است باید در جامعه ما احیا شود و هر فردی از آحاد مردم خود را در گسترش نیکی و صلاح و برچیده شدن زشتی و گمراهی و فساد مسئول احساس کند.^۱ مسئله امر به معروف و نهی از منکر، تکلیف همیشگی مسلمان‌هاست. جامعه اسلامی با امر به معروف و نهی از منکر زنده می‌ماند. قوام حکومت اسلامی به امر به معروف و نهی از منکر است و اگر این کار نشود آن وقت است که: **لَيْسَ لِطَنَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ شِرَارٌ كُمْ عَلَىٰ خِيَارِكُمْ فَيَدْعُوا خِيَارُكُمْ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ؛** خداوند اشرار را بر خوبان مسلط خواهد کرد و دعوت خوبان ۱. سخنرانی مقام معظم رهبری ۱۰/۳/۶۹. بی‌جواب خواهد ماند. ۱ قوام حکومت اسلامی و بقای حاکمیت اختیار به این است که در جامعه امر به معروف و نهی از منکر زنده باشد. امر به معروف و نهی از منکر فقط این نیست که ما برای رفع تکلیف دو کلمه بگوییم، آن هم در مقابل منکراتی که معلوم نیست مهمترین منکرات باشند. همه باید معروف شناس و منکرشناس باشند این معنای نظارت و حضور و همکاری عمومی است به معنی معرفت بالا در همه است و الا اگر ما امر به معروف را در یک دایره محدود آن هم به وسیله افراد معلوم زندانی بکنیم و دشمن هم در تبلیغات خودش سمپاشی کند که در ایران قرار است از این به بعد نسبت به زن‌های بدحجاب این چنین عمل بشود، این صحیح نیست".^۲ چیزی که جامعه را اصلاح می‌کند همین نهی از منکر زبانی است. اگر مردم به آدم بدکار، خلاف کار، کسی که اشاعه فحشا می‌کند و می‌خواهد قبح گناه را در جامعه از بین ببرد، بگویند و ده، صد، یا هزار نفر و به طور کلی افکار عمومی جامعه روی وجود او سنگینی کند، این برای او شکننده‌ترین چیزهاست. تکرار، بهترین حربه در مقابل گناهکار است. نهی از منکر، اراده و تصمیم، قدرت و شجاعت لازم دارد. لذا احاد مردم ۱. بحارا-لانواری، ج ۹۳، ص ۳۷۸؛ نهج البلاغه، نامه ۴۷. ۲. سخنرانی مقام معظم رهبری ۷/۵/۷۱. باید با شجاعت و قوت نفس از عملی شدن خلاف‌های سیاسی، اقتصادی، اداری، فرهنگی در جامعه ممانعت کنند و نهی از منکر به کسی اجازه غیبت، دروغ‌گویی، شایعه پراکنی، توطئه، کم‌کاری و ناراضی‌تراشی، دزدی مال مردم و برپادادن آبروی دیگران ندهند".^۱ برخی از مراتب امر به معروف از وظایف نظام اسلامی است و از همین رو رهبر معظم انقلاب مراتب دوم و سوم را که نوعاً منجر به برخورد عملی می‌شود به عهده نیروهای انتظامی و قضایی نهادند، لیکن مرتبه اول آن (که جنبه ارشادی و راهنمایی دارد) به دوش همگان است. در عین حال در این رابطه باید چند نکته را در نظر داشت: ۱- شناخت دقیق احکام شرعی مربوط به امر به معروف و نهی از منکر، موارد معروف و منکر، شرایط وجوب، مراتب و کیفیت اجرای زیبای آن. ۲- استفاده از شیوه‌های رفتاری و اخلاقی آموزنده و کارساز و جذاب در امر به معروف. ۳- مایوس نشدن از عدم تاثیر آنی و فوری. ۴. سخنرانی مقام معظم رهبری ۲۹/۷/۷۱. ۲. حکایت‌های امر به معروف و نهی از منکر، موسسه فرهنگی قدر ولایت.

حجاب اقلیت‌ها

اقلیت‌های مذهبی که در قلمرو حکومت اسلامی زندگی می‌کنند موظفند مقررات و قوانین کشور اسلامی را رعایت کنند. از جمله مواردی که آن‌ها در جامعه اسلامی باید رعایت کنند عبارتند از: ۱- کلیه مقررات و قوانین اسلامی، کشورهای محل اقامت؛ ۲- احترام به مقررات و شعائر دینی؛ ۳- عدم تظاهر به منکرات؛ اقلیت‌های مذهبی نمی‌توانند سنت‌های حاکم بر جامعه اسلامی را بشکنند. طبق قراردادشان با حکومت اسلامی نباید به حدود و احکام اسلامی تجاوز کنند. حجاب یکی از احکام و ضرورت‌های دین مبین اسلام است، پس باید از جانب اقلیت‌ها رعایت گردد".^۱ از تاریخ استفاده می‌شود که در صدر اسلام نیز آن‌ها نوعی حجاب داشتند. منتها حجاب‌های آنان با حجاب‌های مسلمین فرق داشته. شاید این که در روایات اسلامی داریم کنیزها واجب

نیست سرشان را بپوشانند، به خاطر این بوده که اینان مسلمان نبودند، تحت حکومت اسلامی آمدند و حجاب را در تمام بدن رعایت اما در موهای سر رعایت نمی کردند. این در حالی است که ما می بینیم بعضی از اهل کتاب هم پوشش سر را رعایت می کردند، به یقین حکومت اسلامی فشار زیادی روی اهل کتاب و اهل ذمه نداشته و شاید در میان آن ها زنانی بودند که موهای خود را نمی پوشانند و در اجتماع ظاهر می شدند ولی گاهی می شود اگر تبعیضی میان زنان مسلمان و غیر مسلمان در یک جامعه واقع شود، منشا مشکلات می شود. حکومت اسلامی می تواند از آن ها هم بخواهد برای رعایت احترام جامعه اسلامی و هم رنگ شدن با مسلمین و برای این که در محیط تبعیضی نباشد، احتراماً رزش های کشوری را که در آن زندگی می کنند، رعایت کنند که یکی از آن ارزش ها حجاب است." ۱ ۱. فرهنگ حجاب بیم ها و امیدها، دفتر مطالعات دینی زنان، ص ۱۳۸ (زیر نظر آیت الله مکارم شیرازی).

پیامدهای بدحجابی

الف) پیامدهای اجتماعی، بدحجابی

۱- بی میلی برخی مردان به لذت های مشروع درون خانواده در اثر دسترسی آسان به زنان بدحجاب در بیرون خانواده که منجر به افزایش تعداد زنان خودسرپرست و بدسرپرست می گرد د. ۲- محدود شدن آزادی و مشارکت اجتماعی مطلوب زنان و محروم شدن جامعه از فعالیت سازنده و سالم آنان، چرا که بدحجابی و خودآرائی زمینه نا امنی و خشونت اجتماعی و تجاوزات و سوء استفاده علیه زنان را فراهم می سازد و اتلاف عمر و سرمایه و استعداد های مرد و زن را با هم به دنبال دارد. ۳- فروپاشی اخلاق اجتماعی و از بین رفتن عشق و عاطفه پاک در روابط. ۴- ابزار قرار گرفتن خانم ها در حد مانکن های پشت ویتترین جهت فروش محصولات سرمایه داران. ۵- بی اعتنائی نسل جوان به ازدواج به سبب کشیده شدن لذت های بصری و جنسی به بیرون از کانون خانواده.

ب) پیامدهای فرهنگی - عقیدتی بدحجابی

"لباس هر انسان پرچم کشور وجود اوست، پرچمی است که او بر سر درخانه وجود خود نصب کرده است و با آن اعلام می دارد که از کدام فرهنگ تبعیت می کند. هم چنان که هر ملتی با وفاداری و احترام به پرچم خود اعتقاد خود را به هویت ملی و سیاسیش ابراز می کند، هر انسان نیز مادام که به یک سلسله ارزش ها و بینش ها معتقد و دلبسته باشد لباس متناسب با آن ها را از تن بدر نخواهد کرد." ۱ در تمدن غرب، انسان حیوانی باهوش محسوب می شود؛ پس زندگی انسان در همین چند سال عمر خلاصه می گردد. بدیهی است در چنین بینشی از انسان و جهان، لذت طلبی هدف اصلی و نهائی است. نتیجه این که لباس و پوشش نیز وسیله ای ۱. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلام علی حداد عادل، ص ۴۰. برای آرایش و نمایش و ایجاد و تشدید لذت جنسی محسوب می گردد. پس طراحی و تولید لباس بر مبنای نمایش مبالغه آمیز و غیرواقعی جذابیت ها و زیبایی های بدن انسان صورت می گیرد. اما در شرق انسان در تن خلاصه نشده به مراتب معنوی و عرفانی او نیز توجه شده، در اسلام علاوه بر تن به روح انسان نیز توجه شده و او موجودی خداگونه و کمال جو معرفی گردیده و علاوه بر لذت طلبی جسمی لذت عرفانی و معنوی، از اهداف عالی خلقت او محسوب می شود و بدین ترتیب تفاوت لباس در واقع تفاوت دو بینش است و تبدیل و تغییر آن در گرو تغییر و تعویض جهان بینی و فرهنگ انسان می باشد. از اینرو این عمل به ظاهر پیش پا افتاده، یعنی برداشتن چادر و روسری، زنان متجدد را در فرآیند پذیرش بینش مبتنی بر فرهنگ بی حجابی قرار داده و بزودی آنان را در مقابل دین و عقیده و فرهنگ خودی قرار می

دهد. رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند: باید معلوم شود که واقعاً پوشش زن ایرانی (لباس زیر چادر) چه گونه باید باشد. لباس زن هندی لباسی ساده است زن اروپایی هم لباسش معلوم است، اما آیا زن ایرانی هم لباس مشخصی دارد که نشان دهد ایرانی است؟ همان مدی را که امر وز خیاط خانه های اروپا درست می‌کنند ما می‌آوریم این جا، این لباس ایرانی نیست، این ترویج فرهنگ غرب است. آن وقت ما که می‌گوییم مرگ بر آمریکا خودمان این طور فرهنگ آمریکا را ترویج می‌کنیم!... ما ایرانی هستیم باید بگردیم همان چیزی را که متعلق به خود ماست پیدا کنیم. ۱. تصور نکنید که اگر ما فرضاً چادر را گذاشتیم کنار و مقنعه و لباسی که در قرآن هست را درست کردیم، دست از سر ما برمی‌دارند؛ نه، آن‌ها به این چیزها قانع نیستند بلکه می‌خواهند مثل زمان شاه که زن اصلاً حجاب و پوشش نداشت، همان فرهنگ منوس خودشان عیناً در این جا عمل بشود. ۲. شهید مطهری معتقد بود که "اگر انسان در عمل شهوتران، ماده پرست و اسیر شهوات گردید تدریجاً افکار و اندیشه هایش هم بر حکم اصل انطباق با محیط، خود را با محیط روحی و اخلاقی او سازگار می‌کند، یعنی اندیشه های متعالی خداشناسی و خداپرستی و خدادوستی جای خود را به افکار پست مادّیگری می‌دهد. مادّیگری گاهی اعتقادی است و گاهی اخلاقی، مادّیت اخلاقی یعنی اینکه شخص هر چند از نظر اعتقاد معتقد به ماوراء طبیعت است لیکن از نظر اخلاق و عمل مادی است و مادیت اخلاقی، (بی‌عفتی، بی‌حجابی، خودآرایی و روابط نامناسب با افراد هم جنس و غیر هم ۱. سخزانی رهبر معظم انقلاب ۱۵/۲/۷۱. ۲. سخزانی رهبر معظم انقلاب ۴/۱۰/۷۰. جنس و...)

یکی از علل و موجبات مادیت اعتقادی است. لذا در نهایت یا اعتقاد فدای عمل می‌شود یا عمل فدای اعتقاد، این را نمی‌توان باور کرد که کسی بتواند یک عمر زندگی کند در حالی که به لحاظ فکری و ایمانی الهی ولی عملاً مادی باشد؛ عاقبت یکی از دو طرف غالب خواهد شد و این همان فاجعه ای است که در غرب و وابستگان به فرهنگ غرب اتفاق افتاده. ۱ زن مظلوم ترین قربانی سرمایه داری غرب و در عین حال بُرنده ترین سلاح دست آن‌ها است. در آن جا فاجعه با غفلت از هویت معنوی انسان آغاز شد و همه وجود زن در جسم او منحصر گردید و آن گاه چشمان آزمند دنیاپرستان، زن را چونان طعمه ای برای گرمی بازار سرمایه برگزید و او را در مسلخ پول قربانی کرد. عشق آن لطیفه معنوی که آکنده از راز و رمز بود، جای خود را به سکس داد و سکس در خدمت اقتصاد قرار گرفت و زاینده هزار صنعت تولیدی و گرداننده هزار بازار مصرف شد. و هنر چنان به سکس آلوده شد که در این قحط سالی یاران همه عشق را فرا موش کردند و از یاد بردند، که روزگاری هنر دریچه گشوده ای به سوی عالم معنا و حقیقت بود. هنر که ترجمان عالم معنا بود، اکنون آئینه دنیای صورت شده است و در این میان سینما یعنی هنر هفتم آئینه تمام نمای ابتذال شد و تلویزیون سینمای مبتذل را به خانه ها برد و تئاتر کمی دیرتر ولی ۱. علل گرایش به مادّیگری، مرتضی مطهری، ص ۱۷۰. سرانجام مغلوب این غول وحشی گردید و نمایش تن های عریان و صحنه های آمیزش جنسی در تماشاخانه ها معمول گشت، اکنون در آن جاها برهنگی و عریانی، جای زیبایی نشسته، سکس جای عشق و ابتذال و تحریک جنسی نام هنر یافته است. و دریغا در این فرهنگ که فرهنگ های اصیل را به حقارت می‌نگرد، زن به صورت حیوانی در آمده که باید از جنسیت او بی‌هیچ قید و حد و مرزی بهره گرفت. این حیوان که خود افسارش به دست دنیاداران حریص است، به نوبه خود افسار مردان را در دست دارد، و این نگاه مردان است که آنان را غافل از همه چیز برده وار به دنبال زنان می‌کشاند و کار به جایی می‌رسد که اگر زندگی زن بسته به آن است که او را نگاه کنند مردان نیز زنده از آنند که زن را نگاه کنند و از نگاه تا گناه راهی نیست و فاصله این دو حتی از تفاوت این دو کلمه نیز کمتر است که نگاه در حقیقت همان گناه است. اما در اسلام معنویت و روحانیت به هیچ روی در مقابل مادیت و جسمانیت قرار نگرفته. و انسان برای رسیدن به حقیقت معنوی خود مجبور نیست واقعیت مادی خود را نابود کند. معنویت اسلامی هدایت کننده و کنترل کننده جسمانیت و مادّیت است. دین نیامده تا ما را از جسم غافل سازد، بلکه برای آن است که به ما اندازه بیاموزد، تا بتوانیم با حفظ اعتدال از افراط و تفریط مصون بمانیم. در این بینش، انسان رو به خدا دارد که کمال مطلق و سرچشمه همه خوبی ها و ارزش ها است و این است که از تن بهره می‌گیرد اما به اندازه، نه همه وقت نه همه جا و نه با همه کس.

وظیفه او خطیرتر از آن است که به جسمش شناخته شود. برای آن لباس نمی پوشد که تن را عرضه کند. بلکه لباس می پوشد تا خود را بپوشاند. لباس برای او حریم است، به منزله دژی تن او را از دستبرد محفوظ می دارد و کرامت او را حفظ می کند. لباس برای آن است که تحریک جنسی را کم کند نه آن که بر قدرت تحریک بیفزاید. لباس پوست دوم انسان نیست بلکه خانه اول اوست، انسان اسلام، کمال خود را در آن نمی بیند که تن خود را چون کالا تزئین کند و به راه اندازد و بفروشد. بلکه بجای آن که تن خود را به خلق بفروشد، جان خود را به خدای خویش می فروشد. پس مسئله لباس یک سلیقه فردی نیست، مسئله تفاوت دو فرهنگ است و این تفاوت در همه امور اصلی مربوط به انسان از جمله در لباس جلوه گر می شود. تغییر لباس همواره پیامد تغییر یک فرهنگ است انسان تا با فرهنگ خود وداع نکند نمی تواند با لباس خود وداع کند و تا فرهنگ قومی را نپذیرد لباس آن ها را به تن نمی کند، به همین خاطر در احادیث آمده که: *مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ اَوْشَكَ اَنْ يَكُونَ مِنْهُمْ*؛ هر کس خود را به قومی شبیه کند به زودی از آن گروه خواهد شد. ۱۱. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، ص ۳۴ و ۳۵-۳۹ و ۴۰ با اندکی تلخیص.

د) پیامدهای سیاسی بدحجابی

با توجه به این که خاست گاه اصلی برهنگی و اختلاط زنان و مردان، مغرب زمین و مشخصاً اروپا و آمریکا است. لذا افراد بی قید و بی حجاب نیز به تأیید فرهنگ و سیاست های حاکم بر آن سرزمین ها اقدام می کنند و برای تحکیم و توجیه موقعیت خود به تکریم و تایید سیاست ها و سیاستمداران غرب و نفی و تحقیر مدیران و متولیان کشور خود (که رعایت حجاب و روابط مشروع درون خانواده را حکمی الهی و لازم الاجرا می دانند) می پردازند.

ه) پیامدهای روانی بدحجابی

۱- تشدید رقابت کاذب در جلب نظر و نگاه مردان بیماردل، نگرانی و دلهره ناشی از مورد تایید فرار نگرفتن توسط دیگران، احساس حقارت و خودکم بینی و تلاش در تسکین امراض روحی ناشی از وسواس در انتخاب لباس و کیف و کفش و آرایش. ۲- انتقال نا آرامی های روانی زنان به همسران و فرزندان آن ها، بلوغ زودرس و اضطراب های مخرب روانی را به دنبال دارد. ۳- روحیه تنوع طلبی جنسی، بیماری خودارضائی، تجاوز و آزار جنسی همراه با خشونت، اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات برای تسکین کاذب، تشنجات ناشی از تحریکات جنسی. ۴- پرداختن به امور پست و کودکانه ای چون به نمایش گذاردن جاذبه های ظاهری، زن را از مطالعه، تحقیق، پیشرفت و معنویت باز می دارد. ۵- بی رنگ شدن نقش مادری و همسری زنان که در عدم اعتدال روانی و رفتاری خانواده و نا آرامی اجتماعی بسیار مؤثر است.

راه های درونی کردن حجاب در افراد

۱- ایجاد شناخت نسبت به مصالح رعایت حجاب و تبعات و مضرات عدم رعایت آن، تا از این طریق شناخت کافی و در پی آن باور قلبی حاصل گردد. انسان قبل از این که عملی را انجام دهد، در ذهن خود آن عمل را تصور می کند و از تصور مصالح آن عمل، شوقی در او بوجود می آید که باعث برانگیخته شدن و ایجاد رغبت نسبت به انجام آن عمل می گردد و برعکس اگر از عواقب سوء کاری آگاه باشیم انگیزه ای برای ترک و اجتناب در ما ایجاد می شود. ۲- منطبق ساختن رفتار با این شناخت و باورهای قلبی. جهت موفقیت در این کار، انجام این امور مفید فایده می باشد: الف) کم کردن رابطه با کسانی که به این باورها بی اعتقاد یا کم اعتقادند. ب) ایجاد ارتباط با کسانی که به این باورها سخت پایبندند. ج) تفکر درباره آثار مثبت حجاب و آفات بی حجابی. د) توجه ویژه به عبادات و انجام به موقع آن ها. ه) عدم توجه به تمسخر و سرزنش دیگران. و) توسل و استمداد از ائمه

اطهار (علیه السلام) ز) یادآوری خشنودی خداوند از عمل به دستور حجاب. ۳- از همه عوامل مهم تربیت های خانوادگی است.

نقش خانواده در درونی کردن حجاب

به تحقیق، نخستین و مؤثرترین محیط آموزشی و تربیتی انسان محیط خانوادگی و اولین مربیان و معلمان او پدر و مادر می باشند. کودک از بدو تولد تا سالیانی چند با خانواده در ارتباط مستقیم و انحصاری می باشد. او طریقه خوردن، سخن گفتن، لباس پوشیدن و راه رفتن را در خانواده می آموزد. سلسله اعصاب و مغز و ذهن حساس و ظریف کودک از همان آغاز تولد دقیقاً از صحنه ها، حوادث، رفتار و اعمال و -حالات پدر و مادر فیلم برداری می کند و شکل می گیرد. در همین جاست که جام وجود او باید لبریز از معارف ناب گردد تا در اجتماع اگر در این جام هر چیزی ریخته شود بیرون بریزد و با آن ممزوج نگردد. عدم رعایت پوشش و عفاف و ارتباط پدر و مادر با نامحرم بدون عنایت به موازین اخلاقی و اسلامی به شدت پایه و اساس بینش و روش او را متزلزل می کند. در بیان نقش خانواده همین بس که در ژریم گذشته علی رغم محیط آلوده بیرون تعداد کثیری از خانواده ها با مراقبت عالمانه و دقیق در سایه عفاف و حجاب و اخلاق دینی، فرزندان پاک و متدین و پایبند به ارزش های اسلامی تربیت و تحویل جامعه دادند و هم آن ها از اول انقلاب نقش اثرگذار خود را ایفا نمودند. در این میان مادر به جهت برخورداری از موقعیت ویژه و استثنایی در مقایسه با سایر اعضاء خانواده تأثیر فوق العاده ای در ساختار اخلاقی فرزندان خود دارد. رسول گرامی اسلام فرمودند: شفاوت و سعادت هر کس از رحم مادرش آغاز می گردد. و امام حسین (علیه السلام) در جریان کربلا دائم شفاوت یزید را به دامن ناپاک مادرش و دور بودن از ذلت خود و اهل بیت را به دامن های پاکی که در آن ها تربیت شده بودند، نسبت می دادند و امام صادق (علیه السلام) نیز می فرمودند: خوشبخت کسی است که مادرش دارای گوهر گرانبهای عفت باشد. امام خمینی قدس سره می فرمودند: تربیت از دامن مادر شروع می شود؛ آن قدر که اخلاق مادر در بچه نوری تأثیر دارد و به او منتقل می شود از دیگران عملی نیست. مادرها مبدأ خیرات هستند. اگر بد تربیت کنند مبدأ شرورند. یک مادر ممکن است بچه ای را خوب تربیت کند و آن بچه یک امت را نجات دهد، ممکن است بد تربیت کند و موجب هلاک امت بشود. ۱- اگر مادران بدانند که اندیشه های آن ها چه تأثیر ژرفی روی فرزندانشان می گذارد، اندیشه های خود را تعالی بیشتری می بخشند. در این راستا خانواده ها باید به سه نکته مهم تربیتی حتماً توجه نمایند: ۱- قبل از ورود فرزند به زندگی و حتی قبل از ازدواج خلق و خویهای ناشایست را با تمرین و امر به معروف و نهی از منکر از یکدیگر بزدایند و عادت های ناخوشایند و ناهماهنگی های اخلاقی بین خود را تا حد امکان اصلاح نمایند تا در تربیت فرزندانشان اختلال به وجود نیاید. ۲- از گفتن و پرداختن به هر سخنی یا هر درد دلی از دوست و آشنا و اجتماع و خصوصاً گفت و گوهای دوستانه و غیردوستانه در باب رفتار با کودکان و انتقاد از رفتار یکدیگر در حضور فرزندانشان جداً احتراز نمایند. ۳- همیشه به یاد داشته باشند که هر چه در کودکی در ذهن فرزندانشان بکارند و دائم به تغذیه مفید آن پردازند در هنگام بلوغ و جوانی آن را درو خواهند کرد. به این ترتیب نقش کلیدی خانواده در پرورش انسان های استوار و پایبند به فرهنگ اصیل مشخص گردید و روشن است ۱. امام خمینی قدس سره، صحیفه نور، ج ۹، ص ۱۳۶. که اگر خانواده ها از وظایف خطیر خود غافل گردند دیگر نهادهای تربیتی با زحمت فرسا و با دشواری و ضریب احتمال پایین می توانند این نقص تربیتی را جبران نمایند.

سیره عملی حضرت فاطمه و اهل بیت (علیه السلام) در باب پوشش

چادر به صورتی که در میان ایرانیان معمول است (چادر بلند که تا پایین پا می رسد) در میان جامعه عرب ها معمول نبوده، ولی چیزی شبیه نیمه چادر رایج بود که ظاهراً منظور از جلباب هم که در آیات قرآن آمده، همین است. چیزی که نه مثل مقنعه و

روسری کوتاه و نه مثل چادر خیلی بلند است، این چادر شاید تا کمر و کمی پایین تر می رسیده است و آن بزرگواران از آن استفاده می کردند. عرب ها لباسی داشتند به نام درع که پیراهنی وسیع است و ملحفه ای که همان چادر بوده است و مقنعه. از روایات استفاده می شود این بزرگواران هر سه پوشش فوق را داشتند. مقنعه را سر می کردند و درع هم پیراهن گشادی بوده که تا پشت پا می رسیده و آستین هایش بلند و گشاد بوده و ملحفه آن چادری بوده که به خودشان می پیچیدند. در آداب نماز گزار هم آمده که زن در موقع نماز اگر بخواهد حجاب کاملی داشته باشد، از مقنعه و درع و ملحفه استفاده کند. ۱ بنا بر نقل تاریخ کیفیت حجاب حضرت فاطمه علیها السلام، هنگام ۱. فرهنگ حجاب؛ بیم ها و امیدها، دفتر مطالعات دینی زنان، ص ۱۳۸ (زیر نظر آیت الله مکارم شیرازی). خروج از منزل و ایراد خطبه معروف خود در مسجد، چنین بوده: مقنعه را به سر پیچید و سر و صورت و تمام بدن را با جلباب (عبا یا چادر) پوشانید و در میان جمعی از زنان قوم خود به طرف مسجد حرکت نمود. ۱ امام صادق (علیه السلام) فرمودند: إِنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله)، إِسْتَأْذَنَ عَلَيْهَا أَعْمَى، فَحَجَبَتْهُ؛ مرد نابینایی اجازه خواست تا بر حضرت فاطمه وارد شود. آن حضرت خود را پوشاند. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمودند: لِمَ حَجَبْتَهُ وَ هُوَ لَا يَرَاكَ؟ چرا خود را می پوشانی حال آن که او تو را نمی بیند؟ حضرت عرض کردند: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِمَ يَرَانِي فَأَنَا أَرَاهُ وَ هُوَ يَشْمُ الزَّرِيحَ؛ اگر او مرا نمی بیند من او را می بینم و او بو را استشمام می کند. ۲. این جمله دقیق صدیقه اطهر علیها السلام بیانگر آن است که حالت زن بی حجاب در روان مرد نامحرم حتی اگر آن مرد او را نبیند، تاثیر منفی خود را خواهد گذاشت و عفت فاطمی حتی این اندک تاثیر را بر نمی تابد. بارها این ماجرا را شنیده ایم که: روزهای آخر عمر فاطمه علیها السلام به اسماء فرمودند: من از این که (پس از مرگ) زن ها ۱. طبرسی، الاحتجاج، ج ۱، ص ۱۳۲؛ ابن طاووس، الظرائف، ص ۲۶۴. لَأَلَّتْ خِمَارَهَا عَلَى رَاسِهَا وَاشْتَمَلَتْ بِجِلْبَابِهَا وَ أَقْبَلَتْ فِي لَمَمَةٍ مِنْ حَفَدَتِهَا وَ نِسَاءٍ قَوْمِهَا. ۲. مکارم الاخلاق، ص ۲۴. را در تابوت سربازی که بر روی آن پارچه ای می افکنند به طوری که حجم بدن آن ها برای بینندگان مشخص می باشد، ناراحت هستم. اسماء می گوید: من آن چه را در حبشه دیده بودم که چوبی کمانی را روی تابوت قرار می دادند و پارچه را روی آن می انداختند، برای ایشان درست کردم. سپس حضرت فرمودند: چقدر خوب و زیبا، در این صورت دیگر حجم بدن مشخص نیست و زن از مرد شناخته نمی شود. ۱. یعنی پاره تن پیامبر (صلی الله علیه و آله) حتی پس از مرگ هم، راضی نیست حجم بدنش را نامحرم ببیند. فاطمه صغری (دختر امام حسین (علیه السلام)) پس از این که کتک خورد و گوشواره و مقنعه اش را کشیدند، خطاب به عمه اش حضرت زینب علیها السلام گفت: آیا پارچه ای هست که با آن سرم را بپوشانم؟ (احتمالاً منظور نداشتن چادر یعنی همان جلباب است) ۲۰ وقتی عمر بن سعد در کوفه نزد اهل بیت آمد، زنان بر او فریاد زده و گریه کردند. او به یارانش گفت: هیچ کدام از شما داخل خیمه های ایشان نشوید و به این جوان مریض (امام سجاد (علیه السلام))، تعرّض نکنید. پس زنان از او خواستند که آن چه از آن ها گرفته اند، به آن ها برگردانند تا با آن خود را بپوشانند. ۱۳. بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۲۵۰؛ وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۲۲۱. ۲. بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۶۱. ۳. همان. در حین سفر مردی به نام سعد وقتی فهمید که آن ها فرزندان امام حسین (علیه السلام) هستند؛ از سکینه پرسید: آیا حاجتی داری؟ سکینه گفت: ای سعد به حاملان این سرها بگو: این سرها را در جلوی ما حرکت دهند تا مردم مشغول نگاه کردن آن ها شده، به حرم رسول خدا نگاه نکنند. ۱. حضرت سکینه می گوید: در خواب، حضرت فاطمه علیها السلام را دیدم، روبه روی او ایستاده، گریه می کردم و می گفتم: ای مادر! به خدا حق ما را انکار کردند، چادر ما را پاره کردند و حریم ما را شکستند. ۲. حضرت زینب علیها السلام در دربار یزید به او فرمود: ای یزید! آیا این عدالت است که زنان و کنیزان خود را از نامحرم پوشانی و دختران رسول خدا (صلی الله علیه و آله) را به اسارت گیری و پوشش از آن ها برگیری، چهره هایشان را در مقابل نامحرم آشکار سازی و در کوچه و بازار بگردانی؟ ۳. سکینه دختر امام حسین (علیه السلام) در مجلس یزید می گریست. یزید از او علت گریه اش را پرسید. سکینه گفت: چرا گریه نکند کسی که پوششی ندارد تا با آن صورت خود را از تو و همنشینان تو، بپوشاند؟! تصور کنید، زنان و بچه هایی که ماه ها در سفر بوده اند،

۱. همان، ص ۱۲۷ و ۱۲۸؛ اللهوف، ص ۱۷۴. ۲. بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۱۴۱؛ اللهوف، ص ۱۸۸. ۳. همان، ج ۴۵، ص ۱۳۴؛ اللهوف، ص ۱۸۲. رویارویی و جسارت سپاه دشمن را از هنگام ورود به کربلا دیده اند، از روز هفتم محرم در محاصره آب بوده اند، از شب دهم دیگر آب در خیمه ها یافت نشده، روز عاشورا آن همه شقاوت دشمن را در به شهادت رساندن عزیزانشان و حمله وحشیانه به خیمه ها مشاهده کرده اند، خسته، گرسنه، تشنه، اما هر جا که لب به شکایت گشوده اند، تنها غصه آن ها هتک حرمت و حریمشان و کم شدن پوششان بوده است و از شاگردان مکتب فاطمه علیها السلام مگر جز این انتظار می رفت! اسراء علی رغم گرسنگی شدید در طول راه، از پذیرفتن خوراک از مردم خودداری می کردند و حتی کودکان را نیز از گرفتن غذا از مردم باز می داشتند و با عزت نفس بیان می داشتند: صدقه بر ما حرام است. اما با این حال از فرمانده دشمن، تقاضای پوششی برای رعایت حجاب خود می نمودند.

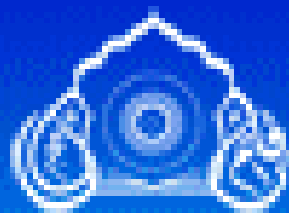
سخن آخر: حجاب حق الهی

"بعضی افراد خیال می کنند که حجاب برای زن، محدودیت و حصری است که خانواده و وابستگی به شوهر برای او ایجاد نموده است و بنابراین، پندار، حجاب نشانه ضعف و محدودیت زن است، لیکن راه حل رفع این شبهه و تبیین حجاب در بینش قرآن کریم و روایات به این است که زن باید کاملاً درک کند که حجاب او تنها مربوط به خود او نیست تا بتواند از حق خود صرف نظر کند و نیز حجاب زن مربوط به مرد هم نیست تا با رضایت مرد از حجاب صرف نظر شود. حجاب زن مربوط به خانواده هم نیست تا اعضای خانواده هم رضایت بدهند؛ بلکه حجاب زن، حقی الهی است. در جهان غرب و کشورهایی که به قانون غربی مبتلایند، اگر زن همسر داری آلوده شد و همسرش رضایت داد، قوانین آن ها پرونده را مختومه اعلام می کنند؛ اما در اسلام چنین نیست. حرمت زن، به خود زن، به شوهر و به برادر و فرزندانش اختصاص ندارد و همه این ها اگر رضایت بدهند، خدا راضی نخواهد بود، چون حرمت زن و حیثیت زن، حق الله است و خدای سبحان زن را سرمایه عاطفه آفرید که معلم رقت باشد و پیام عاطفه بیاورد. اگر جامعه ای این درس رقت و عاطفه را ترک نماید و به دنبال غریزه و شهوت برود، به همان فساد مبتلا می شود که غرب گرفتار آمده است. از این رو کسی حق ندارد بگوید که من به نداشتن حجاب رضایت داده ام و از این که قرآن کریم می فرماید: هر گروهی، اگر هم راضی باشند، شما حد الهی را در برابر آلودگی اجرا کنید، معلوم می شود که عصمت زن، حق الله است و به هیچ کسی ارتباط ندارد. قهراً همه اعضای خانواده و اعضای جامعه و خصوصاً خود زن امین امانت الهی هستند. زن از نظر قرآن امانت دار حق خداست؛ یعنی این مقام، حرمت و حیثیت را خدای سبحان که حق خود اوست به زن داده و خواسته است او این حق را به امانت حفظ کند؛ آن گاه جامعه مسلمانان به صورتی درمی آید که جهان در برابر آن خضوع می نماید. جامعه ای که قرآن در آن حاکم است، جامعه عاطفه است و سرش این است که نیمی از جامعه یعنی زنان، معلمان عاطفه، هستند؛ بخواهیم یا نخواهیم و بدانیم یا ندانیم، اصول خانواده درس رافت و رقت می دهد و رافت و رقت در همه مسائل کارساز است؛ بنابراین، در هر بخشی و بعدی از ابعاد، برای سیر به مدارج کمال، زن و مرد تفاوتی ندارند، منتها باید اندیشه ها قرآن گونه باشد؛ یعنی همان گونه که قرآن کمال و حجاب و اندیشه و عفاف را با هم سازگار می داند، ما نیز در نظام اسلامی، کمال و حجاب را هماهنگ بدانیم؟ یعنی عظمت و کمال زنان در این است که مردان نامحرم را نبینند و مردان نامحرم نیز آنان را نبینند. حجاب، احترام به زن است؛ اگر کسی از تشخیص اصول ارزشی عاجز باشد، ممکن است حجاب را بند بداند و حال آن که قرآن کریم در بیان فلسفه حجاب می فرماید: "این دستور برای این است که زنان (محترم) شناخته شوند و مورد اذیت قرار نگیرند." ۱ و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین ۱. زن در آینه جلال و جمال، عبدالله جوادی آملی، ص ۳۵۰.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم جاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱) با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹ بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند. مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است. اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید. از جمله فعالیتهای گسترده مرکز: الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ... د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای و راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۰۲۴۵۰۲۳۵) ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خود کار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ... ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ... ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶ وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com تلفن ۰۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۰۳۱۱-۲۳۳۳۰۴۵ (۰۳۱۱) نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی

این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایند انشاءالله. شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۱۹۷۳-۳۰۴۵ و شماره حساب شبها: ۵۳-۶۰۹-۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۱۹۰ IR به نام مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید ارزش کار فکری و عقیدتی الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام :- هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید». التفسیر المنسوب الی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می‌گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟». [سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی‌گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد». مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

